



Ks. Augustyn Weltzel

**Historia szlchetnego i baronowskiego
rodu von Eichendorffów**

OPOLE 2013

Augustyn Weltzel

Historia szlchetnego i baronowskiego
rodu von Eichendorffów

Historia szlacheznego i baronowskiego rodu von Eichendorffów

Opracował na podstawie rękopisów
i dokumentów
Augustyn Weltzel

Tłumaczenie z języka niemieckiego
Mieczysław Kula

Redakcja wydania polskiego
Józef Pixa

Opole 2013

Pracę ks. Augustyna Weltzla wydano na podstawie tekstu opublikowanego przez Jan Thorbecke Verlag Sigmaringen 1992 pod redakcją Franza Heiduka.



Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa
ul. M. Konopnickiej 6, 45-004 Opole



– copyright, Józef Pixa
wszelkie prawa zastrzeżone

Projekt okładki: Józef Pixa

Na okładce: herb rodu von Eichendorffów

ISBN: 978-83-937180-2-3

Nakład: 50 egzemplarzy numerowanych

Egzemplarz nr

Wstęp wydawcy polskiego

Stowarzyszenie Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa ma w swoim statucie m. in. pielęgnację i popularyzację w społeczeństwie piękna i wartości twórczości Josepha von Eichendorffa. Wydanie tej książki można więc śmiało zaliczyć do wypełnienia podstawowych założeń statutowych naszego Stowarzyszenia.

Przedstawiona tutaj praca ks. Augustyna Weltzla w opracowaniu Franza Heiduka została przełożona z języka niemieckiego przez pana Mieczysława Kulę z Boguszowic, emerytowanego nauczyciela historii, któremu Redakcja składa serdeczne podziękowanie za bezinteresowne dokonanie przekładu.

Tłumaczenie zawiera pełny tekst wraz ze zdjęciami wydania książki w języku niemieckim przez wydawnictwo Jan Thorbecke Verlag Sigmaringen z roku 1992 z pominięciem bibliografii wydań prac ks. A. Weltzla, która została zebrana i uzupełniona przez redaktora polskiego wydania.

Ze względów technicznych tablice genealogiczne Eichendorffów zostały zamieszczone na końcu książki jako kopie oryginałów niemieckich.

Ks. Augustyn Weltzel zwany śląskim Tacytem zasłynął głównie jako autor monografii śląskich miast (np. Raciborza, Koźła, Prudnika, Dobrodzienia czy Żor) oraz monografii znanych śląskich rodów jak Saurma i Sauerma, Praschmów, Gaszynów, Oppersdorfów czy Eichendorffów. I chociaż styl pisania ks. Weltzla daleko odbiega od dzisiejszego stylu pisania monografii, to pozostaje cennym źródłem wiedzy historycznej tamtej epoki.

Udostępnienie polskiemu czytelnikowi historii rodu, z którego wywodzi się największy śląski pisarz i poeta doby romantycznej Joseph von Eichendorff, przyczyni się zapewne do utrwalenia w naszej pamięci tej niezapomnianej postaci.

Wstęp wydawcy niemieckiego

Joseph baron von Eichendorff, którego dwusetny dzień urodzin minął 10 marca 1988 r., pochodził z prastarego rodu szlacheckiego, który wygasł w linii męskiej. Żyje dalej jeszcze dziś w potomstwie kobiecym z przeniesieniem nazwiska. Burzliwa historia rodu, z którego poeta wyszedł, znalazła już wielu autorów, jednak żaden szkic nie osiąga oryginalności i objętości dzieła przedłożonego przed ponad stu laty przez Augustyna Weltzla, proboszcza w Tworkowie pod Raciborzem i »starego mistrza historii Górnego Śląska«. Pozostanie ono niezastąpioną podstawą wszystkich badań historii przodków a także potomków poety, ponieważ czerpało w całości z rękopisów i dokumentów. Każę to nawet zamknąć oczy na zły styl relacji, na gąbczastą bibliografię, brak przypisów i rejestrów. Mimo wszystkich tych braków i rezultatów licznych badań częściowych, które zostały opublikowane od pojawienia się książki Weltzla, zachowuje ona swoją szczególną rangę. Mogłaby być przelicytowana i w pełni zastąpiona, gdyby badaczom udało się wyjaśnić początek w historii Eichendorffa, i ująć generacje starobawarskie i brandenburskie.

Weltzel zaczyna znacząco swoje przedstawienie z przywędrowaniem rodu na Górny Śląsk i Morawy. Dopiero w Dodatku przynosi dla specjalnie zainteresowanych zbiór znalezisk najróżniejszych wiadomości dokumentalnych o członkach rodu. Jeśli jednak członkowie rodziny posiadali majątek przez dłuższy czas, dodaje każdorazowo zwięzłą kronikę miejscowości, by, jak pisze, »dostarczyć współczesnym mały wgląd w stosunki przeszłości«. Tak więc monografia staje się oczywiście jednym z świadectw silnej namiętności zbierania danych z historii, w szczególności lokalnych i regionalnych. Ponieważ jednak wiele rękopisów i dokumentów – wśród nich archiwum rodzinne Eichendorffów – , z których Weltzel czerpał, zaginęło bezpowrotnie w Europie podczas zamieszek ostatniej

wojny i czasu powojennego, sama monografia otrzymała prawie rangę źródła. Zachowała ona pierwotną świeżość, która często wychodzi z starannego obchodzenia się z źródłami, wydaje się, że w rzeczy samej się nie starzeje.

Dzieło Weltzla powstało w ciężkich czasach, pod znakiem kulturkampfu. Poszczególne części ukazywały się w formie artykułów gazetowych, potem seria była zebrana do książki, która chyba nieprzypadkowo ukazała się nakładem własnym. Dziś jest ona trudna do osiągnięcia w bibliotekach publicznych. Zwykłym reprintem lub reprintem z prowadzącym dalej słowem końcowym byłaby mało przydatna do badania. Decyzja wydawcy, by wydać tekst na nowo, otworzyła możliwość ukształtowania całego dzieła na nowo. Tak więc tekst Weltzla został wprawdzie zachowany, mógł jednak zostać przystosowany do dzisiejszych zwyczajów ortograficznych, zaopatrzony w przypisy i bibliografię. Musiała jedynie odpaść tablica genealogiczna, dodana w sposób zupełnie przestarzały. Samodzielne nowe strony wzbogacą znacznie dokumentację i oddają stan badania, nie tylko nad historią rodziny Eichendorffów, lecz także nad rodzinami Klochów i Laryszów.

Wykonanie tablic genealogicznych rodów Klochów, Körnitzów i Bestwinów a także Laryszów należy zawdzięczać intensywnym przez dziesięciolecia pracom profesora dra Ludwiga von Igälfy-Igály, który dał także decydujące wskazówki do opracowywania i rozwiązywania wielu problemów cząstkowych. Pani zwyczajna radca dworu dr Silvia Petrin, kierowniczka Archiwum Krajowego Dolnej Austrii, współpracownicy Slezske Museum (Muzeum Śląskie) i Státni oblastni archiv (Archiwum Państwowe) w Opawie przyczynili się do poszukiwania oryginalnych dokumentów, jak również dokumentów zachowanych w odpisach urzędowych w ich bogatych zbiorach, które nie wydają się wcale wyczerpane. Jiri Stiborowi w Ostrawie i dr Reinholdowi J. Wolnemu (Monachium) należy się podziękowanie za poszukiwanie dawnych materiałów, panu profesorowi dr Norbertowi Conradsowi (Stuttgart) za pomoc przy odszyfrowaniu źle skopiowanych dokumentów, a hrabinie Marie Therese von Strachwitz (Brema-Ense) za dostarczenie zdjęć

rodziny. Dziękuje się także Wiedeńskiemu Archiwum Miejskiemu i krajowemu, kilku parafiom wiedeńskim i parafii św. Otmara w Mödling, na końcu, ale ze szczególną serdecznością, pani Adelinde Mühlher (Wiedeń) za liczne wywiady i panu profesorowi dr. Antoninowi Mesianowi (Fryburg w Breisgau) za jego przekłady z języka staromorawskiego.

HISTORIA
RODU SZLACHECKIEGO I BARONOWSKIEGO
VON EICHENDORFFÓW

Opracował według rękopisów i dokumentów

Augustyn Weltzel

Radca Duchowny, proboszcz w Tworkowie,
Członek zwyczajny
Zrzeszenia kultury ojczystej,
Śląskiego Towarzystwa Historycznego i Archeologicznego,
Związku Muzealnego dla starożytności śląskich,
Pomorskiego Zrzeszenia Historycznego i Archeologicznego
i honorowy Sekcji historyczno-statystycznej Moraw

Przedmowa

Niniejsza broszura jest po większej części przedrukiem serii artykułów, które niedawno przyniosła Ratibor-Leobschützer Zeitung¹. Zależało mi na tym, by u czytelników tego czasopisma, którzy rejestrują tylko wypadki i zdarzenia codzienne, odnowić także pamięć o kraju i ludziach z okolicy z ostatnich obu wieków. Przyrzekłem jednak podczas narad nad koniecznością wydawania tego pisma lokalnego dostarczyć czasem artykuł historyczny, a rozprawa: *Wędrówka po Raciborzu w 1375 r.*², która daje wgląd w stosunki wewnętrzne i zewnętrzne tego starego miasta przed 500 laty, została przyjęta przychylnie. W walkach drażniącej terażniejszości umożliwia przeniesienie się niekiedy do spokojniejszej przeszłości i wydarzeń historycznych, które odnosząc się do najbliższego otoczenia, wzbudzają szczególne zainteresowanie.

Kiedy humanista Wimpheling, który promował w Strassburgu badania historyczne, wydał w 1506 r. zbiór źródeł do historii górnego Renu, pisał w przedmowie: »Chcemy dać tym dziełem bliższej ojczyźnie jako wdzięczni synowie należny obowiązkowy dar honorowy. Co mogłoby być nam na ziemi droższe niż ziemia, która nas zrodziła, na której wyrosliśmy, z którą są związane wszystkie wspomnienia młodości. Ziemia ta informuje nas o życiu naszych przodków i chroni ich kości, i dlatego uczymy się, kiedy studiujemy jej przeszłość, poznawać własną«³.

Dotyczyło to także mnie, by znów po dłuższym milczeniu spłacić część długu honorowego, by przez przedstawienie szlachejnych charakterów z historii ojczystej budzić miłość do drogiej ojczyzny. Z moich bogatych zbiorów genealogicznych i notatek topograficznych z przeszłości Górnego Śląska wybrałem

¹ „Ratibor-Leobschützer Zeitung“. 1876.

² W: „Ratibor-Leobschützer Zeitung“. nr 28 z 9.4. 1874.

³ Johannes Janssen: *Geschichte der Deutschen Vorzeit*. Freiburg w Br. 1876. t. 1, s. 100.

dla tego zamierzonego celu jako temat ród, który osiadły w ostatnich wiekach w okolicy, posiadający dobra w kilku miejscowościach powiatu, i któremu członek z młodszych czasów nadał szczególny blask.

Kiedy załączałem krótką, zwięzłą kronikę każdego poszczególnych dóbr górnośląskich, które rodzina miała przez dłuższy czas w swoim posiadaniu, podawałem w szczególności poprzednich właścicieli i cenę kupna, miałem zamiar dostarczyć współczesności mały rzut oka na stosunki z przeszłości. Niektóre z wymienionych rodów upadły w biegu czasów, inne kwitną nadal, i spotkanie tu swoich przodków może sprawić radość ich potomkom.

Praca nie jest uporządkowana według szablonu, jaki jest przypisany do historii rodzin, lecz dostosowana do pierwotnego grona czytelników. Stąd zaczyna się ona bezpośrednio z przywędrowaniem kilku członków rodu Eichendorffów z dawnej ojczyzny na Górny Śląsk i wymienia w dalszym ciągu tylko nawiasem takich przodków, dla których istnieją autentyczne wiadomości z dawniejszych czasów. Dla tych, którzy interesują się szczególniej przodkami rodu, zostało zamieszczonych kilka notatek jako dodatki. Kiedy milczę o podawanym przez genealogów początku szlacheckiego rodu, według którego wojownik bawarski miał w roku 928 podczas oblegania twierdzy Brandenburg otrzymać od króla Henryka I pasowanie na rycerza, to powód leży w tym, że budując tylko na materiale dokumentalnym, nie mogę przytoczyć żadnego dowodu na owe twierdzenie. Przeciwnie sądzę, iż, ponieważ notatka ta jest związana z inną, z o wiele późniejszego czasu, według której wszystkie nazwiska wyniesionych wówczas do stanu szlacheckiego były zanotowane w kościele świętej Marii pod Brandenburgiem, co odnosi się tylko do albumu i rycerzy elektora Fryderyka z założonego w 1440 r. zakonu orderu łabędzia, późniejszy bezkrytyczny sprawozdawca przeniósł na pasowanie na rycerzy uderzeniem miecza po pokonaniu Wenetów na Marienberg (Harlunger Berg), gdzie zbudowano kościół dopiero w 1140 r. Mnie samemu przedłożono stare pismo z rodzinnego

archiwum, pochodzące z okresu przed 1720 r., w którym na początku zostały zestawione wydarzenia z nazwiskami i liczbami, które u historyka nie powodują nawet żadnego błędnego uśmiechu, na koniec jednak zgodne z prawdą, ponieważ przez naocznych świadków, jest zgłaszane istnienie eichendorffskich tarcz w owym kościele zniszczonym w 1722 r.

W tomie pierwszym utworów wszystkich Josepha barona von Eichendorffa jest przedstawiona szczegółowa biografia poety⁴.

Miałbym tu bogaty materiał do życiorysu kilku członków rodziny, jednak zadowolilem się wydobyciem tylko szczególnie charakterystycznego, inne, o czym się tylko ogólnie wspomina, utrwalić dokładnymi datami a część, którą jest zainteresowane środowisko raciborskie, dodać z ust pewnych świadków. Z wyciągów z historii literatury, które traktują o romantyku i jego dziełach, w ogóle nie korzystałem, jednak, by zadowolić możliwie wszystkich, przytoczyłem je w poniższym spisie źródeł do historii rodziny.

Niejeden z starszych czytelników znał nie tylko poetę, lecz miał także sposobność podziwiania zwykłej serdeczności i gościnności pani Karoliny baronowej von Eichendorff z d. von Kloch. W ogóle oba domy pańskie Silherovice – Tworków i Łubowice są w dobrej pamięci. Już ta ostatnia okoliczność skłaniała mnie wnet po moim osiedleniu się w tutejszej miejscowości do nastawienia się na specjalne badania nad rodziną baronów, i dlatego śledziłem od prawie dwóch dziesięcioleci wszystkie źródła do badania wczesnej historii, zwłaszcza także w tym celu wyzyskałem podczas mojego pobytu w Berlinie jako członek Izby Reprezentantów w latach 1863–1866⁵, po uzyskaniu zezwolenia premiera, królewskie tajne archiwum państwowe. Z akt osobowych Eichendorffów korzystałem już w Królewskim

⁴ Josepha barona von Eichendorffa dzieła wszystkie. Wydanie 2. Lipsk 1864. Biografię napisał w tomie 1. Hermann baron von Eichendorff. s. 1-230.

⁵ Augustyn Weltzel reprezentował jako członek »Katolickiego Centrum« w pruskim parlamencie krajowym powiat Racibórz.

Archiwum państwowym we Wrocławiu podczas wcześniejszych odwiedzin. Ostatnio wyróżniło mnie wielce Śląskie Archiwum w Opawie wysłaniem starszych akt do wygodniejszego przejrzenia do domu, ponieważ nie jest dozwolone zastępstwo na urzędzie i dlatego podróże naukowe stały się dla mnie niemożliwe,.

Także proboszczowie Richter z Łubowic i Postulka z Kravaře przesłali mi do wykorzystania w Tworkowie kościelne księgi metrykalne, ostatni także odnośne dokumenty fundacyjne. Wyciągi dostarczyli na moją prośbę – archiwista Eduard Edler v. Mayer z Kromieryża z metropolitalnej registratury lenn o Sedlnicach, ces. król. radca rządowy Leopold Swoboda Edler v. Fernow szczególnie z opawskiej metryki kościelnej, król. dyrektor sądu powiatowego Hellmann z Kravaře z opawskiej tabeli krajowej, bibliotekarz z niemieckiej izby deputowanych dr Potthast z rzadkich trudno dla mnie dostępnych druków. Major królewski poza służbą Eduard v. Fehrentheil-Gruppenberg z Wrocławia i kapitan królewski poza służbą Hans v. Prittwitz-Gaffron, którego cytaty z druków z podaniem strony dla każdej poszczególnej śląskiej rodziny szlacheckiej są niezmiernie bogate, tak jak przy dwu większych dziełach: Historia Oppersdorffów⁶ i Praschmów⁷, które czekają jeszcze na publikację, także tu znowu służyli mi wierną pomocą.

Przed wszystkimi jednak składam najgłębiej z serca płynącą podziękę król. kapitanowi poza służbą, Rudolfowi baronowi v. Eichendorffowi z Legnicy, który dał mi do dyspozycji nie tylko całe archiwum rodzinne, lecz także najuprzejmiej odpowiadał na poszczególne pytania.

Tworków, 11 listopada 1876 r.

Autor

⁶ Augustin Weitzel: *Geschichte der Grafen von Oppersdorff* o. J. [manuskrypt]. - Teraz: Wilhelm Hans Graf von Oppersdorff: *Stamntafeln der Grafen von Oppersdorff*. o. O. 1968.

⁷ Augustin Weitzel: *Geschichte des edlen, freiherrlichen und gräflichen Geschlechts von Praschma*. Ratibor 1883.

Źródła

Rękopisy:

Das Familienarchiv enthält einen alten Stammbaum und eine unvollständige Ahnentafel, Atteste, Abschriften, Exzerpte aus Matrikeln etc.

In der fürsterzbischöflichen Residenz zu Kremsier, aus der Lehnshofregistratur die Belehnungen mit Sedlnitz.

Das Schloßarchiv zu Tworkau bewahrt Käufe, Rekognitionen, Verträge, Testamente, Prozeß-Akten, Quittungen etc.

Das Troppauer Landesarchiv bietet für die Geschichte des Adels und dessen Grundbesitz einen reichen Schatz in der Landtafel und Prozeßakten gegen Friedrich v. Eichendorff von 1716 bis 1721.

Das Ratiborer Kreisgericht besitzt die Grundbücher von Deutsch-Krawarn, Schillersdorf, Lubowitz, Tworkau etc.

Die Kirchenmatrikeln in Deutsch-Krawarn beginnen mit dem Jahre 1667, in Tworkau von 1714 an. Die Lubowitzer reichen bis 1709 zurück; doch ist das Taufbuch von 1749 bis 1766 bei dem Brand, welcher die Pfarrei, zwei Scheuern und Schuppen in Asche legte, mitverbrannt.

Das Königl. Staatsarchiv zu Breslau liefert Material in den Personal- und Fürstentum-Jägerndorf-Akten wie auch in den Landbüchern der Fürstentümer Oppeln-Ratibor und in der Lorenz'schen Privilegien-Sammlung.

Das Königl. Geheime Staatsarchiv zu Berlin enthält mehrere die Familie Eichendorff betreffende Faszikeln von 1744 bis 1818.

Druki:

Barthel, Karl: *Die deutsche Nationalliteratur der Neuzeit*. 7. Aufl. Braunschweig 1866.

Berghaus, Heinrich: *Landbuch der Mark Brandenburg und des Markgrafenthums Nieder-Lausitz in der Mitte des 19. Jahrhunderts*. 3 Bde. Brandenburg 1853-1856.

Biermann, Gottlieb: *Geschichte der Herzogthümer Troppau und Jägerndorf*. Teschen 1874. S. 567, 589.

Brockhaus: *Conversations-Lexikon*. 5. Bd. Leipzig 1868.

Dorst, J.G.Leonhard: *Schlesisches Wappenbuch*. Görlitz 1843. Nr. 317.

Eichendorff, Joseph Freiherr von: *Sämmtliche Werke*. 2. Aufl. Bd. I. Leipzig 1864. S. 1–230 (= Hermann Freiherr von Eichendorff: J.Fh. v. Eichendorff. Sein Leben und seine Schriften).

Fidicin, E.: *Die Territorien der Mark Brandenburg*. Teil 2. Berlin 1858. S. VII, IX, XII, 9, 10, 32, 35, 48, 49, 53, 58, 68.

Fontäne, Theodor: *Wanderungen durch die Mark Brandenburg*. Bd.2: Das Oderland. Barnim-Lebus. 2. Aufl. Berlin 1868. S. 415, 442.

Götze, Ludwig: *Die Pröpste des Domstifts St. Nicolai zu Stendal*. Stendal 1863.

Gothaer Freiherrliches Taschenbuch. 1857. S. 166 u. 1858. S. 141.

Gottschall, Rudolf: *Deutsche National-Literatur in der ersten Hälfte des neunzehnten Jahrhunderts*. Breslau 1855.

Haymann, Johann Gottfried (Hg): *Gesamiete Nachrichten und Documente den gegenwärtigen Zustand des Herzogthums Schlesien betreffend*. Bd. IV. o. O. (Breslau) 1743. S. 595.

Hefner, Otto T. von (Hg): *Stammbuch des blühenden und abgestorbenen Adels in Deutschland*. Regensburg 1860.

Hellbach, Johann Christian von: *Adels-Lexicon*. Ilmenau 1825.

Herzberg, Ewald Friedrich Graf von (Hg): *Landbuch der Mark Brandenburg*. Berlin 1781.

Kneschke, Ernst Heinrich: *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*. Bd. 3. Leipzig 1861. S. 56.

Knesebeck, Bodo von dem: *Rittermatrikeln der Altmark*. Magdeburg 1859. S. 47.

Ledebur, Leopold Freiherr von: *Adelslexicon der Preussischen Monarchie*. Berlin 1855. Bd. 1. S. 194 u. Bd. 3. S. 245.

Lindemann, Wilhelm (Hg): *Bibliothek deutscher Klassiker für Schule und Haus*. Bd. 3. Freiburg i. Br. 1871. S. 100.

Mülverstedt, Georg Adalbert von: *Sammlung von Ehestiftungen und Leibgedingsbriefen*. Magdeburg 1863.

Notizenblatt der historisch-statistischen Section Mährens.
Brunn 1871. S. 82.

Oettinger, Eduard Maria: *Moniteur des dates. Biographisch-genealogisch-historisches Welt-Register...* Leipzig 1869.

Riedel, Adolf Friedrich: *Codex diplomaticus Brandenburgensis*. 41 Bde. Berlin 1838-1869.

Rietstap, Johann Baptista: *Armorial general*. Amsterdam 1875.

Schlesische Landschaft, Personal-Chronik der: Breslau 1852.
S. 62.

Schlesische Provinzial-Blätter. Breslau 1785-1875.

Schwoy, Franz Joseph: *Topographie vom Markgrafthum Mähren*. Bd. 1. Wien 1793. S. 180.

Sinapius, Johann: *Schlesische Curiositäten...* . Bd.2. Leipzig 1728. S.330.

Triest, Felix: *Topographisches Handbuch von Oberschlesien*.
Breslau 1864. (Ndr. Sigmaringen 1984).

Vierter Jahresbericht und Mittheilungen des historisch-statistischen Vereins zu Frankfurt an der Oder. Frankfurt an der Oder 1864. S. 33.

Wohlbrück, Siegmund Wilhelm: *Geschichte des ehemaligen Bisthums Lebus*. 3 Teile. Berlin 1829–1832. Teil 1. S. 427f., 602 – Teil 2. S. 216, 502 – Teil 3. S. 257, 262, 283 f., 328, 332–334.

Wolny, Gregor: *Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert*. Bd. 1. Brunn 1835. S. 431.

Wolny, Gregor: *Bisthum Olmütz*. Bd. 5. Brunn 1863. S. 277.

Wrbczansky, Severinus: *Nucleus Minoriticus...* Prag 1746.
S. 300.

Zedlitz-Neukirch, Leopold von: *Neues Preußisches Adelslexicon*. Bd.2. Leipzig 1836. S. 113.

„Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“. Jg. XI. Breslau 1873. S. 487.

Zimmermann, Friedrich A.: *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*. Bd. 2 u. 3: Oberschlesien. Brieg 1783.

HISTORIA RODU SZLACHECKIEGO I BARONOWSKIEGO VON EICHENDORFFÓW

Do najstarszych rodów w Niemczech w ogóle, jak również do szlacheckich rodzin, które przez wieki były osiadłe na Górnym Śląsku i które współcześnie zachowuje z szacunkiem w pamięci, należą baronowie von Eichendorffowie. Szczególnego blasku i sławy nadał tej rodzinie członek, w którym naród niemiecki czci najbardziej utalentowanego poetę szkoły romantycznej, Kościół jednego z swoich najwierniejszych synów, państwo wielce zasłużonego urzędnika.

Tak jak burza niesie daleko niejedno nasionko a ono samo rośnie wesoło na obcej ziemi, tak wojna trzydziestoletnia sprowadziła ród Eichendorffów z Nowej Marchii do księstwa karniowskiego, gdzie się osiedlił i zapaścił korzenie.

Kolebką górnośląskich Eichendorffów stało się Krawaře leżące przy drodze między Opawą a Benešovem. Miejscowość ta, która należy do najbardziej zaludnionych wsi powiatu raciborskiego, jest jednocześnie jedną z najstarszych w całej okolicy.

Krawaře pojawia się w historii już w 1224 r. za czasów króla czeskiego Ottokara I i dało nazwę przesławnemu i potężnemu rodowi szlacheckiemu z Krawaře⁸. Z tego rodu wyrosli doskonali dowódcy i stróże prawa, założyciele miast i klasztorów. Wywodzi się z niego także kilku przedstawicieli wyższego duchowieństwa. Ladisław z Krawaře był w latach 1403–1408 biskupem Ołomuńca, a w Raciborzu spotykamy wśród prałatów kolegiaty Johanna Ludwiga Antona barona z Krawaře i Tworkowa, który trzy lata studiował w Rzymie, kanonika katedralnego i kantora w kościele św. Krzyża we Wrocławiu, który 22 września 1689 r. został dziekanem w Raciborzu, gdzie w 1715 r. złożył rezygnację. Pan na Krawaře cieszył się

⁸ Panowie Krawarza byli pochodzenia bawarskiego. – Anton Rolleder: *Die Herren von Krawarn*. W: *Zs. des deutschen Vereins f. Geschichte Mährens und Schlesiens*. (Dod. Niemieckiego Towarzystwa Historycznego Moraw i Śląska.) Brünn. 2, 1898. s. 199–215; 295–333. - 3, 1899. s. 56–70.

takim szacunkiem, że w roku 1276 mógł ofiarować swoją rękę królownie, został zięciem Ottokara II i szwagrem księcia opawskiego Mikołaja. Ród posiadał dobra większe niż piąta część Moraw. Nawet okręg Odry, Krowi Kraik (Kuhländchen), chce od niego wywodzić nazwę, ponieważ Kravaře znaczy »hodowca krów«, Krawarna »obora«. – Ród dzielił się na kilka gałęzi i gałązek, które zależnie od posiadłości otrzymały różne nazwy, ale zachowały ten sam herb rodowy. Ta najstarsza linia wygasła już w 1466 r.

W samym Kravaře spotykamy z tej rodziny w 1247 r. braci Witka i Hadolda; w 1280 r. pojawia się wójt na Kravaře i Zbysław na Koutach. Kiedy w 1377 r. ziemia opawska została podzielona między czterech braci książęcych, dowiadujemy się, że Waclaw Kravaře posiadał dobra i zamek Kravaře, wsie Kouty, Velke Hostice, Pilszcz, Rozumice, Wierzchowice, Wierzbka, Komorsk, a z sąsiednich miejscowości dochody. W roku 1420 sprzedał Piotr (z linii Straßnitzów) wieś Kravaře Mikołajowi von Schlewitzowi. W 1538 r. główny podkomorzy Ulrich z Tworkowa na Kravaře był na zjeździe książąt we Wrocławiu, zszedł ze świata w 1542 r. i otrzymał epitafium w kościele klasztorным Świętego Ducha w Opawie; w 1574 r. Christoph Elbel von Hartmannsdorf nabył Kravaře i połowę Koutów. Po jego śmierci, która nastąpiła w 1578 r., jego synowie Christof i Abraham Elbel sprzedali swoją własność Danielowi Matzakowi von Ottenburg, który dwa lat później przeniósł na siebie także drugą połowę Koutów, i Kravaře od Georga Bernharda von Tworkowsky. Z synów Matzaka Georg miał w 1600 r. udział w Hoszycach, Matusz Kravaře i Kouty. Ostatni zmarł w 1605 r., a po nim nastąpił jego syn Caspar na Koutach, Jakub na Kravaře; ostatni zmarł 2 stycznia 1609 r. Brat dziedziczył, został sędzią krajowym i był ożeniony z Heleną Donat z Velka Polom.

Wkrótce potem jako posiadacz obu wsi występuje Michael Sendivoj baron von Skorkau⁹, z którego dziedziczką Weroniką Marią ożenił się w 1626 r. rotmistrz cesarski Jakob von Eichendorff i pozyskał wraz z jej ręką majątki w Kravaře i Koutach. Nowego posiadacza dotknęło mocno wtargnięcie Mansfelda na Górny Śląsk w 1627 r. Została zabrana nawet patelnia browarna i zastąpiona dopiero w 1634 r. Chociaż dziedzic warzył sól tylko z 4 i pół szefli, w latach 1536 do 1642 dostarczono w całości 1188 achtli (achtel = 7,6875 l.), z których odkładał 585 na sprzedaż i płacił z achtla 21 grajcarów czopowego.

⁹ Roman Bugaj: *Michał Sędziwój (1566–1636). Życie i pisma*. Wrocław, Warszawa, Kraków 1968. – Herb rodzinny Sędziwojów: Ilustr. 4.

Eichendorff, który prawdopodobnie należał do wielkiej liczby konwertytów z tamtego czasu i okolicy, prezentował w latach 1639 i 1652 kapłanów katolickich na probostwo w Kravaře, do którego wówczas jako filia należały Hoštice i położone na austriackim Śląsku miejscowości Mokré Lazce i Štítina. Małżonka, która 5 maja 1632 r. otrzymała od księcia opawskiego Karola Euzebiusa księcia Liechtensteina pełnomocnictwo do zrobienia testamentu, sporządziła swój testament 28 maja 1641 r.¹⁰ i zdaje się, że wkrótce potem zmarła¹¹. Wdowiec postawił w kościele parafialnym kryptę i kaplicę zmarłych dla wszystkich członków rodziny Eichendorffów¹². Kiedy w 1654 r. zlecił naniesienie testamentu małżonki i książęcego zaświadczenia o pełnomocnictwie do karniowskiej tabeli krajowej, jest nazywany książęcym podkomorzym. W 1656 r. został radcą i gubernatorem kraju. Upoważnienia do sporządzenia testamentu udzielił mu wymieniony książę 7 lipca 1662 r. na zamku w Włodowicach i Eichendorff jest nazywany w dokumencie radcą, gubernatorem kraju i starszym podkomorzym. Zmarł bezdzietnie 23 stycznia 1667 r.¹³ po otrzymaniu z ręki proboszcza Samuela Schönowskiego sakramentów Kościoła¹⁴. Z jego dwóch braci, Henryka¹⁵ i Adolfa, którzy są wymienieni w tabeli krajowej tom IV, s. 6 i 9, pierwszy był ożeniony z Franciszką Heleną v. Kottulinsky, która w drugim małżeństwie wyszła za mąż za Henryka barona v. Tharoulle.

¹⁰ Testament Weroniki Marii von Eichendorff został wydrukowany na s. 71 ff. w swojej pierwszej wersji, przełożonej na niemiecki. Oryginał znajduje się w dolnoaustriackim archiwum krajowym w Wiedniu, sygn.: Karta 5/71. (Jeden egzemplarz jako faksymile w Towarzystwie Eichendorffa, 4030 Ratingen-Hösel.)

¹¹ Weronika Maria von Eichendorff zmarła w latach 1661/62; gdyż według wypowiedzi Jakuba von Eichendorffa w jego testamencie z 1667 r. jego bracia zmarli przed nią, (Hans) Heinrich zmarł 21.6.1661 r. w Krawarzu.

¹² Stary kościół w z kaplicą dla zmarłych: ilustr. 5. – Kamień z herbem nad kryptą rodzinną w kaplicy dla zmarłych z roku 1662: ilustr. 6.

¹³ Testament Jacoba von Eichendorffa został przełożony na niemiecki: s.80.

¹⁴ W rubryce »Religia« proboszcz zanotował: katolik.

¹⁵ Por. tabela: Hans Heinrich von Eichendorff i jego potomkowie.

W posiadanie dóbr, które zostały jeszcze pomnożone przez nabycie Wierzbki, wszedł osadzony testamentem bratanek Hartwig Erdmann, który został ojcem rodu górnośląskich Eichendorffów. Ród był już dawno osiadły w magdeburskiem i w brandenburskiem. Degenhard von Eickenforff na Wolmirsleben był przed rokiem 1450 ożeniony z niejaką Odą. Otto von Eickendorf na Radensieben ożenił się w 1544 r. z Klarą von Hacke. Dorothea, córka Hansa v. Eickendorfa na Strausbergu, wniosła w 1610 r. 1300 guldenów w posagu swojemu małżonkowi Valentinowi v. Sparr na Greiffenbergu.

Poszczególni członkowie rodziny byli rycerzami zakonu łabędzia, założonego przez elektora Friedricha II brandenburskiego w dniu świętego Michała 1440 r. Siedzibą zakonu był kościół mariacki na górze Harlunger koło Brandenbura, który został w 1722 r. zniszczony. Według dawnych dokumentów rodzinnych wisiały tam także tarcze Eichendorffów z insygniami zakonnymi, z łańcuchem, do którego były przymocowane obraz naszej ukochanej kobiety i łabędź, symbol czystości serca i stałej pamięci aż do śmierci.

Heinrich v. Eichendorff na Zerbow¹⁶, wsi położonej na południowy wschód od Kostrzyna, pozostawił po sobie z małżeństwa z pewną von Lindenberg z domu Morschen kilkoro dzieci, z których Jakub, Heinrich i Adolf wstąpili do wojska, a Burchard ożeniony z panną v. Horn z domu Schönau i Groß-Kirschbaum przejął Zerbow. Zaraza grasująca w Nowej Marchii w 1631 r. zabrała wszystkich mieszkających tam członków rodziny¹⁷. Pozostał tylko Hartwig Erdmann, syn Burcharda i został wychowany przez ustanowionych¹⁸.

Kiedy stryj Jakob na Kravaře, który był jeszcze w służbach cesarskich, dowiedział się o śmierci swego brata i pozostałych

¹⁶ Zerbow leżał w powiecie Sternberg w śląskim księstwie krośnieńskim, którym jako lennem czeskim zarządzali Brandenburczycy. Por. pozycja: ilustr. 8.

¹⁷ Po śmierci Burcharda von Eichendorffa majątek jako lenno przejął od elektora Caspar Ernst von Eichendorff, daleki kuzyn, który był w brandenburskiej służbie wojskowej.

¹⁸ Por. »Z registratury lenn Nowej Marchii«. s. 85.

krewnych, kazał odebrać bratanka i wychowywać w swoim domu. Erdmann, wyrosły na młodzieńca, wstąpił jako chorąży wpierw do pułku rochowskiego, później do pułku pułkownika Hansa Christofa Ranfta v. Wiesenthal, w którym służył 3¼ lat, okazał się dzielnym w walnych bitwach, oblężeniach, szturmach i potyczkach i, kiedy po zakończeniu wojny trzydziestoletniej na rozkaz cesarski zostały zredukowane dwie kompanie pułku, został zwolniony. Paszport wystawił mu pułkownik pieszego pułku Ranftena, Georg Seifried von Lembsitz i von Ottendorf na Harmansdorf, pod datą Klosterneuburg 12 czerwca 1649 r.

Hartwig Erdmann pojechał w 1650 r. na ojcowiznę, by uporządkować spuściznę po ojcu i ożenił się po swoim powrocie na Śląsk z Sidonią z d. baronowa Larisch, wdową po zmarłym 2 lipca 1651 r. Franzu Georgu Orliku baronie z Łazisk na lennie biskupim w Sedlnicach na Morawach¹⁹. Otrzymał od administratora, Ołomuńca 2 listopada 1654 r. pozwolenie na zakup lenna, nabył je 20 stycznia następnego roku za pięć tysięcy guldenów reńskich od Mikołaja Feliksa barona z Łazisk i otrzymał 12 grudnia tego samego roku inkolat w Morawach.

Sedlnice w powiecie Přerov, położone koło Freibergu, w połowie alodium, w połowie lenno biskupstwa ołomunieckiego, podzielone przez strumień o tej samej nazwie, stanowiły w 1250 r. granicę dóbr Hukvaldu i były częścią składową zamku Štramberk, nadaną przez margrabiego Jodoka w 1380 r. wójtowi II z Kravaře na Jičynie. Lenno Sedlnice przypadło w 1408 r. Piotrowi z Kravaře na Plumlov, który zmarł trzy lata później. Po śmierci Stibora von Cimburga w 1437 r. dziedzinę otrzymał Wilhelm Pucklitz v. Posoritz. Biskup Prothasius v. Boskowitz nadał jako lenno w 1472 r. pół Sedlnic braciom Mikołajowi i Georgowi v. Choltitz, którzy odąd nazywali się Sedlnitzky. Choltice są odgałęzieniami Kravaře, jak te Benešov, który z kolei pochodzi od Saula Odrowąża. Wiadomo, że także nasi obaj lokalni święci Jacek i Czesław, z d. Koński należą do tego samego rodu, i wszystkie linie mają herb Odrowążów, mianowicie strzałę, na której niższym końcu znajduje się oderwana bródka.

O pochodzeniu tej figury w herbie dawniejsi genealogowie opowiadają następującą legendę: Na dworze pewnego księcia Markomanów znajdował się Saul, rycerz o nadzwyczajnej waleczności i sile. Usłyszał o tym olbrzym na

¹⁹ Ślub odbył się 15 lutego 1654r. w Sedlnicach.

dworze greckiego cesarza i przybył na Morawy, by się z nim zmierzyć. Podczas turnieju obcy gardził Saulem, który był małego wzrostu. Ten ostatni, rozszłoszczony tym uderzył olbrzymą pięścią w twarz i powalił go na ziemię. Pokonany przykrył ręką swoją zniekształconą twarz i odszedł zawstydzony. Król jednak chciał zobaczyć, co zostało mu oderwane. Wtedy mały wyciągnął strzałę z kołczanu, wepchnął ją w zdobycz i podniósł do góry nos, wargi i bródkę. Król rozkazał zwycięzcy wprowadzić ku wiecznej pamięci oderwany kawałek do herbu. Także miasto wójtowskie, wyżej wspomnianego wójta z Kravaře po r. 1311, początkowo nazwanego Wokenstadt (miasto wójtowskie), ma ten sam herb.

Wyżej wspomniany Nikolaus v. Sedlnitzky, ożeniony z Barbarą v. Kokorz, pozostawił Johanna (małżonka Johanna v. Rziczán), któremu w 1480 r. nadano w lenno pół Sedlnic. Nastąpił jego syn Zygmunt, ożeniony z Urszulą Odersky v. Liderzow, i zostawił w spadku swoją posiadłość jednemu synowi o tym samym imieniu. Ożeniony z Anną Herbord v. Füllstein, otrzymał lenno w 1542 r i zmarł w roku 1547. Po nim nastąpił na Sedlnicach Mikołaj, radca biskupi, potem od 1585 r. jego bratanek Bernhard, który, ożeniony z Magdaleną v. Haugwitz, zmarł w 1608 r.

Lenno Sednice, które do tego czasu posiadali Sedlnitzky, nadał kardynał księżę v. Dietrichstein swojemu bratankowi Maksymilianowi, który je jednak sprzedał już w najbliższym roku wraz z wsią Hukovice za około 8000 guldenów Georgowi Bergerowi v. Berg. Kiedy lenno przypadło w 1618 r w spadku biskupstwu, zostało nadane za 10 tysięcy Karłowi Christofowi Orlikowi baronowi v. Laziska, który zmarł w 1614 r. Jego syn Franz Georg pozostawił po sobie w 1651 r. wdowę Sidonię, która potem wyszła za mąż za Hartwiga Erdmanna v. Eichendorffa.

Po przekazaniu przez stany krajowe powiatu Šternberk 21 lipca 1655 r. dla Hartwiga Erdmanna von Eichendorffa wykazu ponad 16 przodków ze strony ojca i matki²⁰, także kanclerz i radcy elektorskiego rządu brandenburskiego i Nowej Marchii poświadczyli na żądanie w Kostrzynie 25 lipca 1655 r. że ród Eichendorffów z starej szlachty i od niepamiętnych czasów posiadał jako lenno majątek Zerbau, był dobrze znoszony przez sąsiadów i ceniony²¹, uzyskał w Brnie 13 marca 1657 r. przyjęcie do rycerstwa morawskiego i prawo udziału w posiedzeniach. Inwestyturę od następnego biskupa otrzymał według oryginalnego

²⁰ Por. >Wywód szlachectwa Eichendorffów< z 1655 r.: s. 87.

²¹ Tekst został przekazany w odpisie urzędowym, do którego dodano wywód szlachectwa, do Státni oblasti archiv w Brnie, sygn.: Kart. 15, sygn. 12/3.

rewersu (pokwitowania) datowanego w Vyškovie 3 grudnia 1663 r., i ta sama, ponieważ stolec ołomuniecki został już na początku najbliższego roku zwolniony, została odnowiona przez następcę 3 grudnia 1664 r.

Najmocniej przez wojnę trzydziestoletnią został poszkodowany stan chłopski. Zdziczenie obyczajów doprowadziło do buntu przeciw właścicielowi ziemskiemu. Także poddani z Kravaře i z Koutów nie chcieli wykonywać w 1669 r. pańszczyzny z powodu mniemanego przeciążenia i wysłali, kiedy kilku zostało zamkniętych, deputację do cesarza. Kiedy w następnym roku zostały sprowadzone do ich miejscowości cztery kompanie jeźdźców a większość mężczyzn została uwięziona i doprowadzona do Karniowa, rozkazał Leopold 20 grudnia 1670 r. zbadać sprawę przez komisję. Wichrzyciele zostali w 1673 r. skazani na jednoroczną pracę przy szańcach, jednak zupełny spokój zapanował dopiero pod koniec wieku.

Hartwig Erdmann, który rezydował w Kravaře, został radcą zarówno księcia metropolity z Ołomuńca jak też księcia Liechtensteina, wyższym sędzią ziemskim w księstwie karniowskim i ławnikiem prawa lennego w margrabstwie morawskim. Naśladując swojego pobożnego stryja i by lepiej wyposażać miejscową parafię, założył 20 maja 1675 i 20 marca 1676 r. fundację, dla której przekazał z dochodów dóbr w Kravaře 12 reńskich guldenów odsetek, prawo wypasu dla 6 krów i ½ wiadra piwa z każdego warzenia, za co miała być celebrowana w wszystkie piątki kolejno za żyjących i zmarłych członków rodziny Eichendorff msza święta.

W międzyczasie został Hartwig 31 stycznia 1676 r. mianowany przez Leopolda I. tymczasowym gubernatorem kraju z tytułem cesarskiego²² radcy i uzyskał po poświadczeniu przez rycerstwo kraju Český Šternberk w księstwie Crossen (krośnieńskim) 18 czerwca 1670 r. o pochodzeniu ze starej szlachty

²² Portret Hartwiga Erdmanna von Eichendorffa: ilustr. 7.

w Wiedniu 10 marca 1679 r. godność barona²³. Obraz w herbie pokazuje złotą gałąź z czterema złotymi żołądziami w czerwonej tarczy; ten sam obraz powtarza się na czarnym hełmie.

W roku 1682, krótko przed swoją śmiercią²⁴, został potwierdzony jako rzeczywisty gubernator kraju. Wdowa Anna Helena z domu hrabina Praschma, którą w drugim małżeństwie pojął za żonę, zakupiła Rudzienice i Krzyżanowice i zawarła 22 lutego 1686 r. na zamku Rudzienice układ małżeński z Maxem Ludwigiem baronem von Jaroschin.

²³ Tekst dokumentu brzmi według urzędowego odpisu z Stättni oblastni archiv in Brno (Brünn), sygn.: A12, Karta 15, sygn.: 12/3: Leopold z Bożej łaski wybrany cesarz rzymski, także król Węgier i Czech.

Wysoko i Dobrze Ur., Dostojny, Honorowy i Uczony, Zaufany. Przeto My Dostojnemu, Naszemu Rady i Zaufanemu Hartwigowi Erdtmannowi von Eychendorffowi, na Kravaře i Kouty, w najłaskawszym rozważeniu, że wyrósł z pradawnego szlacheckiego i rycerskiego rodu, że jego szesnastu przodków ze strony ojca i matki potwierdziły zarówno stany duchowne jak i świeckie powiatu Šternberk w księstwie Krosno, że świadczył nam i naszemu najprześwieńszemu Cesarskiemu Austriackiemu Domowi serdeczne służby wojenne i teraz kontynuuje je wiernie, użytecznie rozsądnie w służbie publicznej, zasłużył na łaskę cesarską i królewską wraz z jego ślubnymi spadkobiercami i ich spadkobiercami rodzaju męskiego i żeńskiego, łaskawie podnosimy go do członka starych stanów pańskich naszego dziedzicznego królestwa Czech i jego inkorporowanych krajów, i zezwalamy na wygotowanie mu przez naszą Królewską Czeską Kancelarię Dworską osobnego dyplomu.

Także niniejszym powiadamy, z najłaskawszym poleceniem, że ten dyplom ma obowiązywać nie tylko w miejscach jego pochodzenia, lecz że wymieniony wraz z ślubnymi następcami obu płci ma także być chroniony wszystkimi prawami i utrzymać wszystkie przywileje, z których korzysta stary stan w naszym dziedzicznym margrabstwie Czech. Tu ma być posłusznie spełniona nasza łaskawa wola i zdanie.

Dano w naszym mieście Wiedniu, dziesiątego marca w tysiąc sześćset siedemdziesiąt dziewiątym, w naszym państwie rzymskim w dwudziestym pierwszym, w węgierskim w dwudziestym czwartym, w czeskim w dwudziestym trzecim roku.

Leopold

²⁴ Karl baron von Eichendorff wymienia 1 marca 1683 r. jako datę śmierci – bez podania źródła, jednak nie arbitralnie.

Zanim zrobimy wzmiankę o potomkach barona, chcemy tu wyliczyć kilku krewnych, którzy byli także osiedleni w tych okolicach:

Georg Wilhelm, który za zezwoleniem swojej małżonki Anny Rosiny, córki Heinricha Matuschka von Topolczan, sprzedał 24 sierpnia 1685 r. Dobieszów Carlowi Juliusowi baronowi von Sedlnitzky za 8000 talarów śląskich i 225 talarów pieniędzy za klucz, zmarł 3 czerwca 1688 r. i został pochowany w grobowcu rodzinnym w Kravaře.²⁵

Georgowi Friedrichowi von Eichendorffowi, synowi uprzednio wymienionego Georga Wilhelma na Wierzbce, żonatemu z Anną z Wierzbna²⁶ urodziła się 10 listopada 1695 r. Maria Theresia Josefa i została ochrzczona w Kravaře²⁷.

²⁵ Por. tablica: Hans Heinrich Eichendorff i jego potomkowie. W swoim testamencie Jakob von Eichendorff wyróżnia swojego bratanka Hartwiga Erdmanna, ponieważ nie dowierzał Georgowi Wilhelmowi. Jego niedowierzanie było usprawiedliwione, co się miało potwierdzić już krótko po jego śmierci. Widocznie Georg Wilhelm sprawiał swojemu kuzynowi nie lada trudności i zmuszał go tak do zawsze nowych układów z wierzycielami, w końcu do nabycia Wierzbki, by wydaleć go z Krawaře. Georg Wilhelm został także wnet uwikłany w kilka procesów. Już w listopadzie 1667r. pokazał swoją lekkomyślność i gwałtowność, kiedy w sposób szalony i pijany jechał konno z Opawy do Kravaře. Już w bramie miejskiej zastrzeliłby swojego parobka, jednak zawiódł jego pistolet, »Z krzykami i strzelaniem jechał konno dalej i zastrzelił rzekomo niechcąc kobiecinę we dworze w Kravaře. Wprawdzie urzędowy zarządca Heinrich von Matuschka wniósł o ukaranie prostaka, czy jednak nastąpiło?«

Żyd Szymon Löwel zaskarżył Georga Wilhelma Eichendorffa 2. października 1679r. u zarządcy Krnova, raczej jego przedstawiciela Hartwiga Erdmanna barona von Eichendorffa, ponieważ Georg Wilhelm uwięził bezpodstawnie bratanka Löwela. Kiedy musiał go na rozkaz gubernatora kraju zwolnić, kazał go maltretować przez swojego zarządcę i odebrał mu jeszcze 50 talarów reńskich.

Na początku lutego 1687r. Georg Wilhelm zastrzelił rzeźnika i został aresztowany. Widocznie nie doszło to do procesu, ponieważ Georg Wilhelm zmarł już 3 czerwca 1688r. w Krawaře.

²⁶ Bogaty w następstwa błąd Weltzla, który polegał na błędzie odczytania i przekazania, który wyciągnął z matrykuły Kravaře. Odczytał Anna z Wierzbna. Ponieważ Georg Friedrich von Eichendorff nie mógł być równocześnie ożeniony z dwiema kobietami, wywnioskował dwóch różnych Georgów Friedrichów von Eichendorffów. Wpis trudny do odczytania wymienia jednak matkę o imieniu Anna (z Wierzbki). Ewa Salomena była jednak częściej wciągana z tym imieniem, możliwie było to jedno z jej imion.

²⁷ Por. tablica: Hans Heinrich von Eichendorff i jego potomkowie.

Inny Georg Friedrich²⁸ ożenił się 9 stycznia 1692 r. z Ewą Salomeną z domu von Henneberg. Z tego małżeństwa żyło w 1717 r. jeszcze ośmioro dzieci, z których Ewa Joanna wyszła w Opawie 3 października 1730 r. za mąż za kapitana w alt-würtemberskim pułku dragonów Joachima Friedricha Elsnera. Tam też otrzymali chrzest święty:

Helene Antonie Osanna – 6 czerwca 1705 r.

Karl Johann Josef – 28 października 1708 r.

Johann Friedrich Josef – 6 listopada 1709 r.

Maria Barbara Viktoria – 30 listopada 1712 r.

Franz Anton i Karl Josef – 27 stycznia 1715 r., zmarli w następnym tygodniu.

Anna Rosa Cäcilie – 23 listopada 1716²⁹.

Pięć tygodni przed porodem ostatniego dziecka zdarzył się smutny wypadek, że w domu Johanna Leopolda Moscha von Bittendorfa na Slatnig na przyjęciu 19 października spór gości zakończył się tym, że Georg Friedrich przeszył swoją szpadą prawą część uda Johanna Ferdinanda hrabiego Oppersdorffa³⁰, wskutek czego ten zmarł z wykrwawienia. Zwłoki zostały przeniesione 23 października do Głogówka i pochowane w grobowcu rodzinnym u minorytów. Dokumenty procesowe zachowane w archiwum krajowym w Opawie mówią więcej o tym bolesnym zdarzeniu. Hrabia przyszedł ze swoją małżonką³¹ z Rudnika do Slatnig w odwiedziny. Obecni byli jeszcze: Karl Josef Halama von Giczin, który miał 32 lata i pochodził z Domasławic, był zaproszony przez dziedzica, jednak przyszedł

²⁸ Nie było w tym czasie ani dwóch ani trzech Georgów Friedrichów von Eichendorffów, tylko jeden, który ożenił się w 1692r. z Ewą Salomeną von Henneberg.

²⁹ Por. do szeregu dzieci Georga Friedricha tablica: Hans Heinrich von Eichendorff i jego potomkowie.

³⁰ Hans Ferdinand von Oppersdorff urodził się w 1683 r.

³¹ Hans Ferdinand ożenił się w 1710 r. z Charlottą baronową Welczek von Dębieńsko Wielkie, która zmarła 11 kwietnia 1768 r. w Głogówku. Również w »Rodowodach hrabiów Oppersdorffów« Hansa Wilhelma hrabiego von Oppersdorffa jest Georg Friedrich von Eichendorff błędnie określony jako „baron”.

dopiero po jedzeniu; także Eichendorff, który mieszkał w dolnym rynku w Opawie, został zaproszony przez umyślnego posłańca na zamek, by pomóc hrabiemu; wreszcie był obecny jeszcze Mathias Ignaz Janckwitz von Freyenfeld, pochodzący z Raduni, urzędnik gospodarczy u hrabiego Nayhausa, wiek 44 lata. Pito dużo wina. Podczas gdy pozostali goście słuchali muzyki, hrabia, Janckwitz i Eichendorff rozmawiali, stojąc przy oknie, o polowaniu i psach. Hrabia skarżył się, że w ostatnich obu dniach nie miał szczęścia, jednak jutro chce to nadgonić i dostać trzy zające. Na to odpowiedział Eichendorff: to musiałyby być zaczarowane, na co tamten replikował: Jestem więc czarnoksiężnikiem? Eichendorff zaklinał się, że nie myśli o tym tak źle. W międzyczasie przyszedł Mosch, który zamówił w kuchni kawę, do pokoju i upomniał Eichendorffa, by nie kłócił się z hrabią, przy tym pchnął go na bok, bił po nim i biegał po izbie. Tamten, przypuszczając coś złego, skoczył po swoją szpadę, która stała za piecem, wydobył ją i przewiercił w porywczosci hrabiego, który co przystąpił do niego i go chciał uspokoić, w ten sposób, że koniec szpady przeszedł nie tylko na szerokości dłoni pod łonem przez prawe udo, lecz sięgnął jeszcze kawałka lewego. Hrabia upadł z zawołaniem: Ach biada, jestem trafiony, na ziemię i zranił sobie przy upadku, chwytając za szpadę, palec wskazujący prawej dłoni. Eichendorff wybiegł, v. Mosch i hrabiowscy służący (obaj woźnice, foryś i lokaj) gonili go, dogonili go w polu i przyprowadzili z powrotem na zamek.

Zastępca gubernatora kraju Franz Bernhard baron v. Lichnowsky, szlachetny pan von Woschitz na Chuchelná, Koberice, Štepankovice, Rochów, Strahovice, Borucin wysłał radcę książęcego i ławnika prawa krajowego Gotharda Ignaza v. Schlangenfelda jako komisarza wraz z dwoma najstarszymi chirurgami do ustalenia stanu faktycznego 21 października do Satnig. Zeznania Eichendorffa i Moscha zostały naniesione na papier, szpada została odebrana a nieszczęśliwy morderca umieszczony nazajutrz na ratuszu w areszcie. W dniach 21, 27 i 30 października zostało pod przewodnictwem wymienionego już przedstawiciela gubernatora kraju, w obecności ławnika

prawniczego: starszego sędziego krajowego Johanna Ludwiga Antona Barona von Reisswitz, starszego pisarza krajowego barona Johanna Georga v. Fragsteina i Naczęslawic oraz Gotharda v. Schlangenfelda przeprowadzone specjalne dochodzenie i odpytano świadków – także pięciu muzyków.

Na żądanie udzielenia pomocy prawnej urzędu w Opawie, który przesłał specjalny arkusz, został przesłuchany 21 października służący hrabiego, który muzykował w Slatnig, Mathäus Czapla, pochodzący z Wodzisławia w obecności gubernatorów księstw opolskiego i raciborskiego, rzeczywistego tajnego radcę cesarskiego podkomorzego Georga Adama Franza barona von Gaschina, szlachetnego pana von Rosenberga na Woźnikach, Żernikach, Kietrze, Fryštát, Żyrowej, Turawie, Ciężkowicach i Bodzanowicach, w obecności kanclerza Leopolda Konstantina hrabiego v. Tenczin, ławnika prawa krajowego Wenzla Leonharda Rogoisky'ego z Rogoźnika i Wenzla z Holy, w końcu prokuratora izby Johanna Samuela von Skronsky.

18 października był ponownie wypytywany w Slatnig v. Mosch przez panów von Fragsteina i Schlangenfelda. 5 grudnia 1716 r. Eichendorff podjął daremną próbę ucieczki. 6 lutego 1717 r. dokonał pański kucharz Elias Kinast kilka zeznań przed obrońcą Eichendorffa, ksiązęcym adwokatem urzędowym Gabrielem Emanuelem Neumannem, które odnosiły się do gwałtowności gospodarza w tamto popołudnie.

Urząd ksiązęcy zażądał, że ilekroć obrońca albo spowiednik odwiedza więźnia, za każdym razem ma być obecny rajca albo pracownik sądu. Magistrat żalił się na tę innowację u cesarza, i Karol rozkazał, (Wiedeń 7 stycznia 1717 r.), wyższemu urzędowi na Śląsku, przejąć urząd ksiązęcy i temu ostatniemu nakazać, by nie zabraniać v. Eichendorffowi przystępu małżonki, spowiednika, lekarza i służącego bez obecności osoby trzeciej. Na meldunek urzędu z 22 stycznia o zamierzonej ucieczce cesarz rozkazał, (Wiedeń 1 marca), trzymać go w pewniejszym, jednak znośnym areszcie. 13 marca uwięziony wręczył urzędowi gubernatora kraju pismo obrończe, w którym próbował wykazać, że hrabia po ciemku wpadł na szpadę i zmarł tylko wskutek

zaniedbanego zatamowania krwi. Nawet nie użyto wody balsamowej, i tak zszedł on ze świata przez zaniedbanie innych. Nie żywił do niego wrogości, ponieważ nie miał zaszczytu znać go przedtem.

Stany opawskie zwróciły się do praskiego kolegium apelacyjnego o wyrok informacyjny (Informationsurteil), co zganił ksiązę Anton Florian v. Liechtenstein. Gubernator kraju hrabia Gaschin wysłuchał w Nowej Cerekwi 5 lipca 1717 r., potwierdzonych przysięgą zeznań służących hrabiego. Na prośbę więźnia z 17 grudnia 1717 r. o podwyższenie dziennej stawki wyżywienia w wysokości 12 grajcarów urząd przyznał mu dziennie 21 grajcarów. V. Mosch zmarł 12 kwietnia 1718 r. Trzy dni przed swoją śmiercią wystawił świadectwo z podpisem i pieczęcią, że v. Eichendorff nie miał zamiaru zabicia, lecz że śmierć nastąpiła przypadkowo przez wpadnięcie na szpadę; aferę zaczął on (Mosch), był sprawcą zajścia i w pijaństwie pobił v. Eichendorffa. Ostatni prosił 30 czerwca, o zajęcie kwoty sprzedaży na Slatnig jako jego odszkodowanie za niezawinione aresztowanie i prosił urząd, o zwolnienie go ze śmierzącego więzienia. Ponieważ urząd odpowiedział, że to nie leży w jego mocy, zwrócił się do księcia, który w Wiedniu 27 sierpnia nakazał usunięcie nieczystości.

Przy przeglądaniu akt uznano w styczniu 1719 r. za konieczne sformułowanie nowych pytań i powołanie jeszcze innych świadków.

20 października 1719 r. Eichendorff podjął jeszcze raz próbę ucieczki. Poprzedniego wieczoru pojawił się u niego Franz v. Schlangenfeld i długo się zatrzymał. Strażnik usłyszał rano o godzinie 6-tej pod oknem trzykrotne gwizdanie na kluczu. Eichendorff udawał niedysponowanego, skarżył się na niedyspozycję spowodowaną zażyciem poprzedniego wieczora ciemnego piwa i żądał wypuszczenia go w bieliźnie. Kiedy strażnik mu towarzyszył na dół, myśląc, że chce do drzwi prowadzących na podwórze, więzień pośpieszył do drzwi ratusza i biegł do pobocznej uliczki. Strażnik puścił się w pogoń i dogonił go, kiedy upadł przy browarze miejskim. Obaj tarzali się po ziemi,

strażnik był duszony, w czym pomagała żona, która się tam znalazła. Na wrzask doszło kilka osób, także straż miejska, i tak doprowadzono uciekiniera z powrotem do więzienia.

Na prośbę o ulaskawienie cesarz złagodził w Wiedniu, 23 marca 1720 r. karę śmierci na sześćioletni areszt na opawskim ratuszu albo w innym bezpiecznym więzieniu w księstwie. Od tego czasu były mu wręczane alimenty z urzędu skarbowego. Na nowe zażalenie więźnia cesarz rozkazał z Laxenburga 30 maja 1720 r., magistratowi przydzielić mu inny lokal. Pozwolono mu zaczerpnąć od czasu do czasu świeżego powietrza; jednak magistrat nie zapominał prosić o zapłacenie kosztów stróżowania i koniecznej opieki z kasy krajowej. Te koszty stróżowania wynosiły od 19 kwietnia do 12 listopada 34 guldeny. W całości wydatki na wyżywienie, koszty procesowe i pieniądze dla strażników wyniosły do końca grudnia 1720 r. więcej niż 1800 guldenów.

Pod koniec następnego roku zamykają się obszerne akta bez poznania przez nas końca. Może zaświeciła mu łaskawa gwiazda przed upływem ustalonego terminu, może śmierć wybawiła cierpiącego, który ciężko pokutował za chwilę porywczosci.

Trzeci Georg Friedrich v. Eichendorff, który zmarł 1 grudnia 1724 r. i został pochowany w Kravaře, urodził się dopiero w 1678 r. i był może synem Ferdynanda Burcharda³².

Po Hartwigu Erdmann wszedł w posiadanie Kravaře, Koutów i Sedlnic jego syn Ferdinand Burchard³³, którego spotykamy już 13 kwietnia 1677 r. jako ojca chrzestnego w Kravaře. Inwestyturę na Sedlnice otrzymał 2 czerwca 1683 r. i ożenił się wkrótce potem³⁴ z Anną Jadwigą, córką gubernatora Krnova Heinricha Matuschka von Topolczany na Topolczanach, Kałdunach, Uciechowicach także na Jakubowicach. Spory

³² Jest to jeden i jedyny Georg Friedrich Eichendorff, który zmarł 11 grudnia 1724 r. w Kravaře. W metryce z Kravaře został mylnie nazwany L.B. (= Baron) kiedy też zmarł w wieku 46. Przypuszczalnie podanie wieku ma opiewać na 56.

³³ Ferdinand Burchard urodził się 16 lutego 1657 r. w Sedlnicach.

³⁴ Ferdinand Burchard żenił się przypuszczalnie w latach 1677/1678.

z gminą Sedlnice z powodu ciężarów pańszczyzny zostały rozstrzygnięte 14 sierpnia 1694 r. przez postanowienie zgodne z prawem lennym. Podczas zawartego 2 lutego 1691 r. ślubu w Kravaře przez Franza Karla barona von Sedlnitzky na Polskiej Ostrawie z Johanną Barbarą, córką Rudolfa v. Sack, byli nasz baron Ferdynand i Wenzel Leopold Gusnar z Komorna świadkami ślubu.

12 lutego 1696 r. ustanowił przy postawionym w kaplicy rodzinnej nowym ołtarzu Miłosierdzia Bożego fundację, zgodnie z którą we wszystkie piątki po mszy świętej miała być odprawiona litania do imienia Jezus i kilka ustalonych modlitw, za co wyznaczono proboszczowi dwie fury siana i prawo wypasu dla trzech koni, zaś organiście kawałek ziemi na wysiew dwóch szefli i prawo wypasu dla dwóch krów. W akcie fundacji właściciel ziemski jest nazywany radcą księcia opawskiego i ławnikiem prawa krajowego w księstwie karniowskim. Kiedy książę Karl Lotaryński został biskupem w Ołomuńcu, Ferdynand zgłosił się 14 września 1696 r. do złożenia homagium (hołdu). Zmarł kilka lat później, mianowicie 27 września 1699 r.³⁵ W inwentarzu spadkowym jest wymienionych czworo dzieci, pozostałych przy życiu: Karl Max, 18 lat, Rudolf, 12 lat, Katharina Barbara, 16 lat i Eleonora, 8 lat. Wdowa zmarła dopiero 9 września 1716 r. i została pochowana 11-tego w krypcie Eichedorffów.

Z wymienionych już dzieci Ferdynanda Burcharda wydobywamy najpierw obie córki: Katharina Barbara, urodzona w 1683 r., w matrykule chrztów zanotowana 19 października 1701 r. jako matka chrzestna, wyszła za mąż 3 lipca 1703 r. za Leopolda Rudolfa barona von Poppen z Ježkovic, który odziedziczył po swoim ojcu, gubernatorze kraju Franzu Ulrichu, alodium Sedlnice, Dierzysław, Lubotyn (Liptin), Kietrz (Ehrenberg) i Wysoką (Waissak), w 1724 r. sprzedał Sedlnice, nabył Oldrisow (Odersch) i tam w 1733 r. zmarł.

³⁵ Ilustr. 10.

Młodsza córka, Anna Eleonora Józefa, urodziła się 18 lutego 1691 r., i trzymali ją do chrztu Georg hrabia von Eichendorff³⁶ i pani Juliane Meissinger von Grzimalow. Wstąpiła pod zakonnym imieniem Marie Leopoldine do klasztoru św. Klary w Opawie.

Najstarszy syn, Karl Maximilian, ur. w 1681 r., zgłosił jednocześnie ze swoim bratem 16 listopada 1700 r. złożenie hołdu, a inwestytura na Sedlnice nastąpiła 11 maja 1703 r. Kilka lat później otrzymał to lenno tylko sam i stanowi szczególną gałąź rodu, ponieważ jego potomkowie dziedziczyli Sedlnice do wygaśnięcia tej linii w 1795 r., na której rozkwitała ciągła zieleniąca gałąź. Do potomstwa wrócimy później.

Johann Rudolf Franz³⁷, ur. 10 marca 1687 r., objął posiadłości śląskie, odstąpił 30 listopada 1709 r. bratu Karlowi Maximilianowi udział w Sedlnicach, ożenił się wówczas jeszcze dość młody, i sprowadził sobie małżonkę z sąsiednich Hořtic. Była nią Anna Margareth³⁸, córka kapitana Johanna Theodora Smerowsky v. Lidkowitz i Marii Elisabeth Pott baronowej von Lubras. W roku 1721 wybudował on zamek w Kravaře, co poświadczają na nim data i herb³⁹. Obszerna kaplica zamkowa, rotunda z freskami i oratoriami⁴⁰ była publiczna i uczęszczana też w niedziele i dni świąteczne przez lud. Niekiedy ciągnięto tam w procesjach. Od 1724 do 1738 r. był Johann Rudolf starszym podkomorzym krajowym księstwa karniowskiego, jego herb jest narysowany w 8 tomie karniowskiej tabeli krajowej.

W roku 1730 Johann Rudolf kupił od ustępującej wdowy po Franzu Rudolfie baronie von Welczek, Elsbeth z d. hrabina Neidhard Dębieńsko Wielkie, Gierałtowice i Gliwice-Ligotę za 27000 guldenów reńskich, sprzedał jednak te dobra po kilku latach, prawdopodobnie z powodu ich zbyt dalekiej odległości, mianowicie Ligotę w 1733 r. Antonowi Josefowi Tlukowi

³⁶ Był to jeden i jedyny Georg Friedrich von Eichendorff.

³⁷ Ilustr. 12.

³⁸ Ilustr. 11.

³⁹ Ilustr. 13.

⁴⁰ Ilustr. 14, 15, 16.

v. Tischonowitz za 6100 talarów, Dębieńsko Wielkie i Gierałtowice w 1736 r. Adamowi Rudolfowi Tlukowi za 23000 talarów.

Małżonka podarowała swojemu małżonkowi kilkoro dzieci, z których kilka uwiędło w kwiecie wieku: Rudolf Johann Josef, ur. 5 czerwca 1710 r., zmarł w maju 1711 r., Franz Karl Josef Peter Alcantara, ur. 9 października 1713 r., zmarł 5 marca 1716 r., Karoline Josefa Elisabeth, ur. 20 maja 1717 r., zmarła 3 maja 1723 r. Wszystkie spoczywają w krypcie pod kaplicą Eichendorffów. Matka, która ufundowała wieczne światło przed Najświętszym Sakramentem w kościele w Kravaře, odeszła za nimi w wieku 51½ lat, 14 stycznia 1744 r. i spoczęła 16-tego w krypcie. Edykt królewski ograniczył prywatną wzajemną żałobę małżonków oraz dzieci po ich rodzicach do pół roku, jednak Johann Rudolf prosił w lipcu ze swoimi dziećmi o możliwość przedłużenia żałoby po małżonce względnie matce do pełnego roku. Ostatnie lata ich życia były niepokojone wojnami między Prusami i Austrią. Najpierw obsadził generał Brown ze swoim wojskiem Opawę, musiał się jednak szybko wycofać za Morawicę, ponieważ Schwerin pod koniec stycznia 1741 r. zajął miasto i założył w księstwie kwatery zimowe. Zboże i siano musiały być dostarczane do magazynów. Kiedy Schwerin pociągnął dalej, księstwa zostały znowu obsadzone wojskiem austriackim. Jednak późną jesienią wrócił on znów i zajął w okolicy leża zimowe.

Po zwycięstwie Prusaków pod Chotuściami nastąpił pokój wrocławski w czerwcu 1742 r. i dwuletnie zawieszenie broni. Kiedy jesienią, w ciągu 20 dni, była przez komisarzy regulowana granica państwowa między Śląskiem a Austrią przez ustawienie 110 słupów, był 4 października obecny baron v. Eichendorff, i w jego obecności został ustawiony 57 słup między Koutami i Kravaře. Dla pola Mokrolasetz po tamtej stronie zjawił się Josef Eichner, zarządca barona von Bocka.

Baron Johann Rudolf przeżył jeszcze mniejsze wypadki wojenne w pobliżu, zmianę szczęścia wojennego i pokój zawarty pod koniec 1745 r. w Dreźnie. Zaopatrzone sakramentami

świętymi udał się 10 listopada 1750 r. na wieczny spoczynek, a jego ciało zostało złożone 12-tego w krypcie Eichendorffów. Pozostawił po sobie swoim obu synom Rudolfowi Johannowi i Gottliebowi Leopoldowi trzy wsie Kravaře, Kouty i Wierzbkę wraz z 7500 guldenami kapitału. By nie przerywać następstwa pochodzenia, chcemy zaznaczyć dopiero na końcu z młodszym bratem i jego potomstwem.

Starszy syn i podpora kwitającego jeszcze rodu, Rudolf Johann Nepomuk Josef Dominik Anton, ujrzał światło dzienne 3 sierpnia 1711 r. i został ochrzczony przez proboszcza Philippa Hoffmanna.

Po śmierci ojca przejął on dobra i spłacił bratu, który kupił Tworków, połowę wartości szacunkowej. W tym celu pożyczył od Johann Eleonory Józefy hrabiny Solms, z d. hrabina Henckel 5200 guldenów reńskich, od Carla Wilhelma v. Eicke 10, od klasztoru urszulanek we Wrocławiu 19 tysięcy, a ponieważ to jeszcze nie wystarczało, od Georga Ludwiga hrabiego Nostitza na Szklarach, generała majora i szefa pułku dragonów 18000 talarów. 24 października 1753 r. spłacił bratu 70, a w następnym półroczu 27 tysięcy.

26 listopada 1754 r. w obecności dwóch duchownych udzielił mu ślubu z urodzoną 25 maja 1726 r. wdową Johanną z domu v. Salisch w kościele parafialnym w Kravaře proboszcz Anton Kloß⁴¹. Baron był współczesny wojnie siedmioletniej. Południowo-wschodnia część Śląska została nawiedzona dopiero w 1758 r. kiedy po zdobyciu twierdzy Świdnicy Fryderyk II ciągnął z wojskiem przez Opawę na Ołomuniec. Kiedy jednak król pośpieszył stamtąd na inny teatr wojenny, okolicę zajął austriacki generał Harsch i zajął kwatery zimowe w (księstwie) opawsko-karniowskim.

Na następny rok przypadają walki między generałami de Ville i Fouque. 18 listopada napadł generał Werner na Opawę,

⁴¹ Ślub kościelny w kaplicy w Kravaře nastąpił »z powodu szczególnych okoliczności« 26. listopada 1755 r. W matrykule parafialnej antydatowano później rok 1754.

a Fouque zajął tam kwaterę zimową. Później, do lata 1762 r., kiedy zdarzały się potyczki koło Opawy, okolica była spokojna.

Rudolf Johann zmarł, mając ledwie 56 lat, 11 stycznia 1767 r. i pozostawił po sobie trzech synów wraz z córką, mianowicie:

Adolf Theodor Rudolf, który został 9 stycznia 1756 r. ochrzczony przez miejscowego proboszcza. Zostawszy w wieku jedenastu lat sierotą, otrzymał za opiekuna Franza Augusta hrabiego v. Nayhausa na Posucicach, studiował na uniwersytecie we Frankfurcie, dłuższy czas spędził w podróżach, stał w latach 1782 i 1783 jako porucznik anhaltskiego pułku piechoty w Głubczycach. W międzyczasie zostały 17 kwietnia 1782 r. sprzedane dobra ojcowskie najwięcej oferującemu za 251000 florenów Antonowi hrabiemu Schaffgotschowi, królewsko – cesarskiemu rzeczywistemu tajnemu radcy, starszemu marszałkowi dworu. Po nim nastąpił w 1811 r. jego syn, szambelan król. Józef. W 1815 r. kupił te dobra Gabriel Rudno v. Rudziński, po którym nastąpił w 1820 r. syn o tym samym nazwisku. Siostra ostatniego Eufemia, żona Andreasa hrabiego Renarda na Strzelcach Opolskich, od 1844 właścicielka, upiększyła zamek i zmarła 26 kwietnia 1853 r. Syn Hipolit hrabia Renard cieszył się tylko krótko posiadłością, gdyż ówczesny rok po swoim ożenku z Laurą hrabiną Henckel nieszczęśliwie stracił życie przez wystrzał własnej strzelby na polowaniu na bekasy w rewirze Staniszcze Wielkie 18 października 1855 r. Jako właściciel Kravaře nastąpił Wilhelm Fontaine, który w 1864 r. został wyniesiony do stanu szlacheckiego.

Adolf Freiherr v. Eichendorff, będący już w 29 roku życia, starał się, po długim odczuwaniu braku domu, o założenie ogniska rodzinnego. Wybór towarzyszkę życia padł na Karolinę, córkę majora Karla Wenzla v. Klocha na Łubowicach i Radoszowach⁴² i Marii Eleonory v. Hayn⁴³. Może poznał narzeczoną, kiedy obaj z Rochusem v. Waligorsky, kornetem w dalwigskim pułku

⁴² Por. tablice: »Tablica genealogiczna Kloch von Kornitz (Chornice) i Bestwin (Bestwina)« i »Klochowie von Kōrnitz (Chornice) i Bestwin (Bestwina)«.

⁴³ Ilustr. 17 i 18

kirasjerów byli 1 czerwca 1782 r. w Łubowicach rodzicami chrzestnymi na chrzcie córki urzędnika Johanna Bleßa z Ganjowitz. Panna Karolina jest zapisana w matrykule jako przyszła spadkobierczyni Łubowic i Radoszów⁴⁴. Ślubu nowożeńcom⁴⁵ udzielił w kościele parafialnym w Łubowicach⁴⁶ 23 listopada 1784 r. miejscowy proboszcz Gregor Petricius. Świadkami związku byli oprócz landrata Johanna Heinricha v. Wrochema na Dolędzinie, dwaj przyjaciele teścia, mianowicie rotmistrz Ernst v. Kamienitz i major Jakob Ernst v. Zülow. Małżonek kupił Łubowice 23 sierpnia 1785 r. za 41000 talarów i Radoszowy za 87000 talarów. Teściowie cieszyli się szczęściem spędzenia schyłku życia przy swoich dzieciach na zamku w Łubowicach, gdzie panowała pogodna okazałość i wesoła towarzyskość.

Nazwa **Łubowice** pochodzi z słowiańskiego i ma swoje określenie od położenia miejsca na wysokim skraju lewego brzegu Odry. Łeb, w dopełniaczu łba, nazywa się mianowicie głowa, hełm, szyszak; przymiotnik brzmi „łbowy”. W umowie kupna z roku 1489 majątek jest wyraźnie nazwany „Łbowie”. Obok tego, dla lżejszej wymowy doszły dwie formy, jedna nawiązująca do skreślonego ł, „Olbowice”, „Albowice”, „Elbowice”, i druga przez wsunięcie głuchej samogłoski, „Łubowice”, która to nazwa potem została. Obie formy zostały wprowadzone, kiedy książęta raciborscy Waclaw i Mikołaj darowali w 1431 r. majątek „Łubowice” lub „Olbowice” małżonkowi Dorothei Jomki. Jako kuriozum należy przytoczyć, że – gdyż ta miejscowość kościelna już w 1376 r. zostaje wymieniona pod nazwą „Albowitz”, a w języku słowiańskim „albo” znaczy to samo co „lubo” – zasłużony, ale w interpretacji nazw miejscowości często nieszcześliwy autor historii diecezji II, 119⁴⁷, pozwolił sobie na wymądrzanie: „Łubowice” mogły być w 14 wieku nazywane „Albowice” od „albo” i *vicus lubovicus* (wieś lubovicus). Zgodnie z tym „Łubowice” znaczyłyby „Oberdorf” (Górna wieś), przy czym jednak nie należy

⁴⁴ Ilustr. 19.

⁴⁵ Ilustr. 20.

⁴⁶ Ilustr. 21.

⁴⁷Johann Heyne: *Dokumentierte Geschichte des Bistums und Hochstifts Breslau*. Bd. II. Breslau 1864. (Ndr. Aalen 1969). S. 119. [Johann Heyne: *Udokumentowana historia biskupstwa i kapituły katedralnej we Wrocławiu*. Tom II. Wrocław 1864. (Ndr. Aalen 1969), s. 119.].

nawiązywać do rzeki wijącej się w dolinie, lecz do spójnika i przysłówka »albo«. Te części mowy nie tworzą jednak nigdy rdzenia wyrazu dla nazwy miejscowości. Proboszczem w Elbowicach w roku 1457 był Peter Albricht, później także nazwany Olbrechtem, i ten sam był w 1464 r. kanonikiem w Raciborzu.

Hans, książę opawski i raciborski potwierdził 24 marca 1489 r., że Georg i Johann v. Lbowic sprzedali swój majątek za 200 węgierskich guldenów Wańkowi Hosskowi z Grzegorzowic. W 1491 r. wyżej wymieniony Jan Lbowski z kilkoma rycerzami w otoczeniu księcia był wśród świadków umowy zawartej między klasztorem panien i Wańkiem Schelihą w sprawie brzegów stawowych między Bogunicami a Górkami. W następnym wieku występują członkowie rodziny Wranickich v. Wranin, do których należał także Sławików. Waclaw, który zmarł w 1574 r. jako kapitan zamkowy w Raciborzu, był od 1551 do 1560 r. posiadaczem Łubowic. Po nim nastąpił syn Niklas na Łubowicach. Brat ostatniego, Adam, został w 1576 r. zamordowany w Raciborzu podczas jarmarku św. Marcelego. Niklaus, ożeniony z Ewą v. Dobschütz, sporządził w grudniu 1591 r. swój testament, który został otwarty po jego śmierci około 1610 r. i pozostawił po sobie jako spadkobiercę syna Zygmunta.

W latach 1616–1723 posiadaczami byli v. Lichnowscy z Woszczyc: mianowicie wpierv Adam, najmłodszy syn osiadłego na Chuchelna, Strachowicach, Pišť i Owsiszczach Bernharda von Lichnowsky, który zmarł w 1637 r. Adam, ożeniony z Elisabeth Lessota v. Steblau, pozostawił po sobie syna Franza Albrechta, który był trzykrotnie żonaty: 1. w roku 1673 z Polykseną Eufemią, córką Joachima Ludwiga Gaschina na Orzegowie koło Uherský Brod, 2. z Katharine Sofie, córką Zygmunta Jarosława v. Skrbensky na Popielowie, Radziejowie, Chwałowicach, Petrowicach, od 1650 r. na Chuchelna i Radzynie, 3. z Anną Theresą córką Heinricha v. Salisch. Ferdinand Wilhelm Trach v. Birkau, ur. w 1610 r. z protestanckich rodziców, wychowany na dworze biskupa Sebastiana v. Rostock i zostawszy katolikiem, otrzymał 24 września 1665 r. święcenia kapłańskie i już 23 grudnia tego samego roku został wprowadzony na proboszcza w Centawie. Osiem lat później przyszedł po śmierci Grzegorza Woznika na prezentację Franza Alberta v. Lichnowsky do Łubowic, gdzie otrzymał 11 marca 1674 r. inwestyturę. 8 lipca 1680 r. został kanonikiem przy kolegiacie w Raciborzu i zmarł w 1700 r. Dwanaście lat wcześniej wybudował w Łubowicach nową plebanię, najpiękniejszą w całym dekanacie; jednak w obojętności nie było żadnej studni i woda musiała być sprowadzana z Odry. Do parafii należało osiem miejscowości, ale proboszcz otrzymywał jeszcze dziesięcinę snopową z innych wsi, rozciągających się po Żory, co świadczy o dawności kościoła parafialnego. Po śmierci Franza Albrechta, która nastąpiła w 1700 r., nastąpił syn Erdmann Jarosław v. Lichnowsky, który ożenił się z wdową po Waclawie Hynku v. Larisch, Beatą Eleonorą v. Salisch i 30 września 1723 r. sprzedał Łubowice Antonowi

Ferdinandowi Harassowsky v. Haras za 10500 talarów. Także on był ożeniony z panną v. Salisch, mianowicie z Marią Karoliną. Poprzedni właściciel v. Lichnowsky żył w 1741 r. w Krapkowicach. Franz Wilhelm Josef v. Harassowsky, ożeniony z Franziską v. Aulock, sprzedał Łubowice w 1756 r. Gottliebowi Rudolfowi Gusnarowi v. Komorno, a ten zaraz w 1765 r. Karlowi v. Klochowi, który, ur. 4 stycznia 1726 r. studiował w Brzegu, został kapitanem w Tawęcinie, później majorem i zmarł 24 maja 1799 r. *Schlesische Provinzialblätter* upamiętniły go na str. 261⁴⁸.

Radoszowy, wymienione po raz pierwszy w r. 1353, należały pierwotnie do państwa Koźle. Suzanna hrabina Oppersdorff sprzedała w 1626 r. majątek Waclawowi Beesowi v. Chrostin na Stebłowie za 8000 talarów: Georg hrabia v. Bees w 1639 r. Fryderykowi v. Schlewitz na wójtostwie Leśnica, a ten natychmiast Georgowi v. Lipa, w którego rodzinie pozostawał do 1764 r., kiedy hrabia Geßler kupił go za 14250 talarów. W następnym roku pozyskał go Joseph v. Brix, a w 1769 r. kapitan v. Kloch, w 1785 r. jego zięć Adolf hrabia v. Eichendorff.

Adolf hrabia von Eichendorff kupił w 1791 r. dobra Toszek-Pyskowice i każdego roku udawał się z rodziną do nowej posiadłości na letnisko. Zamek⁴⁹ położony na północny zachód od miasta Toszka na stromym, zalesionym pagórku z swoimi czterema wieżami, wykuszami i strzelnicami miał jeszcze piętno średniowieczne i nie omieszkał robić silnego wrażenia na starszych synach, Wilhelmie i Josephie, którzy już wcześniej ujawniali swój talent poetycki. Zamek spalił się 29 marca 1811 r.; ogień szalał w pomieszczeniach wewnętrznych i nie można było go powstrzymać.

Baron sprzedał te odległe dobra już w 1797 r. za 594333 talarów Franzowi hrabiemu Gaschinowi na Wysokiej, gdyż w międzyczasie zakupił w pobliżu Łubowic okazałą posiadłość. Zakupił mianowicie 23 maja 1795 r. za 106 000 talarów

⁴⁸ »Pomnik« dla Carl Wenzla von Klocha w: Alfons Nowack: *Lubowitzer Tagebuchblätter Joseph von Eichendorffs*. Groß-Strehlitz 1907. S. 109-112. »Pomnik« zawiera zadziwiająco wiele błędnych wiadomości rzeczowych. Klochowic nie byli wówczas jeszcze baronami, Carl Wenzel nie zmarł 24 maja, lecz 24 czerwca 1799 r. (Matrykuła Łubowic.).

⁴⁹ Ilustr. 22.

Sławików, do którego należały Grzegorzowice, Las Odrzański (Oderwald), Sumina i Górki.

Sławików jest jedną z najstarszych miejscowości kościelnych w powiecie raciborskim, która dała szlachtetnemu rodowi von Sigrod ten przydomek. Biskup Laurentius z Wrocławia konsekrował kościół w Zlavicovo w 1223 r; miejscowość należała wówczas do hrabiego Wenera. Jako kolejni posiadacze występują w 1360 r. Leuthold, w 1415 r. Mrokko, od 1423 do 1427 r. Czenko. Książę raciborski Wenzel potwierdził w roku 1451 sprzedaż majątku przez Stanka Sigroda Niklausowi v. Holy za 280 marek. Sigrodowie przenieśli się do księstwa oleśnickiego. W 1520 r. spotykamy na Sławikowie Niklause v. Holy; Władisław v. Holy sporządził swój testament w 1530 r., po czym w posiadanie Sławikowa wszedł Niklaus v. Scheliha »Buren« na Czerwięcicach. Po jego śmierci w 1536 r. synowie podzielili ojcowską spuściznę w następujący sposób: Walentin i Georg przejęli Sławików, Bartholomäus Czerwięcice i dom w Raciborzu. Od 1551 r. jako posiadacze występują v. Wranicy, mianowicie w 1551 r. Paul, w 1571 r. Mathias, w 1575 r. Niklaus, który w 1582 r. sprzedał Sławików Wielki, Wronin, Grzegorzowice i Ganjowice (Ganjowitz) poborcy opłaty piwnej i prokuratorowi izby Mathiasowi Nosowi v. Grabow na Smolnicy. W 1595 r. pozyskał te dobra gubernator kraju Georg hrabia von Oppersdorff na Głogówku, które jednak znowu sprzedał jego syn Fryderyk w 1625 r. Kolejny posiadacz, Heinrich Stoltz z Gostomi ożeniony z Heleną z domu Rottenberg sporządził w siedemdziesiątce 1648 r. swój testament i zmarł wkrótce potem. Sławików i Grzegorzowice kupił w 1649 r. Johann Bernhard v. Praschma baron v. Bilkau na Rybniku, który w 1655 r. został hrabią. Posiadłość objął w 1656 r. jego najstarszy syn Karl Ferdinand, po czym nastąpił Johann Bernhard hrabia Praschma na Ujeździe.

Gregor Alois Wonsik, proboszcz Sławikowa i Łubowic był od 1661 r. kanonikiem w Raciborzu i zmarł w 1674 r.

Johann Bernhard hrabia Praschma sprzedał w 1688 r. Sławików i Grzegorzowice swojemu imiennikowi kuzynowi na Dolnych Świerklanach za 10 000 talarów. Ten ostatni zamienił 15 czerwca 1701 r. dobra (wartości 17 tys.) na Sośnicowice za kwotę (30 tys.) z Silviusem Erdmannem baronem v. Trach, który zmarł 28 lipca 1710 r. Wdowa, Agnes Gottliebe Karoline z d. baronowa Bludowska, wyszła 5 listopada 1713 r. za mąż za polskiego tajnego radcę gabinetu Ernsta Christofa von Manteuffla i sprzedała w 1731 r. Sławików, Grzegorzowice, Suminę i Górki polsko-saskiemu radcy dworu Friedrichowi Gregorowi v. Lautensack za 38 000 guldenów. Ten ostatni wszedł 13 marca 1731 r. do stanu rycerskiego i zapisał w testamencie w 1761 r. na odbudowę 200 talarów spalonemu kościołowi w Miejscu Odrzańskim, które nabył w 1752 r. za 7610 florenów,. Dawny kościół świętej Katarzyny miał długość 17½ łokci, szerokość 12 łokci, miał dwa ołtarze, tabernakulum,

chrzcielnicę i włókę roli; plebania tej filii Sławikowa miała już jednak 100 lat. Lautensack był rezydentem elektorsko-saskim na dworze wiedeńskim i zmarł w 1761 r. Wilhelmina Elisabeth v. Lautensack poślubiła starszego lustratora lasów Kaspra Heinricha v. Ingersleben i wydała jego córkę Jadwigę Zofię (ur. 20. stycznia 1713) 8 sierpnia 1744 r. za radcę izby Johanna Gottloba v. Drechslera, który, adoptowany przez Friedricha Gregora v. Lautensacka, nastąpił jako posiadacz dziedziczny i uległ śmierci w 1772 r. Wdowa zmarła 16 listopada 1792 r. Spadkobiercami zostali obaj panowie v. Ingersleben, major Fryderyk Wilhelm Heinrich Ferdinand i landrat Karl Friedrich Ludwig, którzy w 1795 r. sprzedali posiadłość Adolfowi baronowi v. Eichendorffowi na Toszku i Łubowicach, który został przed dwoma laty nestorem kraju.

Adolf, który w 1791 r. przekazał swojemu bratu Rudolfowi za 87 tysięcy Radoszowy i został w 1795 r. współposiadaczem majątku lennego Sedlnice, gdy jego matka zmarła w Radoszowach 18 września 1798 r., wziął znowu w swoje posiadanie majątek w Radoszowach i zmarł 27 kwietnia 1818 r. w Łubowicach⁵⁰. Dawnego posiadacza przypomina pomnik w ścianie przy ołtarzu. Wdowa poszła za nim 15 kwietnia 1822 r.⁵¹.

Vincenz Ferrerius Sarkander, urodzony 30 września 1758 r., stał w 1782 r. jako porucznik altanhaltzkiego pułku piechoty w Żąbkowicach Śląskich, gdzie spotykamy go jeszcze w lutym 1783 r., trzy lata później kupił od pana v. Heugla za 27000 talarów Masłowiec z Dąbrową koło Trzebnicy, sprzedał go jednak już w 1789 r. baronowi v. Richthofen za 32000 talarów. Zmarł w Łubowicach 23 listopada 1823r.

Sofie Elisabeth Hedwig⁵², ur. 9 lipca 1761 r. poślubiła 28 maja 1782 r. w kościele w Kravaře kapitana pułku Dalwiga, Ernsta v. Kaminietz. Świadcami byli Wilhelm Leopold August hrabia Geßler na Oldrisovie i Dzierżysławiu i pułkownik Johann v. Manstein w tym samym pułku. Małżonka uzyskała 16 lutego 1784 r. deklarację pełnoletniości i przedwczesne uppełnoletnienie. v. Kaminietz kupił 9 czerwca 1784 r. za 36 000 talarów Gorzyczki

⁵⁰ Ilustr. 24.

⁵¹ Ilustr. 23.

⁵² Ilustr. 25.

i Uhylsko od państwa stanowego Wodzisławia, został pułkownikiem i zmarł już w 1799 r. Wdowa przeniosła się do Gliwic, gdzie zmarła 29 maja 1825 r.⁵³.

Rudolf Josef Benedikt Johann⁵⁴, urodzony jako pogrobowiec 7 marca 1767 r., otrzymał na kuratora Sebastiana v. Kehlera na Rakowie, studiował we Frankfurcie nad Odrą naukę prawa, prosił we wrześniu 1788 r. o najwyższe udzielenie *venia aetatis*, (udzielenie przez cesarza w drodze łaski małoletniemu praw osoby pełnoletniej), został w 1789 r. uznany za pełnoletniego, kupił w 1791 r. od brata Adolfa Radoszowy, został 11 stycznia 1793 r. seniorem powiatu kozielskiego i zachował ten urząd aż do sprzedaży majątku 3 maja 1798 r.⁵⁵. Przeniósł się do Wiednia, mieszkał tam w 1832 r. i zmarł w Wiedniu 8 marca 1845 r.⁵⁶.

⁵³ Sophie Elisabeth von Kaminietz, z d. baronowa von Eichendorff, miała ze swojego małżeństwa z rotmistrzem Ernstem Ferdinandem von Kaminietz, który zmarł 21 grudnia 1797 r. w Opolu jako pułkownik i dowódca pułku, syna Ernsta Ludwiga, który urodził się w 1784 r. w Raciborzu. Ten kuzyn poety został pierwszym porucznikiem w weitherowskim pułku kirasjerów. W roku 1808 podał do dymisji, ożenił się z Wilhelminą Leopoldiną baronową von der Tann i nabył majątki w Gostomi, Rostkowicach i Czentowitz koło Prudnika na Górnym Śląsku. W wojnach o niepodległość należał do kawalerii śląskiej obrony terytorialnej, został ciężko ranny i podał się do dymisji w 1825 r. Zmarł 15 września 1850 r. we Wrocławiu.

Ernst Ludwig von Kaminietz miał dwóch synów. Eduarda Johanna Ernsta Ferdinanda (ur. w Raciborzu 12 lutego 1810 r.) miał za matkę chrzestną Karolinę baronową von Eichendorff, matkę poety. Został porucznikiem i zaręczył się z Therese, córką Josepha von Eichendorffa. Poeta prosił o urlop na planowane wesele na 2 lipca 1836 r. w Raciborzu. Jednak zaręczyny zostały rozwiązane z powodu ciężkiej choroby płuc narzeczonego. Eichendorff oczekiwał wczesnej śmierci narzeczonego i ułożył »An Kaminietz tj. Do umierającego narzeczonego żołnierza. Ofiary śmierci«. Z tego powstał wiersz »Do oficera, który zmarł jako narzeczony«. Edward przeżył jednak poetę o kilka lat.

⁵⁴ Por. Rudolf Freiherr Eichendorff: *Moje losy życiowe*. W: *Aurora* 44 (1984), s. 147–152. – Franz Heiduk: *Do autobiografii Rudolfa von Eichendorffa*. W: *Aurora* 44 (1984), s. 153–158.

⁵⁵ Ilustr. 26.

⁵⁶ Rudolf baron von Eichendorff był ożeniony z Weroniką, z d. von Bellisani i miał trzy córki. Porównaj: Tablica genealogiczna Josepha barona von Eichendorffa. Dalsze dane życiowe nie są znane.

Z wymienionych uprzednio braci tylko najstarszy, mianowicie Adolf⁵⁷ krzewił ród dalej. Małżonka dała mu następujące dzieci:

Wilhelm Josef Ernst, ur. 14 września 1786 r., stały towarzysz swojego brata Josepha w dzieciństwie i młodości, ochrzczony 18 tego samego miesiąca⁵⁸. Rodzicami chrzestnymi byli: Wilhelm hrabia Geßler na Dzierżysławiu, Ernst v. Kaminietz, major dalwigskiego pułku, Josefa hrabina Nayhaus z d. baronowa Welczek z Włodzienina, Hedwig, po zmarłym mężu v. Drechsler na Sławikowie. 1 września 1799, 30 kwietnia 1801 i 18 września 1803 r. trzymał do chrztu dzieci łubowickiego gubernatora urzędowego Karla Heisiga. Wilhelm Josef Ernst wstąpił w 1813 r. do służby austriackiej. Akta o okolicznościach emigracji Wilhelma do państw austriackich znajdują się w królewskim tajnym archiwum państwowym w Berlinie⁵⁹. Został radcą gubernialnym i gubernatorem powiatowym w Trydencie i przyprowadził do domu Tyrolkę, której, umierając w Innsbrucku 7 stycznia 1849 r., zapisał swój majątek⁶⁰.

Joseph urodził się 10 marca 1788 r. i otrzymał na chrzcie imiona Joseph Karl Benedikt⁶¹. Jego rodzicami chrzestnymi byli Wilhelm hrabia Geßler na Dzierżysławiu, Josefa hrabina v. Nayhaus z d. baronowa v. Welczek na Włodzieninie i stryj Ernst v. Kaminietz. Romantyczne okolice Łubowic, rozmaite uroczystości w gościnnym pańskim domu, który jest daleko widoczny z wierzchołków drzew uroczego ogrodu, dowcipna i wyróżniająca się także cielesną urodą matka, to wszystko przyczyniało się wielce do wczesnego rozwoju i poetycznego ukierunkowania dzieci. Wychowanie w domu rodzicielskim

⁵⁷ Akta spadku po Adolfie baronie von Eichendorffie: Stättni oblastni archiv w Brnie. sygn. 13/1064.

⁵⁸ Ilustr. 27.

⁵⁹ Ilustr. 30.

⁶⁰ Ilustr. 31.

⁶¹ Ilustr. 28.

prowadził dostojny z Cerekwicy, Bernhard Heinke⁶², którego już w lutym 1796 r. spotykamy w Łubowicach. Chłopcy otrzymywali nauki od ochmistrza⁶³. Joseph w dzieciństwie czytał chętnie w samotnym ogrodzie stare niemieckie książki dla ludu z nowymi drzeworytami, „Wandsbecker Boten” („Goniec z Wandsbecku”) i Nowy Testament. Najchętniej wybierał na to siedzenie na wierzchołku wysokiej gruszy na stoku ogrodu, skąd przez morze kwiatów niższych drzew patrzył daleko w krainę lub w gorące popołudnie widział ciemne chmury burzowe przychodzące do niego ponad krańcem lasu. W 1799 r. odbył wraz z rodzicami podróż przez Drezno do Pragi. Godnemu wikariuszowi w Łubowicach, Paulowi Ciupke, który w 1810 r. został proboszczem w Ucieszkowie i zmarł jako rezydent na Ostrogu 10 kwietnia 1855 r. Poeta wystawił mu jako Wiktor pomnik miłego wspomnienia w swoim głównym dziele, które zawiera reminiscencje z młodości⁶⁴.

Joseph był 15 grudnia 1800 r. ojcem chrzestnym, kiedy był chrzczony chłopczyk urodzony myśliwemu Josephowi Schöppowi w Łubowicach przez jego małżonkę Annę, z d. von Agners⁶⁵.

Jak zdolny był Joseph już jako chłopiec, wychodzi z tego, że w wieku 10 lat ułożył tragedię z historii Rzymu, przy czytaniu której był mocno poruszony do łez. Obaj bracia wstąpili jesienią 1801 r. do konwiktum gimnazjum katolickiego we Wrocławiu i na wakacje zawsze sprowadzali do siebie kilku współuczniów. W 1805 r. wstąpili razem na uniwersytet w Halle, skąd jesienią zwiedzali północ Niemiec. Ponieważ szkoła wyższa została na

⁶² 62 Por. Franz Heiduk: *Eichendorffs Besuch bei der Familie Heinke in Jauernick*. In: *Nachrichtenblatt der Eichendorff-Gesellschaft* 12 (1986), S. 12–17. (Franz Heiduk: *Odwiedziny Eichendorffa w rodzinie Heinkego w Jaworowie*. W: *Piśmie informacyjnym stowarzyszenia Eichendorffa* 12 (1986), s. 12–17.).

⁶³ Ochmistrem braci Eichendorffów był Bernhard Heinke.

⁶⁴ Por. Alfons Nowack: *Paul Ciupke, der Lubowitzer »Herr Kaplan«*. In: *Eichendorff- Kalender für das Jahr 1911*, S. 52–56. (*Paul Ciupke, Łubowicki »Pan kapelan«*. W: *Kalendarz Eichendorffa na rok 1911*, s. 52–56.)

⁶⁵ Poprawną formą imienia jest: Nanette d’Agners.

rozkaz Napoleona, który obawiał się ducha patriotycznego panującego tam wśród profesorów i studentów, rozwiązana, wrócili w sierpniu 1806 r. w towarzystwie kilku kolegów uniwersyteckich do Łubowic. Rakiety wznoszące się nocą z płaskowzgórza ogłaszały daleko powrót do domu wesołych młodzieńców. Joseph udawał się także niekiedy do Opawy gdzie zwykł się zatrzymywać w sezonie zimowym oddalony stryj, Johann Friedrich Baron von Eichendorff.

Studenci słyszeli jeszcze ostrzeliwanie Koźła od 4 lutego do początku marca 1807 r., które powodowało drżenie okien na zamku w Łubowicach, potem udali się w podróż do Heidelbergu, gdzie nawiązali bliską znajomość z Görresem, von Arnimem i Brentano. Następnej wiosny udali się do Paryża, i wrócili późnym latem na ojcowiznę, gdzie bawili dwa lata i pomagali starzejącemu się ojcu w gospodarstwie rolnym. By odwiedzić kilku przyjaciół w stolicy i przy tym jednocześnie poznać brzegi Odry, odbyli jesienią 1809 r. nudną jazdę, nie bojąc się barki, wodą i łądem do Berlina, i wrócili, ponieważ Joseph uległ na długo zapaleniu nerwów, dopiero w kolejnym marcu. Często miała miejsce wycieczka do zamku myśliwskiego w Suminie. Trwałym towarzyszem wszystkich podróży młodzieńców był młodszy Joseph Schöpp, syn leśniczego w Suminie^{65a}. Później osiadł na Ostrogu jako posiadacz parceli i zasłużył się podarowaniem swojego ogrodu na plac pod budowę kościoła.

Podczas dłuższego pobytu na Górnym Śląsku poeta poznał późniejszą swoją małżonkę, urodzoną 18 czerwca 1792 r. w Niewiadomiu i ochrzczoną 20-tego miesiąca w kościele parafialnym w Rybniku Alojzję Annę Wiktorię⁶⁶, córkę Johanna Nepomuka v. Larischa na Pogrzebieniu i Heleny von Czentner⁶⁷, piękną, dowcipną i jednocześnie przywiązaną do domu pannę,

^{65a} A. Weltzel podał mylnie: »...osobisty leśniczy Jakob Schöpp, brat leśniczego w Suminie«. Jak pokazują komentarze do wydań »Dzienników« Eichendorffa, błąd był bogaty w następstwa.

⁶⁶ Ilustr. 32.

⁶⁷ Por. tablica: »von Larischowie« i notatki »Ród von Larischów«.

która zdobyła swoje wychowanie w pensjonacie w Nysie i cieszyła narzeczonego swoimi odwzajemnianymi wierszami, które również wyróżniały się poprawną formą i czułą treścią. Rumak niósł kawalera dosyć często do Pogrzebienia, chociaż jego rodzice widzieliby raczej świetniejszą i bogatszą partię. Jednak wybór był dobry. Dom Larischów był pobożny i zacny. Ojciec Johann Nepomuk studiował w 1780 r. w prowadzonym przez cystersów gimnazjum w Rudach i po śmierci Antona barona von Kalckreutha w roku 1800 objął warty 19 500 talarów majątek rycerski w Pogrzebieniu, gdzie trzymał wikariusza zamkowego. Po sprzedaży majątku w roku 1829 Josefowi Domsowi kilku członków rodziny v. Larischów mieszkało w Raciborzu. – Wspomniany wiersz pożegnalny, który stał się pieśnią ludową:

Kto Cię, piękny lesie

Wzniósł wysoko tam na górze?

jest datowany jesienią 1810 r.

Bracia udali się w październiku do Wiednia i zdali wszystkie egzaminy państwowe z wyróżnieniem, obcowali także w najwyższych kręgach towarzyskich. Dom Friedricha von Schlegela był ośrodkiem przyjaciół literatury. Tam obaj bracia zaprzyjaźnili się serdecznie także z Philippem Veitem, sławnym malarzem. Na tamten czas, po opublikowaniu przez Josepha swoich dotychczasowych utworów lirycznych pod nazwiskiem Florensa, przypada opracowanie pierwszego większego dzieła *Przecucie i terażniejszość (Ahnung und Gegenwart)*.

Kiedy w 1812 r. w wierszu *Skrzydlaty rumak (Das Flügelroß)* prosił swoją narzeczoną o przewędrowanie obok niego przez świat, ucieszyła go Alojzja z Pogrzebienia następującą odpowiedzią:

Chyba będzie często pusto

tak w lesie jak w domu,

Jednak jestem jeszcze zbyt nieśmiała,

Nie mogę z domu.

Dzięki za dzielenie siodła

na uskrzydłonym rumaku!

Ach, muszę tu jeszcze bawić

w piwnicy i w zamku!
Gdy chcę się wznieść ze stopni
na twojego konia,
Wtedy matka z upomnieniem
przywołuje mnie do ogniska.
Prędko muszę tam drzeć:
W tym tonie twój rumak
i całe słodkie życie nieśmiało mi ucieka.
Tak muszę się więc jeszcze bać;
Ale jestem z tobą złączona,
Tam może mnie rumak ponieść,
jak daleko niebo świeci.

Joseph miał właśnie otrzymać zatrudnienie w austriackiej służbie państwowej i zamierzał ożenić się z ukochaną panną, kiedy jednak 3 lutego 1813 r. nastąpiło wezwanie króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III, wrócił do ojczyzny i wstąpił we Wrocławiu jako ochotniczy strzelec do korpusu lützowskiego. Narzeczona, która w burzliwym czasie przeczuwała rozłąkę, jednak w porywach patriotyzmu nie sprzeciwiała się temu, a teraz trwała w wielkiej obawie o drogie życie ukochanego, dała po pożegnaniu wyraz swojej głębokiej boleści i pobożnej modlitwy w następujących zwrotkach:

Niedaremnie biłeś, o serce;
Niedaleko był gorzki ból.
Z jego ostatnim spojrzeniem
znikło moje całe ziemskie szczęście.
Wojna, brzmi to tu z daleka
przez ląd i przez morze,
I gotowy do boju za ojczyznę
śpieszy mój ukochany.
Miłościwy Boże,
który mnie stworzyłeś,
Usłuchaj wołania biednej,
Która w najgorętszej modlitwie
błaga Cię o ratunek.

W lipcu, podczas zawieszenia broni wziął baron z Veitem zwolnienie, by wstąpić do innego rodzaju wojska. Przez Berlin udali się na Śląsk. Joseph odwiedził na krótko narzeczoną i rodziców i pośpieszył potem przez Drezno do Czech. Powróciwszy, został w październiku przydzielony jako oficer do drugiego pułku landwery (obrony krajowej), w którym znajdował się także adiutant Karl Schaffer, który później został nauczycielem rysunku w Gimnazjum w Raciborzu, któremu rok później poświęcił wiersz pożegnalny:

»W trudnych godzinach przeznaczeń,
Walcząc za ojczyznę itd.«

i z którym pozostawał w przyjaźni. Trzeci batalion stanowił w styczniu załogę Torgau. Stamtąd udał się jeszcze przed zawarciem pokoju paryskiego na Śląsk, i 14 kwietnia 1814 r. odbył się we Wrocławiu uświetniony ślub⁶⁸.

Z Łubowic, gdzie przeżyto miesiące miodowe, młodzi małżonkowie udali się do Berlina.

Kiedy Napoleon 26 lutego 1815 r. opuścił Elbę i znów wywołał wojnę, również poeta chwycił znowu za broń, po zawartym pokoju paryskim wrócił do Łubowic, dokąd wcześniej udała się małżonka z ich pierworodnym, i w grudniu 1816 r. zatrudnił się w rejencji wrocławskiej jako referendarz. Po złożeniu z odznaczeniem w 1819 r. w Berlinie wielkiego egzaminu państwowego awansował w 1821 r. na radcę rządowego i szkolnego w Gdańsku, a w 1824 r. na starszego radcę prezydialnego w Królewcu.

W roku 1822 wniósł do ministra v. Altensteina memoriał w sprawie poprawy katolickiej organizacji kościelnej w Prusach Zachodnich, który spotkał się z należną uwagą. Młody radca, wierny syn Kościoła, który zajął się z gorliwością katolickimi braćmi w wierze, spotykał się często w uroczej Oliwie z wpływowym biskupem warmińskim, księciem Josefem von Hohenzollernem. Pobyt w Królewcu znaczył dla niego

⁶⁸ Ślub odbył się 7 kwietnia 1815 r. w kościele św. Wincentego we Wrocławiu. Por. ilustracja 33.

szczególne wiele, szczególnie dzięki ciepłej przyjaźni z byłym nadprezydentem Heinrichem Theodorem v. Schönem, który został później ministrem.

Latem 1828 r. poeta odwiedził ze swoją rodziną teściów i spędził w Pogrzebieniu kilka miesięcy. Stąd urządzili wycieczkę w Karkonosze.

Baron pracował od 1831 r. jako radca, od 1841 r. jako tajny radca w katolickim oddziale ministerstwa wyznań w Berlinie, opuścił jednak z powodu Eichhorna w 1844 r. publiczną służbę państwową i udał się do Gdańska po uprzednim opracowaniu przywrócenia dawnej świetności zamku w Malborku. W podziękowaniu za zasługi przy odnowieniu dawnej siedziby niemieckich mistrzów zakonu zarząd zamku w Malborku uwiecznił nazwisko poety i herb w kolorowym oknie.

W roku 1841 ukazało się małe wydanie wszystkich jego dzieł poetyckich, które poświęcił Fryderykowi Wilhelmowi IV⁶⁹.

W roku 1845 świętował on na Morawach ostatnie spotkanie ze starszym bratem Wilhelmem, którego widział w 1820 r. w Wiedniu i w 1838 r. w Monachium. Miesiące letnie spędzał mianowicie chętnie w swoich Sedlnicach⁷⁰, położonych w powabnej dolinie Kravařsko, chociaż zamek był barokowy i niewygodny. Po śmierci matki nie udawał się więcej do Łubowic. Do tego utracił wcześniej śląskie posiadłości. Przepych rodzicielskiego domu i długoletnie ciężkie wojny francuskie obciążały dobra długami i były stopniowo sprzedawane.

Łubowice przypadły w 1823 r. starszemu radcy sądowemu kraju Wilhelmu Zölmerowi, od którego zakupił je w 1839 r. Karl Wichura (od marca 1842 r. landrat), w 1851 r. za 50 tysięcy Viktor książę raciborski. Ten ostatni zlecił odnowienie zamku. »Die Schlesischen Provinzialblätter« (Śląskie gazety prowincjonalne rocznik 1872 s. 553) dają jednak drzeworyt dawnego

⁶⁹ Wydanie zbiorowe dzieł ukazało się w latach 1841 i 1842 w czterech tomach w Berlinie z dedykacją: »Jego Majestatowi królowi Fryderykowi Wilhelmowi Czwartemu w najgłębszym szacunku poświęca autor«.

⁷⁰ Ilustr. 34.

miejsca urodzenia i pobytu niemieckiego poety według szkicu Gustava Starke⁷¹.

Radoszowy kupił w 1824 r. Karl hrabia Strachwitz, w 1833 r. Bernhard baron von Welczek na Łabędach, w 1839 r. Heinrich Wrochem radca prawny i w 1866 r. dr Gustav Schön na Chrostach.

Sławików łącznie z Łasakami i Grzegorzowicami nabył w 1831 r. za 62 tysiące radca prawny Ernst v. Eickstädt. Ten ostatni jako przychylny patron, ponieważ stary drewniany kościół mógł pomieścić tylko dziesiątą część parafian, był gotów poprzeć budowę murowanego kościoła. Był 23 kwietnia 1843., dzień świętego Grzegorza, w którym miejscowy proboszcz odbył przed 17 laty swoje prymicje i dwa lata później głosił swoim parafianom po raz pierwszy słowo boże, kiedy komisarz księcia arcybiskupa i proboszcz miasta Raciborza, Franz Heide, położył kamień węgielny pod nowy kościół. Konsekracja ukończonego domu Bożego nastąpiła już 5 października 1845 r. przez biskupa sufragana Daniela Latusska. Stary drewniany kościół został postawiony w 1851 r. w Zabełkowie. Kiedy zmarł 22 czerwca pułkownik w stanie spoczynku Ernst v. Eickstädt, jako posiadacz nastąpił jego syn Adolf. W trzecim dniu wielkanocnym w 1876 r. obchodził radca duchowny i dziekan Krause swój jubileusz 50 lat kapłaństwa.

Joseph baron v. Eichendorff udał się jesienią 1846 r. do Wiednia i cieszył się najbliższego lata ze spotkania ze swoją dowcipną i utalentowaną siostrą⁷² Luizą von Baden. Od 1848 do 1850 r. zatrzymywał się w Dreźnie, stąd do 1855 r. w Berlinie, gdzie jego gościnny dom gromadził zewsząd licznych przyjaciół. Król bawarski Maksymilian nadał mu w 1853 r. order nauki i sztuki Maksymiliana, który został co dopiero ustanowiony 28 listopada tego roku.

Kiedy podczas odwiedzin córki w Nysie zmarła małżonka 3 grudnia 1855 r., wprowadził się tam do dworku wiejskiego v. Rochusa i przebywał jesienią 1856 i 1857 r., zaproszony przez księcia metropolitę⁷³ Heinricha, kilka tygodni na zamku skalnym w Janowej Górze. Jego dawny pobyt przypomina jeszcze zakątek w parku, nazwany »Zacisze Eichendorffa«. Na życzenie tego

⁷¹ Ilustr. 35.

⁷² Ilustr. 36.

⁷³ Heinrich Förster, księżę metropolita Wrocławia. – Nieścisko Weltzla: Eichendorff był zapraszany przez ks. metropolitę na zamek w Jaworniku (dzisiejsze Czechy), gdzie do dziś znajduje się kamienna „ławka Eichendorffa”.

samego dostojnika Kościoła zbierał poeta materiał do życia świętej Jadwigi, przed którego opracowaniem odwołała go jednak śmierć. Przyjął sakramenty św. z ręki wikariusza Karla Hertleina (później kaznodzieję katedry i radcy konsystorialnego, obecnie proboszcza w Otmuchowie i oddał po dziewięciodniowej chorobie 26 listopada 1857 r. swoją duszę w ręce stwórcy⁷⁴. »Vossische Zeitung« w Berlinie zamieściła doskonały nekrolog, który powtórnie wydał »Märkische Kirchenblatt« na cześć i ku pamięci byłego parafianina św. Jadwigi. Na ostatnim domu na górze Friedrichstadt, numer 15, w Nysie została umieszczona w 1860 r. kamienna tablica pamiątkowa, która nosi napis: »W tym domu zmarł 26 listopada 1857 r. poeta Joseph Freiherr v. Eichendorff«⁷⁵. Drugie wydanie jego dzieł wszystkich ukazało się w Lipsku w 1864 r.⁷⁶.

Henrietta Zofia Eleonora Konstancja Karolina, ur. 29 grudnia 1791 r., była trzymana do chrztu przez stryja Rudolfa barona von Eichendorffa na Radoszowach i panią Zofię von Kamieniec, zmarła jednak już 7 kwietnia 1797 r. na ospę⁷⁷.

August Adolf Johann Nepomuk, ur. 24 października 1793 r., miał za świadków chrzestnych dziadków Karla i Eleonorę von Klochów, został jednak również porwany przez ospę jeszcze przed siostrzyczką 26 marca 1797 r.

Luiza Antonia Zofia, ur. 13 czerwca 1799 r., ochrzczona 16 tego samego miesiąca przez miejscowego proboszcza Johanna Moczygembę, miała za rodziców chrzestnych ciotkę Zofię, wdowę po pułkowniku von Kaminietz i Johanna von Paulern z Radoszów. W wieku 4 lat została 10 września 1803 r. zabrana przez skurcze⁷⁸.

Gustaw Adolf Karl, ur. 7 września 1800r., ochrzczony 10 tego samego miesiąca, miał tych samych rodziców chrzestnych co

⁷⁴ Ilustr. 38.

⁷⁵ Ilustr. 39.

⁷⁶ Patrz przypis 4.

⁷⁷ Płyta pamiątkowa z płytą ze zburzonego kościoła (1988): Ilustr. 40.

⁷⁸ Ilustr. 29.

urodzona w ubiegłym roku siostra i uprzedził ją śmiercią już 25 kwietnia 1803 r.⁷⁹.

Luiza Antonia Nepomucena Johanna ujrzała światło dzienne 13 kwietnia 1804 r. i przeżyła całe swoje rodzeństwo. Świadcami chrztu 17 byli babka Eleonora i Johann v. Paulern. Po śmierci matki opuściła Łubowice i została mile przyjęta w Silherovicach przez ciotkę, owdowiałą Marię Annę hrabinę von Eichendorff z d. hrabina den Hover. Tam przeżyła u boku tej znakomitej damy kilka szczęśliwych lat, została przez nią w dopisku testamentowym z 2 października 1829 r. obdarowana legatem 3000 talarów, była obecna przy otwarciu testamentu 21 stycznia 1831., czekała u pani na państwie stanowym Boguminie, Johann Nepomuceny von Gusnar z d. Lady Fitz Patrik na wypłatę legatu i udała się potem do Wiednia, żyła także jakiś czas u swojego brata Wilhelma w Trydencie. Była duchowo zaprzyjaźniona ze sławnym przez swoje »Studia« poetą Adalbertem Stifterem, który bawił w Wiedniu i Linzu. Koło roku 1840 udała się do Baden pod Wiedniem, gdzie zamieszkiwała długo samotnie dworek wiejski i tam zmarła 15 lutego 1875 r.⁸⁰.

Joseph, ostatni romantyk, ma następujące potomstwo: Hermann Josef Johann Adolf Martin⁸¹, ur. 30 sierpnia 1815 r. w Berlinie, uczył się po pobraniu nauczania domowego do gimnazjów w Królewcu i Berlinie, po czym studiował prawo na uniwersytecie w Bonn. Po kilkuletniej pracy w Gdańsku jako referendarz, w Berlinie jako asesor, awansował na radcę rządowego w Akwizgranie, gdzie obecnie jeszcze bawi. 24 czerwca 1856 r. ożenił się z Klarą⁸², córką rentiera Szymona w Bonn, która obdarowała go następującymi dziećmi:⁸³ Maria, ur. 28 marca 1858 r., zmarła w dzieciństwie; Hedwig, ur. 24

⁷⁹ Wiersz braci Eichendorffów na śmierć ich brata Gustawa: Ilustr. 41.

⁸⁰ Luiza baronowa von Eichendorff zmarła 25 grudnia 1883 r. w Wiedniu. Przyczyna zgonu: Zapalenie oskrzeli. – Ilustr. 36.

⁸¹ Ilustr. 42.

⁸² Ilustr. 43.

⁸³ Por. tablica: Potomkowie Josepha barona von Eichendorffa.

lutego 1860 r.⁸⁴; Arnold, ur. 24 września 1861 r. znajduje się w korpusie kadetów w Bensbergu; Karl, ur. 24 lutego 1863 r.⁸⁵, uczęszcza do gimnazjum w mieście rodzinnym; Anna, ur. 22 grudnia 1866 r.; Waldemar, ur. 28 marca 1868 r.;⁸⁶ Hermina, ur. 15 grudnia 1870 r.⁸⁷.

Maria Teresa Alexandrina, ur. 9 maja 1817 r., wyszła za mąż 2 lipca 1837 r. za Louisa v. Besserer–Dahlfingena⁸⁸, który zmarł 21 marca 1858 r. jako major w 23 pułku piechoty i dyrektor szkoły dywizyjnej w Nysie. Wdowa przeniosła się do Sedlnic, w 1870 r. udała się do Berlina, trzy lata później do Legnicy i osiadła w sierpniu 1876 r. w Dreźnie⁸⁹.

Rudolf Josef Julius, ur. 19 kwietnia 1819 r. uczęszczał najpierw do gimnazjum w Berlinie, od 1834 do 1837 r. w Braunsbergu, potem w Kłodzku. Po przygotowaniu się do egzaminu na podchorążego wstąpił w 1838 r. w Gdańsku do 5 pułku piechoty i został w 1840 r. oficerem. W rewolucyjnym roku 1848 pomaszerował ze swoim batalionem do Legnicy, by stłumić tamtejsze niepokoje, wrócił w 1851 r. do Gdańska, został pierwszym porucznikiem (Premierlieutenant) i pozostał tam jako adiutant pierwszego batalionu i oficer audytor do 1853 r., gdzie 30 października ożenił się z Marią Amalią Ferdynandą, córką rentiera Thymiana, wystąpił z wojska i jako kapitan w stanie spoczynku poświęcił się rolnictwu w Sedlnicach⁹⁰. Tam urodziły

⁸⁴ Ilustr. 44 i 45.

⁸⁵ Ilustr. 47 i 48.

⁸⁶ Ilustr. 46.

⁸⁷ Na cmentarzu w Frauenchiemsee znajduje się grób rodzinny, w którym zostali pochowani Hermina i Anna von Eichendorff, baronowie Arnold i Karl von Eichendorff, baronowa Elisabeth von Negri. Por. Krypta rodzinna Eichendorffów w Frauenchiemsee. w *Nachrichtenblatt der Eichendorff-Gesellschaft* 13 (1987), s. 22 i 23 (z ilustr.).

⁸⁸ Ślub w sedlnickim kościele odbył się już 2 lipca 1837 r.

⁸⁹ Therese von Besserer-Dahlfingen zmarła 11 marca 1894 r. w Dreźnie-Neustadt.

⁹⁰ Ilustr. 49.

mu się następujące dzieci⁹¹: Hedwig 19 sierpnia 1857 r., zmarła na wycieńczenie suchotami 3 września 1874 r., Margareta⁹² ur. 12 stycznia 1859 r., Hartwig⁹³, ur. 12 kwietnia 1860 r., uczęszcza do królewskiej akademii rycerskiej (szlacheckiej) w Legnicy.

Ojciec wrócił w 1871 r. z Moraw do Legnicy, by lepiej wychowywać dzieci.

Po wyprowadzeniu głównego pnia w prostej kolejności do czasów współczesnych należy jeszcze wspomnieć o liniach bocznych, które wygasły już pod koniec uprzedniego i na początku obecnego wieku. – Przede wszystkim ustalimy potomków Hartwiga Erdmanna jako posiadacza majątku lennego Sedlnice:

Karl Maxymilian baron v. Eichendorff, ur. w 1681 r., ożenił się w Opawie 15 lutego 1708 r. z Anną Barbarą Josefą z d. Mende v. Durlach, która urodziła się w 1683 r. Karl, po zostaniu Wolfganga Hannibala hrabiego v. Schrattenbacha biskupem ołomuńskim, złożył we wrześniu 1712 r. rewersalia i 10 października sporządzono mu dokument inwestytury o złożonej przysiędze lennej. Kiedy Jakob Ernst Graf v. Liechtenstein nastąpił jako biskup, została odnowiona przysięga lenna według rewersu z 29 kwietnia 1740 r. Karl pozostawił po sobie w chwili śmierci w 1747 r. wdowę, która przeniosła się do Ołomuńca, i syna, który nastąpił jako posiadacz lenna. Był nim Gottlieb Josef Karl Borromäus Franz de Paula Ignaz Anton v. Padua Dominik, ochrzczony w Opawie 4 listopada 1718 r.

Ten ożenił się w 1740 r. z Marią Ignacją, córką Antona Diamanta v. Diamantstein i Marii Maksymiliany Strachowsky v. Strachowitz. List z inwestyturą został wygotowany dla niego 25 sierpnia 1747 r. Za tego posiadacza powtórzył się spór z gminą lenną, i kardynał Ferdynand Julius hrabia v. Troyer wygotował w czerwcu i październiku 1748 r. dwa wyroki. Po nowej obsadzie stolca biskupiego zgłosił 18 lipca 1759 r. przysięgę lenną, której

⁹¹ Por. tablica: Potomkowie Josepha barona von Eichendorffa.

⁹² Ilustr. 50.

⁹³ Ilustr. 51 i 52.

jednak prawdopodobnie z powodu ciężkiej choroby sam nie złożył, tylko za niego, po udzielonym pełnomocnictwie Joachim Harassowski v. Haras, osiadły na sąsiednim majątku lennym Kattendorf. Rewers został wystawiony 12. list z inwestyturą 14 września. Posiadacz zmarł już następnego 7 października, zostawiając dwoje nieletnich dzieci:

Josef Ignaz Johann Nepomuk Karl Borromäus Franz v. Paula Vincenz Ferrerius Maksymilianus, chrzczony w Opawie 29 maja 1743 r., miał dopiero 16 lat, kiedy zmarł ojciec, i studiował wówczas retorykę w konwikcie Ferdynanda w Ołomuńcu. Opiekę sprawował Karl Josef hrabia Vetter von der Lilien na Neuhübel i Sikowetz. 6 czerwca 1767 r. złożył nawet już sam rewersalia, tak samo dał on 9 lipca 1779 r. rewers lenny na majątek i z niego dowiadujemy się, co należało do posiadania lennego, mianowicie: zameczek zbudowany z kamienia i drewna, stodoły, browar i dom słodowy, folwark, role, ogrody, łąki, rzeka biegnąca przez wieś, gorzelnia, wyszynk wina, piwa i wódki, dąbrowa, młyny, poddani itd. 14 września uzyskał inwestyturę i zmarł 24 października 1795 r.

Drugi syn, Maria Josef Johann Nepomuk Theofil Athenogenes Peter von Alcantara Franziskus Seraphikus Michael, ur. 15 sierpnia 1744 r., zmarł w latach.

Maria Anna Teresa Katharina Martha Barbara Konstanze, ur. w Sedlnicach 13 stycznia 1746, żyła po śmierci ojca u babki von Mende w Ołomuńcu, wyszła za mąż w 1772 r. za Michaela Philippa, hrabiego von Althanna, ur. 22 czerwca 1736 r., który przedtem był k. k. kapitanem pułku Pallavicini i szedł jako k. k. podkomorzy, radca gubernialny na Morawach, kapitan powiatu Brno 27 listopada 1795 r.⁹⁴.

Najmłodszy syn, Vincenz Anselm Anton Bonifaz, ur. 14 maja 1748 r. zmarł młodo. Po śmierci Josefa, który nie miał żadnych potomków, lenno zostało uznane 9 grudnia 1795 r. za wygasłe, później jednak zostało przekazane krewnym, baronom

⁹⁴ Akta spadkowe Michaela Philippa hrabiego Althanna w: Stättni oblastni archiv w Brnie, sygn.: 13/1440.

Johannowi Friedrichowi na Tworkowie, Adolfowi na Łubowicach i ich braciom Vincenzowi i Rudolfowi, zgodnie z protokołem z 14 do 16 maja 1798 r. i ci sami otrzymali 19 inwestyturę. Według umowy z 29 sierpnia administrację i użytkowanie lenna objął Johann Friedrich z zobowiązaniem płacenia pozostałych 900 florenów rocznie. Po jego śmierci, która nastąpiła w 1815 r., Adolf i jego bracia porozumieli się tam 20 lutego 1817 r., że pierwszemu został zostawiony zarząd. Kiedy on także zmarł, udzielono 26 czerwca 1820 r. jego synom Wilhelmowi i Josefowi a także jego braciom, wymienionym wyżej Vincenzowi i Rudolfowi, rekognicji (uznanie tożsamości jakiejś osoby lub rzeczy, stwierdzenie prawdziwości dokumentu M.K.), o zgłoszonym zameldowaniu do homagium i upoważniono do przedstawicielstwa Ferdynanda Stückera, rycerza von Wayjerhof. – Portrety wszystkich lenników, od Hartwiga Erdmanna począwszy, znalazł Joseph przypadkowo u antykwariusza (handlarza starzyzną) w Raciborzu, do którego dostały się prawdopodobnie podczas sprzedaży przymusowej Łubowic. Są to częściowo bardzo dobre obrazy olejne i zawierają na odwrocie nazwy oryginałów. Wszystkie obrazy są znowu zabezpieczone w Sedlnicach, i duński malarz dworu, który je tam widział, uznaje dwa z nich za prawdziwe dzieła sztuki⁹⁵.

Po śmierci poety jego synowie zainwestowali się 23 maja 1859 r. w Sedlnicach.

Na zakończenie mamy jeszcze do wymienienia tworkowską linię boczną, która nabyła też dobra Silherovice. Amadeusz (= Gotlieb) Leopold, młodszy syn zmarłego w roku 1750 w Kravaře Johanna Rudolfa barona von Eichendorffa, urodził się

⁹⁵ Po utracie Sedlnic obrazy dostały się po większej części do Hermanna von Eichendorffa do Akwizgranu i Bonn, później z Karlem von Eichendorffem przez Wiesbaden do Altenbeuern, w końcu do muzeum Eichendorffa w Nysie, gdzie niestety nie zostały ani sfotografowane, ani zbadane pod względem ikonograficznym. Nie ma nawet jasności, które były oryginałami, które zostały odnowione, które były tylko kopiami. Pod koniec wojny zostały składowane i po większej części zaginęły.

19 października 1727 r. i został ochrzczony przez miejscowego proboszcza Josefa Gillara. Rodzicami chrzestnymi byli: Gottlieb Baron Trach na Tworkowie i Josefa von Rogoisky z d. Smerowska, dziedzicząca Velke Hostice, która zmarła w 1746 r.

Gotlieb zawarł 1 października 1752 r. umowę spadkową z swoim starszym bratem Rudolfem Johannem, w której odstąpił mu Kravaře za połowę wartości szacunkowej (260 000 guldenów i za tę samą sumę (130 tysięcy) kupił 29 listopada 1752 r. dobra tworkowskie, do których należały Ligota, Buków i Kamień.

Tworków, wywodzący się od twrc, twrz = zamek, gród, jest gniazdem wyżej wymienionego rodu Kravař, którego członkowie byli tam osiadli do początku 15 wieku. W 1339 r. miejscowość była już wsią z kościołem, ponieważ jako proboszcz występuje tam w dokumentach Laurentius (Wawrzyniec). W 1437 r. część wsi posiadał Johann Klema v. Ellgoth. W 1469 r. Tworków, Chałupki i Kamień należą do Wenzla (Wacława) i Heinricha v. Ludanitz na Roketnicach koło Przerowa. Hynek baron von Ludanitz sprzedał dobra w 1493 r. za 2150 dukatów Paulowi Schumberskiemu, a ten w 1503 r. Georgowi, Johannowi i Petrowi Stoßowi v. Kaunitzowi. W tym czasie musiał zostać odnowiony kościół, ponieważ opat Nikolaus v. Räden otrzymał w 1519 r. od biskupa Johannes propozycję jego konsekrowania. To, że dość odległe Chałupki były (do 1854 r.) filią Tworkowa, ma swoją przyczynę w łączności dóbr. Georg v. Stoß sprzedał dobra w 1538 r. szwagrowi Johannowi Suppowi v. Füllsteinowi. Znany jako dziwak Erich Supp pozostawił dobra w 1558 r. sędziemu ziemskiemu Casprowi Wiskocie v. Wodnik na Krowiarkach, który rozpoczął przebudowę istniejącego jeszcze zamku. Przed dwoma laty został przy wyburzaniu wieży znaleziony kamień pamiątkowy w jednym z okien z datą z roku 1567.

Po śmierci Wiskotów w 1574 r. dobra kupił Johann Beeß v. Cölln i Kattowitz. Jego młodszy brat, Adam, przekazał je w 1585 r. za 25000 guldenów teściowi Hinko Petrowitzowi v. Charwatowi na Niedane, który kontynuował budowę zamku. Po nim jako posiadacze następowali Friedrich Czettritz v. Kinsperg. W 1621 r. Samuel Lessota v. Steblau. Ostatni sporządził 15 stycznia 1631 r. testament i chciał być pochowany w kościele parafialnym w Raciborzu.

Dobra odkupił w 1637 r. od wdowy po nim Marii Salome z d. hrabina v. Dohna z domu Langenbrück, która w międzyczasie wyszła za mąż za Mikołaja Firlege v. Dombrawitz »Broniewski« na Kobilschiz, gubernatora Wrocławia, pułkownik Wilhelm Bork baron v. Roztropitz, który zmarł i został pochowany 12 listopada 1641 r. we Wrocławiu przy św. Vincencie.

Caspar v. Bork i jego kuzyn Johann sprzedali odziedziczoną posiadłość 17 lutego 1651r. małżonce Waclawa v. Reiszwita, Ewie z d. Wilczek von Gutenland und Hulczyn za 23000 talarów, która 11 czerwca 1651 r. sporządziła swój testament. Wenzel, który został 14 listopada 1653 r. baronem, w drugim małżeństwie pojął za żonę Marianę Eleonorę, córkę Johanna Bernharda barona Maltzana na Novým Zámku. 1 marca 1664 r. złożył oświadczenie w sprawie swojej ostatniej woli, które zostało ogłoszone 16 czerwca 1669 r. Drewniana dobudowa dołączona w 1666 r. do zamku została rozebrana w 1871 r. Kamień żałobny obu małżonków, z herbem i napisem, który nie mógł być postawiony w kościele, ponieważ ten spalił się 2 maja 1676 r., został wmurowany nad bramą wejściową do zamku, a od kilku dziesięcioleci jest postawiony przy cienistym źródle w parku.

Tworków, niegdyś mocno zaludniony, ponieważ przed wojną trzydziestoletnią liczył 50, pod jej koniec tylko 34 chłopów, spadł w dół do 24 chłopów po pożarze kościoła, przy czym cała wieś została spopielona,.

Wenzel baron von Reiszwit pozostawił po sobie dwóch synów. W 1685 r. zostawił Johannowi Władysławowi Tworków, Chałupki, Kamień Buków, a Ligotę młodszemu bratu Georgowi za 32600 talarów. Buków był już w 1603 r. nabyty przez dziadka Waclawa, a Ligota w 1643 r. przez Stanisława na Lubomi, ojca pierwszego barona. Kościół w Tworkowie, wymurowany w latach 1691 do 1699, został konsekrowany 17 października 1697 r. przez biskupa sufragana Johanna barona von Brunetti. Na półkolu stropowym przed prezbiterium dwa orły trzymają herb Reiszwitów. Jego półksiężyc i obie gwiazdy zdobią jeszcze szczyt wieżyczki sygnałowej, podczas gdy żelazny zakrętas i korona barona została wciągnięta w 1861 r. na szczyt wielkiej wieży. Kiedy przyciągnęła piorun, została zastąpiona przez pozłacany krzyż z piorunochronem.

Georg, który zmarł w 1706 r. jako szambelan elektora saskiego, pozostawił po sobie już przed końcem 17 wieku dobra w Tworkowie i Grabówce jedynaczce, która ur. 7 marca 1680 r., wyszła za mąż za Melchiora Ottona barona von Bodenhausu na Mühltruff w Vogtlandzie i w 1698 r. dostarczyła do Tworkowa średni dzwon. 24 kwietnia 1714 r. sprzedawała majątki w Tworkowie, Ligocie, Bukowie i Kamieniu za 112000 florenów reńskich Gotliebowi hrabiemu von Trachowi na Karnicach i Bransdorf, gubernatorowi księstwa karniowskiego, radcy księcia von Liechtensteina, a w 1730 r. dobra Grabówka za 128000 guldenów radcy księżęcemu i dostojnikowi Franzowi Leopoldowi księciu Lichnowskiemu na Odrze i Chałupkach, w 1731 r. za 13 tysięcy Karłowi Gabrielowi baronowi von Wengerskiemu na Krzyżanowicach. Gotlob von Trach, od 12 lutego 1713 r. ożeniony z Heleną hrabiną Sobeck z Raciborza, sprzedał w 1731 Chornice, Bojanów, Wojnowice, Lekartów, Żytną, Sudół, i folwark Ocice, za 95000 guldenów Hieronimowi von Bernini, zmarł nagle 6 czerwca 1744 r. i spoczywa w krypcie w Tworkowie. Nie pozostawił po sobie żadnych następców, i majątki przypadły jego siostrze

Johannie Eleonorze hrabinie Kurschwand, która na starość i bez męskiego potomstwa zostawiła śląskie posiadłości za 28 000 guldenów swojej szwagierce. Prócz tego zapisała dla zbawienia duszy zmarłego 3000 florenów klasztorowi franciszkanów w Raciborzu.

Wdowa przejęła dobra i wyszła za mąż za generała majora Fryderyka Wilhelma barona von Kyau. Małżeństwo pobłogosławił książę metropolita Philipp Gotthard von Schaffgotsch 22 maja 1748 r. w Tworkowie.

Cztery lata później sprzedała dobra Gottliebowi Leopoldowi baronowi v. Eichendorffowi, który 1 maja 1756 r. złożył dokument rezygnacji z Kravaře i już 3 września 1753 r. zawarł umowę małżeńską z Karoliną Benigne, córką Karla Franza barona von Skrbeňsky na Šenov tajnego radcy i gubernatora Cieszyna. Wniosła w posagu 8000 guldenów, 4000 guldenów jako prezent ślubny, a jako odwzajemnienie dla niej wyznaczono 16 tysięcy. Jednak zmarła już 21 lutego 1755 r. a córka Maria Anna, urodzona 24 września 1754 r., ledwo jednoletnia, zmarła za nią w Šenov.

Baron zawarł drugie małżeństwo 26 kwietnia 1757 r. z Anną Engelbertą, córką Gottlieba barona von Henneberga i Alojzji hrabiny Zeleckiej na Sudicach. Parę połączył prałat, kustosz kolegiaty w Raciborzu, Johann von Eicke w obecności ojca i brata narzeczonej w kościele parafialnym w Sudicach. Dziedzic postawił w następnym roku we wsi statuę Jana Nepomuka, którą benedykował dziekan Josef Rosali ze Slavkova; ufundował także wieczne światło przed wielkim ołtarzem, na którego utrzymanie przeznaczył rocznie 20 guldenów z kasy rentowej. Zmarł 16 października 1768 r. na podagrę i został pochowany 19 w krypcie w kościele tworkowskim. Wdowa przeżyła go jeszcze o siedem lat.

Spadkobiercą był jednak Johann Friedrich⁹⁶. Ochrzczony 6 listopada 1760 r. w Tworkowie przez miejscowego proboszcza Mathiasa Josefa Pietrzika, otrzymał imiona Johann Baptist Friedrich Leopold Engelbert Peter Alcantara Walentin. Ledwo

⁹⁶ Ilustr. 54.

ośmioletni utracił swojego ojca, i jego opiekunem został Theofil baron von Henneberg na Sudicach. Majątki zostały przekazane jeszcze małoletniemu 24 lutego 1772 r. drogą procesu cywilnego. Kościół św. Urbana, w 1687 r. wymagający już naprawy, został wymurowany w 1773 r. Koszty poniosły: kasa kościelna, dominium i kilku dobroczyńców. Na to, że baron, który złożył w 1781 r. przysięgę na wierność, mieszkał wówczas jeszcze w Tworkowie, mamy świadectwo w matrykule chrztu. Kiedy mianowicie na zamku urodzili się lokajowi Andreasowi Weberowi 21 grudnia 1781 r. i 23 lipca 1783 r. synowie, wynosili ich z chrztu dziedzic na Tworkowie Johann Friedrich i jego teściowa Alojzja baronowa von Henneberg na Sudicach. Friedrich pożyczył kuzynowi Adolfowi na zakup Łubowic 12000 talarów.

Nasz baron był obecny 15 października 1786r. we Wrocławiu na składaniu hołdu krajowego królowi Fryderykowi Wilhelmowi II i otrzymał od niego pięć dni później z Berlina godność szambelana. Zamek przechowuje jeszcze piękny duży obraz tego monarchy, który otrzymał miano wielce ukochanego i był także uroczyście przyjmowany w Raciborzu 19 sierpnia 1788 r.

Johann Friedrich zawarł 25 stycznia 1787 r. układy małżeńskie z ur. 28 grudnia 1763 r. Marią Anną hrabianką von Hoverden, po których nastąpiły zaślubiny⁹⁷. Parę połączył kanonik Johann Miskowky v. Mirow, świadkami ślubu byli Eugen hrabia von Henneberg, Karl v. Hayn i Alojzja baronowa v. Henneberg.

Posiadacz wzbogacony wianem, kupił natychmiast od Karla barona v. Larischa za 79200 talarów dobra w Silherovicach⁹⁸, do których należały wsie Koblov, Antosovice, Markvartovice, Hat', Darkovice z kilkoma folwarkami.

Silherovice są kolonią byłego klasztoru cystersów w Velehradzie na Morawach, który już przed 1250 r. założył w okolicy wsie Hoštice, Bolatice,

⁹⁷ Ilustr. 53.

⁹⁸ Ilustr. 55.

Pišť, Hat', Darkendorf itd. Podczas wojen husyckich większość oddalonych posiadłości przeszła w świeckie ręce. W roku 1530 właścicielami Markvartovic, Darkovicky i Silherovic byli Johann Wok i Berta von Nassiedel; syn wyżej wymienionego, Alexander Wok, sprzedał je w 1557 r. Mathiasowi Rottenbergowi von Kätscherowi i Dischlowi. Potem dobra te przypadły państwu hulczyńskiemu, którego posiadacz Stefan v. Wrbna, gubernator Opawy zmarł w 1567 r. Z synów dziedziczyli: Bartholomäus Markvartovice, które później powróciły do Hulczyna, Karl Darkovice, Hat' i Silherovice. Jako posiadacz nastąpił jego synowie Wenzel i Johann. Ostatni sprzedał te majątki po bezdzietnej śmierci brata w 1609 r. Bohunce baronowej Stoß von Kaunitz, która wniosła je swojemu małżonkowi Johannowi Geraltowsky von Geraltowitz na Wojtówce, który jest wymieniany jeszcze w 1618 r. Spadkobierca Joachim v. Geraltowsky, umierając, pozostawił po sobie majątki małżonce Annie baronowej von Kochtitzkiej, która poślubiła Johanna Heinricha hrabiego Schlicka. Ostatni zmarł w 1639 r. i nastąpił po nim syn Wilhelm Heinrich. Kiedy także on zmarł w 1660 r., a jego małoletnia córka Maria Zofia Eleonora poszła za nim w następnym roku, dobra te zostały sądownie przyznane krewnym, Franzowi hrabiemu Borro i Barbarze Perpetua hrabinie Ursenbeck z d. baronówna von Mörder. Ostatnia dziedziczyła po krótkim czasie po współposiadaczu i sprzedała Silherovice w 1674 r. za 30000 florenów kolegium jezuickiemu w Opawie. Rektorem był wówczas Johann Kastel. Wpis dóbr do księgi gruntowej nastąpił 19 marca 1674 r. Dzięki wpisanej posiadłości rektor kolegium został przyjęty do członkostwa stanów opawskich, mianowicie do stanu prałatów. Kolegium wybudowało w 1713 r. kościół w Silherovicach i w 1731 r. w Hat', gdzie istniało już probostwo, które w 1653 r. zostało przeniesione do Hulczyna. Ponieważ pokojem wrocławskim z 1742 r. Silherovice zostały odstąpione Prusom, ale dobra w Mesto Albrechtice, które od 1625 r. posiadali jezuici, zostały przy Austrii, kolegia opawskie i nyskie zamieniły swoje posiadłości, i Silherovice przypadły Nysie.

Po zniesieniu zakonu w 1772 r. majątek został domeną królewską. Kamera wojenna i dominialna we Wrocławiu poleciła w roku 1785 zarządcy zamkowemu wysłanie świętych naczyń do Kup, gdzie miały być używane w nowo wybudowanym zborze ewangelickim! Zbyt gorliwy urzędnik wysłał dwa kielichy, mszały i ornaty wraz z obrazami panny świętej i Ignacego, założyciela klasztoru zakonnego do kolonii. Mszały i obrazy nie zostały przyjęte.

6 sierpnia 1787 r. kupił dobra za 50000 guldenów szambelan Karl baron v. Larisch i sprzedał na podstawie układu zatwierdzonego sądownie 28 listopada za wiele wyższą sumę od wyżej podanej Friedrichowi baronowi v. Eichendorffowi na Tworkowie.

Tak więc teraz dwa wielkie dobra, przedzielone tylko arealem księcia Lichnowskiego, były połączone pod jednym

panem. Baron założył w 1789 r. na obszarze tworkowskim na granicy z Bieńkowicami okazały folwark, nazwany Dubina (Eichenhof), a potrzebne do budowy drewno było ścinane w Silherovicach. Już w 1781 r. odziedziczył od Gotlieba barona von Henneberga na Sudicach 6400 guldenów i otrzymał także według testamentu zmarłej 2 lutego 1790 r. babki Alojzji baronowej von Henneberg 1000 guldenów. Baronowa von Eichendorff odziedziczyła po jej matce Annie Marii Christinie z d. baronówny Hoverden-Plencken, zmarłej 26 marca 1789 r. 27280 talarów w kapitałach.

Kiedy w 1795r. wygasła linia w Silherovicach bez następców o zdolności lenniczej, a majątek przypadł najbliższemu krewnym w linii męskiej, Johann Friedrich porozumiał się ze swoimi kuzynami, że przejmie administrację i wypłaci pewną sumę.

Kiedy w Silherovicach został założony ogród przy zamku, okazało się pożądane pozyskanie dla jego wyrównania i powiększenia takiego samego ogrodu przyległego do dziedziny leżącej przy kościele, należącego do parafii w Hat' (niem. Haatsch), który po potrąceniu znajdującej się tam drogi kościelnej wynosił 480½ prętów kwadratowych i w którym stał budynek mieszkalny z dwoma stajniami. Właściciel ziemski porozumiał się 13 maja 1797 r. z proboszczem Simonem Osmanczikiem za zgodą dziekana Hieronymusa Schallmeyera z Hulczyna, że w pobliżu wystawi taki sam dom i on jak i wszyscy przyszli posiadacze dóbr zapłacą za odstąpioną nieruchomość co roku na Boże Narodzenie dwanaście florenów. Tę umowę, atestowaną przez pańskich prawników zatwierdził 23 października 1797 r. ołunieciecki konsystorz metropolitalny.

Edykt z 8 kwietnia 1809 r., dotyczący wolności osobistej poddanych był mylnie rozumiany przez niektórych wieśniaków i spowodował bunt przeciw dworowi pańskiemu. Taki opór mianowicie objawił się w Tworkowie. Buntownicy ustalili główne natarcie na pewien dzień, i została im przyrzeczona pomoc przez miejscowości z drugiej strony Odry. Wystąpiła jednak powódź

i przeszkodziła występкови. Za sprawą barona przybył szwadron 1. śląskiego pułku huzarów i przymknął wodzirejów.

Johann Friedrich, który podczas długoletniej budowy zamku w Silherovicach mieszkał zimą w Opawie, a latem w prostym domku i dopiero krótko przed swoją śmiercią wprowadził się do kilku gotowych pokoi, zmarł na chorobę płuc 29 kwietnia 1815 r. Zwłoki zostały przyniesione do zamku tworkowskiego i 3 maja uroczyście złożone w krypcie kościoła parafialnego. Nie zostawił po sobie żadnych potomków, ponieważ męskie bliźniaki, urodzone 6 stycznia 1790 r. wnet zmarły. Wdowa uzgodniła w październiku z pozostałymi udziałowcami sprawę majątku lennego w taki sposób, że na udział alodialny z Silherovic przypadło 3800 guldenów. Po potrąceniu taksy na zgon, podatku spadkowego i opłaty za wyjazd otrzymała dopiero w końcu grudnia 1818 r. 3369 guldenów z depozytu w Brnie.

Po wprowadzonym w 1817 r. wykupie z pańszczyzny, przy czym chłopci odstępowali i zamieniali trzecią część ich roli, został na południe od Tworkowa założony folwark i dla upamiętnienia posiadaczki dóbr nazwany dworem Anny (Annahof). Kamień węgielny pod pierwszą stodołę został położony 25 maja 1819 r.

Także wdowa mieszkała w zimie najczęściej w Opawie i ustanowiła w dopisku do testamentu (kodycyl) w Silherovicach 18 kwietnia 1823 r. przy kościołach w Tworkowie i Silherovicach fundację mszalną i modlitwę z ambony o wstawiennictwo za siebie i jej małżonka. Zmarła w Silherovicach 13 grudnia 1830 r. w wieku 67 lat i została pochowana 18 w tworkowskiej krypcie kościelnej. Jej małżonek zapisał w testamencie sporządzonym już 17 czerwca 1789 r. czworgu dzieciom⁹⁹ swojego zmarłego w Kravaře stryja Rudolfa 20 000 talarów jako legat (zapis), gdyby małżonka zmarła bez potomstwa. Pozostały majątek ruchomy i nieruchomy przypadł krewnym małżonki. Spadkobiercami byli:

⁹⁹ Akta spadkowe Johanna Friedricha barona v. Eichendorffa w: Stättni oblastni archiv w Brnie, sygn.: 13/992. – Dziećmi stryja Rudolfa barona Johanna barona von Eichendorffa byli: Adolf, Vincenz, Rudolf baronowie von Eichendorff i Zofia v. Kamieniec z d. baronowa von Eichendorff.

bratanek Emanuel hrabia von Hoverden na Psarach, landrat powiatu Oława, jednocześnie pełnomocnik dóbr Silherovice-Tworków, i siostrzenice Alojzja baronowa von Saurma, Philippine hrabina Cappy, Clementina i Julia hrabina Matuschka, wszystkie hrabiny z d. Hoverden i siostry Emanuela. Spadkobiercy sprzedali w 1835 r. piękne dobra w Silherovicach za 165 000 talarów Franzowi Stückerowi v. Wayerhof, który sprzedał je w 1856 r. baronowi Rotszyldowi za pół miliona.

Pański dwór w Tworkowie nie był przez długi czas już więcej zamieszkały. Kiedy Silherovice zostały sprzedane, hrabia Hoverden starał się o dostarczenie owdowiałej siostrze Philippinie hrabinie Cappy wraz z rodziną przyjaznego pobytu w Tworkowie. Zamek został w tym celu pod kierownictwem mistrza rentowego Ignaza Krause przystosowany do zamieszkania i założony wdzięczny park. Hrabina zmarła tam 11 czerwca 1839 r. i krypta, która wówczas przyjęła ostatnie zwłoki, została na zawsze zamknięta. Pamięć o niej przechowuje płyta marmurowa z napisem przy południowym murze wewnątrz kościoła i fundacja mszalna, którą ustanowił jej zięć, rotmistrz cesarski Anton baron Zawisch von Offenitz.

W tym samym roku za sprawą hrabiego Hoverdena zostało w Tworkowie po raz pierwszy na Górnym Śląsku nawarzone piwo na sposób bawarski.

W 1841 r. kupił dobra od spadkobierców barona von Eichendorffa Johann Gustav hrabia Saurma Jeltsch za 205 000 talarów. Za niego została trzy lata później postawiona nowa przestronna szkoła i organistówka. 11 lipca 1861 r. hrabia Leopold, syn właściciela, odprawił swoje prymicje w kościele parafialnym w obecności księcia metropolity Heinricha¹⁰⁰, wielu duchownych i gości. Uroczyste przemówienie wygłosił po niemiecku Max von Klinkowström. Kilka tygodni później, 18 sierpnia po północy, piorun uderzył w wieżę kościelną i zapalił dach. Dzięki nieustraszonoci prowizora kościelnego Ignaza Bialasa udało się ogień stłumić. 11 i 12 lipca następnego roku ksiączę metropolita udzielił 2289 osobom bierzmowania. Posiadacz obchodził 15 grudnia swój jubileusz 50 lat polowania, w którym brało udział

¹⁰⁰ Heinrich Förster, ksiączę metropolita Wrocławia.

dwóch panów, którzy także już przez pół wieku oddawali się temu szlachetnemu zajęciu, i 26 innych myśliwych. Nagrodą dla zwycięzcy z grona jubilatów i pozostałych gości był złoty i srebrny puchar (naczynie do picia) w kształcie zająca.

Po przekształceniu dóbr 31 grudnia 1866 r. w fideikomis przypadły one przy ojcowskim podziale majątków trzem synom, a 1 lipca następnego roku hrabiemu Karlowi Saurma. Już jesienią został on wybrany z powiatu raciborskiego członkiem izby poselskiej 8. kadencji. Kiedy wybuchła wojna przeciw Francji, kazał się jako ochotnik wcielić do pierwszego śląskiego pułku huzarów nr 4, brał udział w całej kampanii w tym samym pułku i otrzymał 16 września 1870 r. krzyż żelazny. 19 marca 1871 r. odbyło się na zamku w Tworzkowie uroczyste przyjęcie powracającego żołnierza. Hrabia zaczął nadawać starożytnemu zamkowi miły wygląd i powiększył dla lepszej troski o pogłowie bydła browar z napędem parowym. Od 1 października 1874 r. jest wytwarzane piwo pilzner. Po wyrośnięciu w ubiegłych latach na zamku dwóch wież, jest od 1874 r. wzniesiona wielka wieża, która zapewnia wspaniałą widok.

Dodatki

Według twierdzenia genealogów ród Eichendorffów pochodzi z Bawarii. Miasteczko o tej samej nazwie leży nad Vils w rejonie sądowym Landau w Dolnej Bawarii. W czwartym tomie »Monumenta Boica«¹⁰¹, s. 115, spotyka się w kodeksie przekazy klasztoru Formbach¹⁰² (ok. 1170) Ortwika von Eicenstorffa, a na s. 505 w dyplomatariuszu klasztoru Reichensberg na rok 1389 Heinricha Eichendorffera kuratora w Obernbergu nad Innem.

Wedy znajdujemy rodzinę już w księstwie magdeburskim i elektoracie (palatynacie) brandenburskim.

Wohlbrück w swojej *Geschichte des ehemaligen Bisthums Lubusz (Historia byłego biskupstwa Lubusz)* pisze: »von Eichendorffowie, którzy mają swoje nazwisko bez wątpienia od dawno nieistniejącej wsi, której pamięć została zachowana przez młyn eichendorfski znajdujący się nad rzeką Stobberow w granicach powiatu Lubuskiego, sprzedali swą ostatnią

¹⁰¹ Monumenta Boica, T. IV, Monachium 1765. s. 115, 505.

¹⁰² Dzisiaj: Vombach nad Innem (koło Pasawy)

posiadłość w powiecie Lubuskim w 1593 r.¹⁰³ i prosperują jeszcze na Śląsku. Ani w tym kraju i jeszcze gdziekolwiek indziej (?) nie jest znana miejscowość, od której rodzina mogłaby przyjąć swoje nazwisko«¹⁰⁴.

Zasłużonemu historykowi uszło nie tylko wyżej wymienione bawarskie miasteczko, lecz także dwie nieistniejące wsie w magdeburskiem o nazwie Eickendorf, jedna koło Burga, druga koło Calbe nad Soławą. Jednak będzie trudno ustalić, od której miejscowości ród nosi nazwę. Chcemy dać głównie z Ridelsa *Codex diplomaticus Brandenburgensis*¹⁰⁵ (*Brandenburski kodeks dyplomatyczny*) i z *Landbuch der Mark Brandenburg*¹⁰⁶ (*Księga krajowa marchii brandenburskiej*) za cesarza Karola IV krótkie wiadomości o występujących tam członkach rodziny. Pierwszy wylicza w przestrzeni czasowej od 1323 do 1572 r. ponad 50 członków rodu, których nazwiska pisano Eychendorp, Eykerdorp, Eyckerdorph, Eyckendorp, Ekendorp, Ikendorf, Ickendorp, Ykendorp, Jckendorff i Heykendorp¹⁰⁷.

Hrabiowie von Lindow nadali 3 maja 1323 r. klasztorowi w Zehdenik wieś Wendisch-Mutz a wśród świadków pojawia się Arnold v. Ykendorp.

Ten sam Arnold von Ykendorpe występuje wśród świadków, kiedy w tym samym roku hrabiowie Günther, Ulrich, Adolf i Busse von Lindow przyznają miastu Neuruppin pewne ulgi celne, tak samo, kiedy ci sami hrabiowie złągodzili w 1325 r.

¹⁰³ Por. Mapa przeglądowa: ilustr. 8.

¹⁰⁴ Siegmund Wilhelm Wohlbrück: *Geschichte des ehemaligen Bisthums Lebus...* Teil 1-3. Berlin 1829–1832. (Zygmunt Wilhelm Wohlbrück: *Historia byłego biskupstwa Lebus...* Część 1-3. Berlin 1829–1832).

¹⁰⁵ Adolf Friedrich Riedel: *Codex diplomaticus Brandenburgensis*. 41 Bde. Berlin 1838–1869. (Adolf Friedrich Riedel: *Kodeks dyplomatyczny brandenburski* t. 41. Berlin 1838–1869).

¹⁰⁶ Ewald Friedrich hrabia von Herzberg (Hg.): (Hg.): *Landbuch der Mark Brandenburg*. Berlin 1781. (*Księga landów marchii brandenburskiej*. Berlin 1781).

¹⁰⁷ Ilustr. 56.

miastu Wusterhausen wyroki wysokich i niskich sądów, i przyznali że trzymali z dawien dawna zamek Goldbek z przynależnościami jako lenno biskupstwa Havelbergu.

Kiedy w następnym roku hrabiowie von Lindow dali w zastaw posiadłość wielkości 40 włók panom von Benz, nazywa się jeszcze Arnold v. Ykendorp.

26 lat później niejaki Arndt Ykendorpp występuje znów wśród świadków, mianowicie kiedy hrabia Ulrich von Lindow potwierdził w 1352 r. trzy włóki w Sonnenburgu dla ufundowanego przez kilku dobroczyńców ołtarza św. Bartholomeusza w kościele parafialnym w Gransee, a biskup Borchard z Havelbergu zrezygnował w 1354 r. z władzy lenniczej (senioratu) w posiadłościach lennych Putlitz na rzecz księcia Albrechta z Mecklenburga; tak samo w 1356 r., kiedy hrabia Ulrich v. Lindow odstąpił świadczenia z Langen na ufundowanie ołtarza Elendgild w kościele parafialnym w Neuruppin, i 14 czerwca 1369 r., kiedy hrabiowie Albrecht i Günther von Lindow pojednali się z księciem pomorskim Kazimierzem. Jeszcze w dokumencie z 21 listopada 1372 r. jako mediator występuje Arndt von Ykendorpe.

15 lipca 1343 r. Klaus v. Seelow pojednał się przy świadku Petrowi v. Eickendorp z miastem Wriezen, którego pozwem ze strony rady wzgardził.

W 1344 r. występuje niejaki Heine von E. Był to prawdopodobnie ten sam Heinrich Eychendorff, na którego margrabia Ludwig der Römer przeniósł 11 listopada 1353 r. wójtostwo Lubusz, aż do wynagrodzenia szkód doznanych przez niego w służbie margrabiowskiej, mianowicie z powodu utraty ogiera i małego konia.

W obligacji margrabiego Ludwiga Römera dla arcybiskupa magdeburgskiego Ottona z 2 kwietnia 1359 występuje rycerz Jacobe v. Eykendorp.

Przy rozstrzygnięciu sporów między proboszczem Heinrichem Buckow w Milow i miastem Rathenow 27 grudnia 1364 r. jest wymieniany jako świadek Bertram v. Eikendorpe.

W archiwum ratuszowym w Münchebergu, mieście w połowie drogi między Berlinem a Kostrzynem nad Odrą, znajdują się jeszcze stare oryginalne dokumenty, w których występuje kilku Eichendorffów. Mianowicie, kiedy 6 sierpnia 1370 r. Hans Andreas zu Reichenberg pożyczył siedem kóp monety brandenburskiej od rady w Münchebergu i kapłana Caspra Platka i zobowiązał się do płacenia na Boże Narodzenie czterech szylingów rocznych odsetek, poręczyli (za niego) Peter Eykendorp z Mögelin i Heinrich Eykendorp z Reichenberga. W lutym 1376 r. Heyne Eykendorp, Hans v. Ylow i Otto Pfuel pojednali się z radą w Münchebergu i przyrzekli dwanaście kóp szerokich groszy (Breite Groschen) na najbliższego świętego Jakuba.

Karol IV, który objął władzę w kraju brandenburskim za swojego syna Waclawa, zlecił w 1375 r. nakreślenie dokładnego statystycznego opisu granic marchii [tak zwana Księga krajowa (Landbuch)], w której spotykamy się kilkakrotnie z rodem Eichendorffów. Wyróżniamy według E. Fidicina, *Territorien der Mark Brandenburg*¹⁰⁸ (*Terytoria marchii brandenburskiej*) odnośne miejscowości:

Ihlow jest wsią z kościołem i siedzibą rycerską, mila na północny wschód od Strausbergu, ma 73 włóki, z których proboszcz trzyma cztery, Rule i Eykendorf dwanaście do ich dworu Heyne, Degenhard i Theobald v. Eykendorf 17 do ich dworu.

Schulzendorf, wieś, majątek rycerski, położona ½ mili na południowy zachód od Wriezen. Całą wieś, mianowicie prawo sądownicze, patronackie, służebności i daniny miał Heyne Eykendorf jako lenno. Jego potomkowie byli jeszcze w 1450 r. w posiadaniu tej wsi i mieli w niej dziewięć wolnych włók. Musieli ją jednak wkrótce potem sprzedać v. Pfuelowi, gdyż w 1472 r. należy ona do majątków lennych rycerza Nickla von Pfuela.

¹⁰⁸ E.Fidicin: *Die Territorien der Mark Brandenburg*. Teil II. Berlin 1858. (E.Fidicin: *Terytoria marchii brandenburskiej*. Część II. Berlin 1858).

Werftpfuhl, folwark, który musiał opustoszeć koło połowy 14 wieku, gdyż Księga krajowa z 1375 r. wyszczególnia go jako zupełnie bezludny. Dziedzina składała się z 36 włók. Ponieważ grunty podległe świadczeniom nie miały żadnych posiadaczy, uprawnieni przejęli je jako naturalne posiadłości. Były to Eykendorf i Lowenberg z siedmioma włókami.

Mögelin. W roku 1453 ujawniają się bracia Peter i Hans Eykendorffs jako posiadacze miejscowości, którzy sprzedali kanonikowi w Lubusz Johannowi Rosenhagenowi jakieś renty (dochody w Mögelin).

Herzhorn, miła na południowy zachód od Wriezen, była dawniej wsią, ale w 1375 r. bezludną. Niejaki v. Brant miał w 1412 r. w posiadaniu kilku włók, ale nie wiadomo, kto posiadał pozostałe. Dopiero dokument podziału braci v. Barfuß z r. 1485 wykazuje, że posiadali oni $\frac{3}{4}$ pól w Herzhorn, z czego połowa pól została przekazana Hansowi Barfußowi z Kunersdorf i ćwierć, którą wcześniej posiadał Peter Eikendorf, Hennigowi Barfußowi z Mögelin.

Bollersdorf, miła na wschód od Strausbergu, jest dobrem rycerskim i wsią. W roku 1450 była w posiadaniu wsi rodzina Rüdenitz. W 1486 r. odstąpiła swą część klasztorowi w Friedland, który po sekularyzacji w 1568 r. przypadł Joachimowi v. Röbel. Inną część posiadali Eichendorffowie. Obaj dziedzice zaczęli tworzyć własne gospodarstwa rolne. W tym celu Röbel wykupił dwa gospodarstwa chłopskie z dziesięcioma włókami a Sigismund Eichendorf jedno gospodarstwo chłopskie z pięcioma włókami, z których uzyskali w 1592 r. zwolnienie z nieokreślonego świadczenia. Poza tym także udział Eichendorffów przypadł rodzinie Röbel.

Theodor Fontane wylicza w swoich *Wędrownkach przez markię Brandenburską*¹⁰⁹ w krainie Odry *Barnim i Lubusz* miejscowość Quilitz albo Neu-Hardenberg, gdzie pod koniec

¹⁰⁹ Theodor Fontane: *Wanderungen durch die Mark Brandenburg*. Bd. II: Das Oderland. Barnim–Lebus. 2. Aufl. Berlin 1868. (Theodor Fontane: *Wędrownki przez markię brandenburską*. Tom II: Przelom Odry. Barnim–Lubusz. Wydanie 2. Berlin 1868).

15 wieku siedzieli Eyckendorpsy, Pfuelsy i Barfuży, których córki wstępowały do sąsiedniego klasztoru.

Z *Landbuch der Mark Brandenburg (Księga krajowa marchii brandenburskiej)*¹¹⁰, wydobywamy:

Wustrow w przełomie Odry (Oderbruch). W 1448 r. udział posiadała rodzina v. Eichendorffów, który wkrótce potem kupili v. Barfußowie.

Wróćmy teraz do zbioru dokumentów Riedla¹¹¹. 21 grudnia 1380 r. arcybiskupi kapitan Heyneke v. Schierstedt przekazał przy świadkach Hansa v. Eickendorpe i innych list żelazny dla Starej Marchii. Ten sam Hans występuje jeszcze jako świadek w 1407 r., był też niejaki Hans v. Ikendorp, który osiadły we wsi Radensieben jako lennik hrabiów Ulricha i Günthea von Lindow był już w 1399 r. zmarły.

Heinrich v. Eykendorp, lennik arcybiskupa Magdeburga, przekazał w 1384 r. klasztorowi cysterek w Althaldersleben wieś Lindhorst. Jego Matka nosiła imię Katarzyna.

W wystawionym 7 stycznia 1414 r. dla Schlabberndorfów spisie długów burgrabiego Friedricha v. Hohenzollerna funkcjonują Peter i Hans zwani v. Eykendorff jako świadkowie.

Degenhard v. Eykendorff był w 1418 r. wójtem w Wanzleben i jest z kilkoma poddanymi arcybiskupa Günthera z Magdeburga oskarżony o uszkodzenie marchii. Podobnie zostali nazwani w 1438 r. Achim v. Bülow i Kord Heykendorp przy rabunkach, które były popełniane od roku 1426 w okolicy Ruppin ze strony mecklenbursko-stargardzkiej.

Elektor Friedrich von Brandenburg nadał 3 sierpnia 1441 r. w lenno Johannowi i Heinrichowi von Eyckendorff dwór, wieś i lenno z zamku i pod tą samą datą kilka posiadłości lennych w Merin i Dolchow. Ten sam Heinrich był 28 maja 1442 r. wprowadzającym przy udzielaniu przez elektora lenna

¹¹⁰ Heinrich Berghaus: *Landbuch der Mark Brandenburg*. 3 Bde. Brandenburg 1853–1856. (Heinrich Berghaus: *Księga krajowa marchii brandenburskiej*. 3 tomy. Brandenburg 1853–1856).

¹¹¹ A. F. Riedel (jak przyp. 1050).

Adelheidzie von Kannenberg z dożywociem w Dobrun. 21 maja 1450 r. margrabia Friedrich Młodszy zezwolił braciom Johannowi i Heinrichowi von Eykendorpe na zastawienie pobrań w Dolgow dla ołtarza w Salzwedel.

W roku 1442 Konrad biskup w Havelberg z jego pisarzem Johannesem v. Eyckendorff przyjęli hołd miast meklemburskich Plau i Malchin.

Elektor brandenburski Fryderyk nadał w lenno 11 marca 1448 r. braciom Petrowi, Christofowi, Hansowi, Kunowi i ich kuzynowi zwanemu Degenhard v. Eyckendorp, Reichenberg koło Friedlandu, Schulzendorf, Mögelin, Herzhorn jak również udziały w Wustrow, Barnim itd.

Ten sam Degenhard występuje 6. marca 1451 r. wśród świadków przy przepisaniu długów braci Hansa i Zachariasa v. Plote ponad 10 kóp groszy na radę w Strausbergu.

Johannes von Eickendorp, który występuje w 1445 r. jako altarzysta (opiekun ołtarza) w kaplicy św. Anny w Salzwedel, jest prawdopodobnie tym samym Johannesem, który od 1447 do 1459 r. był proboszczem przy katedrze św. Mikołaja w Stendal. Proboszcz Nikolaus Flögel w Tangermünde zapisał mu w testamencie w 1451 r. kielich i mosiężny lichtarz. Występował w dokumentach kilkakrotnie jako świadek i odgrywał wybitną rolę w szerzeniu kultu cudownej krwi w Wilsnack.

Kiedy została zakwestionowana wiara w obecność Chrystusa w świętym sakramencie komunii, mianowicie w obecność krwi w hostii św., zdziałał Bóg kilka cudów dla umocnienia prawdy, że pod każdą z obu postaci znajduje się pełne ciało Chrystusa, i dlatego krew jest spożywana jednocześnie z ciałem. Także w Wilsnack, w miejscowości w krainie Priegnitz, zostały znalezione po pożarze kościoła 16 sierpnia 1383 r. trzy hostie, które były na krawędzi trochę przypalone przez ogień, a na każdej z nich znajdowała się kropla krwi.

Kiedy jeszcze nawiązały do nich inne cudowne zjawiska, arcybiskup Magdeburga, biskupi z Lubrzy, Brandenburgii i Havelbergu wystawili w następnym roku dla odbudowy kościoła listy indultem, w których jest wymieniana ta cudowna krew.

Biskup Rudolf z Schwerina wspomina o niej w liście z 1391 r. Miejsowość, która się powiększała i otrzymała prawo miejskie, odwiedzali liczni pielgrzymi, wśród nich koronowane głowy, jak cesarz Karol IV, królowie Czech, Francji i Anglii.

Odezwali się jednak także przeciwnicy, którzy naciskali na usunięcie starych hostii. Przeciw ich zachowaniu występował głównie w 1407 r. Jan Hus z Pragi. Arcybiskup Magdeburga wyklął biskupa Havelbergu i obłożył Wilsnack interdyktem. Nasz proboszcz Stendal jednak uchylał się, mając polecenie od proboszcza z Brandenbura od jakiegokolwiek klątwy. Ponieważ dawało to wielkie zgorzienie, papież Mikołaj uchylił w marcu 1453 r. oba karne rozporządzenia, i wspominamy tu, że kaznodzieja Joachim Ellefeld rozbił 28 maja 1552 r. kryształowe naczynie i spalił hostie w piecu węglowym.

Proboszcz zachorował w 1457 r. i kapituła zwolniła go w kwietniu z funkcji kościelnych, zwłaszcza, że jako rekompensatę założył fundację. W dokumencie z 28 marca 1459 r., w którym margrabia brandenbuski Fryderyk junior, nadał w lenno kapitule świadczenia z Gohre i Dahlen, występuje Johann v. Eickendorppe jeszcze jako proboszcz, w późniejszym dokumencie z 24 maja 1460 r. jest już mowa o jego świętej pamięci.

Elektor Friedrich v. Brandenburg uposażył 23 czerwca 1463 r. małżonkę Josta v. Zysara w posiadłości w Buckow i dał jej jako wprowadzającego Petra Eykendorp w Mögelin.

Biskup Teodorich potwierdził 1 listopada 1471 r. przy świadku Sigismundowi Eickendorffowi, notariuszu konsystorza i innych, fundację ołtarza w kaplicy św. Gertrudy w Bellin przez braci v. Bellin.

W innym potwierdzeniu ołtarza tego samego biskupa z 31 stycznia 1472 r. nazywa siebie Sigismundus Eikendorp *loci consistorialis In Seigeser notarius*.

Wśród personelu dworskiego margrabiego Johanna w roku 1473 są wymieniane w pokoju młodej pani Elise Knobelstorf, Else Eychendorfs itd.

Arnold biskup Brandenburgii potwierdził 4 października 1473 r. przy świadkach, kuzynach Ludwigu i Ottonie nazywanym Eykendorpe fundację ołtarza cechu szewców w Wriezen, a kiedy ten sam biskup 11 kwietnia 1474 r. konsekrował kilka ołtarzy w kościele św. Katarzyny, wśród świadków pojawia się Ludovicus E.

Margrabia Johann obiecał 23 czerwca 1475 r. tym v. Bartensleben za bezszkodowe trzymanie majątków Achima Eykendorffa w Starej Marchii.

Między Petrem opatem w Ghorin z jednej strony i Eikendorffernami oraz Hansem Barfußem z drugiej strony powstały spory o wieś Reichenberg, które załagodził 18 października 1482 r. margrabia Johann v. Brandenburg.

Hans Eyckendorp w Schwedt sprzedał jako opiekun Petra Eyckendorpa w 1584 r. dwór w Mögelin i łąkę v. Barfußom na Kunnersdorf, którzy nabyli także lenno w Quilitz od Otta i Petra Eyckendorpów na Pilgram. Von Strantzowie na Petersdorfie i Seifersdorfie sprzedali za pośrednictwem swojego opiekuna Petra Eychendorffa na Pilgram 21 lutego 1485 r. swój wolny dwór w Briezen Cartäusern z Frankfurtu.

Z umowy kupna klasztoru we Friedlandzie, który nabył od rodziny Rudenitzów wieś Bollersdorf w 1486 r., wynika, że Grete Eikendorff była przeoryszą.

4 grudnia 1490 r. był świadkiem Arnd Ikendorp i otrzymał 30 sierpnia 1491 r. od biskupa Bussego von Havelberga w lenno włości we wsi Lentzke, którą posiadali v. Kröcherowie.

W rejestrach lenników, którzy złożyli hołd elektorowi Joachimowi i margrabiemu Albrecht v. Brandenburgowi w 1499 i 1500 r. mówi się: szlachcice z Lubusza, którzy składali hołd we Frankfurcie i Sternbergu: Caspar, Melchior, Georg, bracia, nie składali hołdu synowie jego braci, Christof, Christof junior, kuzyni Eyckendorffowie na Pilgram.

Christof na Pilgram jest wymieniany w 1512 r. jako syn zmarłego Otta. Ten sam Christof występuje w 1534 r. jako świadek, kiedy Bartholomäus Strantz na Sieversdorf odnawia

swoją dzierzawę młyna w Madlitz klasztorowi kartuzów z Frankfurtu.

W Uckermark znajdował się klasztor żeński Zehdenik, którego ksieni Anna Ikendorff zastawiła 6 grudnia 1515 r. klasztorowi w Spandau świadczenia ze wsi Lindenberg. W 1524 r. jest wymieniony Otto v. E. W rejestrze nieokreślonych świadczeń szlachty w krainie Ruppın wymienia się w 1542 r.: Otto Ickendorff na Radesieben dał 9 florenów 16 gr. Płaca czeladzi 8 groszy.

9 września 1538 r. przekazał elektor brandenburski Joachim II biskupstwu w Lubusz nowy wykaz lenników, wśród nich Eichendorffowie z Pilgram.

W wykazie lenników biskupstwa Lubusz z około 1572 r. spotykamy Caspra, Sigismunda i Bochara Eichendorffów.

Według niepełnej tablicy przodków, która znajdowała się na początku obecnego wieku w tworkowskim archiwum zamkowym i później została wydana baronom von Eichendorffom na Łubowicach ojciec pierwszego barona nazywał się Borkard, jego ojciec Heinrich, jego ojciec Hans, jego ojciec Christof a jego dziadek był osiadły na Schulzendorf¹¹².

Franciszkanie z Głubczyc zostali w 1541 r. wypędzeni przez mieszczan, którzy przeszli na protestantyzm. Książę opawski, Karl Eusebius książę Liechtensteinu, wydał na zamku w Feldburgu 17 września 1666 r. gubernatorowi Karniowa Jakubowi von Eichendorffowi reskrypt o zwróceniu zakonowi franciszkanów starego pustego klasztoru z całą przynależnością. Jakub zmarł nad przygotowaniem. Dopiero jego następca Heinrich Matuschka v. Topolczan wprowadził 13 czerwca następnego roku gwardiana P. Leopolda wraz z kilkoma braćmi zakonnymi.

Friedrichowi v. Eichendorffowi i małżonce Annie v. Henneberg urodziła się w 1696 córka, która otrzymała w kościele kolegiackim w Raciborzu 31 grudnia imię Anna Franziska

¹¹² Te dane zgadzają się z wywodem szlachectwa (por.: Wywód szlachectwa von Eichendorffów. s. 80ff.), który w kopii urzędowej znajduje się w: Stättni oblastni archiv w Brnie, sygn.: A12, karta 15, sygn.: 12/3.

Maksymiliana. Ojcami chrzestnymi byli Georg v. Skrzyssowski i Maria Ziegler.

W testamencie, który sporządziła Eva Eleonore z d. v. Schlewitz, małżonka Juliusza Heinricha hrabiego Nayhausa na Olszowie 30 października 1713 r. w Opawie, Georg Friedrich von Eichendorff jest podpisany jako świadek¹¹³.

Małżonka radcy gubernialnego Wilhelma barona v. Eichendorffa, Julia z d. Fischna(l)er, zmarła latem 1870 r. w Innsbrucku¹¹⁴.

¹¹³ Także w tych obu przypadkach chodzi o już częściej wymienianego Georga Friedricha von Eichendorffa, syna Georga Wilhelma. – Por. tablica: Hans Heinrich von Eichendorff i jego potomkowie.

¹¹⁴ Julia baronowa von Eichendorff, z d. Fischnal(l)er, zmarła 8 lutego 1870 r. w Innsbrucku.

DOKUMENTY

Tłumaczenie testamentu Veroniki Marii von Eichendorff z 25 maja 1641 r.

W imię Świętej i niepodzielnej Trójcy. Amen.

Ja, Veronika Maria Eichendorff, z d. Sędziwojówna von Skorsko, na Kraważe i Koutach, wiedząc, że na tym świecie nie ma niczego pewniejszego niż śmierć, lecz niepewna jest godzina śmierci, znajdując się przy zdrowym rozumie i świeżej pamięci, nie chciałabym, by po mojej śmierci moje majątki, nadane mi najłaskawiej od Boga, stały się przedmiotem jakichkolwiek sporów. Jestem w posiadaniu ważnego listu od dostojnego i jaśnie wielmożnego pana, pana Karola Euzebiusza, z Bożej łaski księcia świętego państwa rzymskiego i władcy domu Liechtensteinów na Mikulov, na Śląsku księcia opawskiego i karniowskiego, wydanego przez mojego łaskawego pana dla mnie samej, który jest datowany w mieście Wiedniu piątego dnia miesiąca maja w roku pańskim tysiąc sześćset trzydzieści dziewiątym. Jest w nim zezwolenie, po to aby moja cała własność jak i nieruchoma, odziedziczona jak również nabyta, którą obecnie posiadam w księstwie karniowskim czy jeszcze będę posiadać (oprócz gruntów lennicznych i lenników, jak również tych gruntów, które prawnie jako spadek przypadną S. F. G.) na zapisanie i rozdawanie; jestem uprawniona, podczas mojego zdrowego życia jak także na moim śmiertelnym łożu do obdarzenia każdego dowolnego człowieka, którego w jakimkolwiek czasie chciałabym obdarzyć, do dowolnego zapisania, jak to ten ważny list, wydany z łaski S. F. bardziej szczegółowo zawiera i orzeka. – Na podstawie tego ważnego listu wydaję mój testament i rozstrzygam i zapisuję: *po pierwsze* moją ukochaną duszę, którą Zbawiciel wszystkich wierzących, pan Jezus Chrystus, z jego Boskiego miłosierdzia z jego świętą krwią wybawić raczył, powierzam ochronie jego Boskiej łaski. Moje ciało potem rozkazuję uczciwie pogrzebać według sposobu

i zwyczajów świętego katolickiego Kościoła jak również z odpowiednimi ceremoniami, tak jak się to mojemu stanowi należy, w kościele Ducha Św. w mieście Opawie. *Majątki* Krawaře i Kouty, które leżą w księstwie karniowskim, które teraz posiadam albo jeszcze posiadę, z każdą przynależnością jak również z najróżniejszym dobytkiem i meblami, ze złotem i srebrem, klejnotami, perłami i drogimi kamieniami, jak również z każdym innym rodzajem pozostałości po mnie, nic wyjmując, zapisuję i zostawiam wielmożnemu szlachcicowi, panu Jakubowi Eichendorffowi, mojemu najmilszemu małżonkowi, jak również jego spadkobiercom. Zaraz po mojej śmierci powinien on (jako mój prawny spadkobierca) zostać wprowadzony na moje majątki Krawaře i Kouty z wszelką przynależnością i na mój cały spadek, jak wyżej nadmieniono, i on oraz jego spadkobiercy powinni je posiadać tak jak własny spadek i używać. – *Gdyby go* pan Bóg odwołał bez dzieci z tego świata, wtedy wyżej wymienione majątki Krawaře i Kouty z całą przynależnością i moim wyżej wymienionym spadkiem przypadną wielmożnym szlachcicom, panom Heinrichowi i Adolfowi von Eichendorffom, własnym braciom mojego małżonka i ich spadkobiercom, w równej części. Nie wiem obecnie o żadnych bliskich krewnych, których miałiby pozostawić mój świętej pamięci Pan Ojciec lub moja Pani Matka; gdyby się mieli w przyszłości tacy zgłosić ze strony mojego Pana Ojca lub mojej Matki i mogliby to bliskie pokrewieństwo zgodnie z rozporządzeniami księstwa karniowskiego wystarczająco udowodnić, to rozkazuję mojemu najmilszemu małżonkowi lub jego spadkobiercom, by wypłacić takiemu krewnemu ze strony mojego Pana Ojca łącznie sto guldenów reńskich i ze strony mojej Pani Matki również sto guldenów reńskich z moich wymienionych wyżej majątków i z pozostałości po mnie. – Następujące zastrzegam sobie stanowczo do przekazania w moim testamencie i mojej woli: gdybym kiedyś chciała zmienić częściowo ten testament i moją ostatnią wolę albo nawet zupełnie znieść, wtedy powinnam zawsze, kiedykolwiek widziałabym tę konieczność, mieć możliwość do

tego. – *Dalej* gdybym kiedyś jeszcze komukolwiek chciała coś zapisać i darować, co nie jest w tym testamencie wprowadzone, wtedy nastąpi to na papierze z moją pieczęcią, i w tym celu poproszę dwie albo trzy osoby dobrego rycerskiego stanu, o to, by swoje pieczętki odcisnęli obok mojej. Powinnam mieć taką możliwość i swobodę, a ten zapis postawiony na wymienionym arkuszu powinien posiadać tę samą moc i tak samo być pewny jak ten, który wyraz po wyrazie od wyrazu do wyrazu znajduje się i tam napisany jest w moim testamencie na pergaminie. I to wszystko powinien spełnić w pełnym zakresie mój najmilszy małżonek lub jego spadkobiercy mojej własności. – *Jako potwierdzenie* tego rozkazałam ja, wyżej napisana Weronika Maria Eichendorff, z d. Sędziwojówna zawiesić moją własną pieczęć do tego testamentu i zapisu, przy mojej jasnej świadomości i z mojej woli, i odcisnąć, i podpisałam to własną ręką; a dla lepszej pewności i wiedzy prosiłam wielmożnych szlachciców, pana Georga Adama Falkenhayna von Gloschke na Sudicach i Białej, radcę Jego Rzymskiej Cesarskiej Wysokości jak również łaskawego księcia opawskiego i karniowskiego, pana Friedricha von Schnekkenhaus na Bogdanowicach, pana Heinricha Dresky z Brantic i Rud, pana Johanna Geraltowsky z Gierałtovic na Kolnowicach, pana Ignaca Larischa z Naczęsławic na Dobieszowicach i pana Karła Lichnowsky z Woszczyc na Neplachovicach, by zawiesili swoje pieczęcie obok mojej i odcisnęli jak również podpisali własną ręką. Wszystko to dano w mieście Opawie w dwudziestym piątym dniu miesiąca maja w roku pańskim tysiąc sześćset czterdziestym pierwszym.

(Oryginał: Muzeum krajowe Dolnej Austrii w Wiedniu. – Sygn: Karta 5/71. – Faksymile: Towarzystwo Eichendorffa w Ratingen-Hösel).

Tłumaczenie [na język niemiecki]: *Antonin Měšštan*

Tłumaczenie testamentu Jakuba von Eichendorffa z 21 stycznia 1667r.

W imię Świętej i Niepodzielnej Trójcy, Boga Ojca, i Syna, i Ducha Świętego, błogosławionej po wieczne czasy Amen.

Ja, Jakub von Eichendorff, na Kraważe i Koutach, radca jego książęcej mości, księcia i władcy domu Liechtenstein, księcia opawskiego i karniowskiego, podkomorzego i gubernatora kraju księstwa karniowskiego, podaję mój testament do łaskawej znajomości. Jest on przeznaczony na szczególne przypadki, ponieważ jestem świadomy tego, że wszystkie sprawy na tym świecie są niestałe i podlegają różnym zmianom i że nic nie jest pewniejsze niż śmierć cielesna i nic bardziej niepewne niż godzina śmierci,

Znajduję się dzięki Bożej łasce przy dobrym i zdrowym rozumie i świeżej pamięci. Nie chcę, by po mojej śmierci doszło do jakichkolwiek sporów, postępowań sądowych i zatargów o moją własność ruchomą i nieruchomą, którą mi ukochany Bóg nadał ze swojej łaski i przychylności, jak też o wszystkie moje prawa i należności.

Jestem w posiadaniu pisma z upoważnieniem dostojnego i jaśnie wielmożnego księcia i pana, pana Karola Euzebiusza, z Bożej łaski księcia świętego państwa rzymskiego i władcy domu Liechtensteinów w Mikulov, księcia opawskiego i Karniowskiego na Śląsku, mojego łaskawego pana, który mi je dał i przekazał, wystawione na zamku w Valticach w siódmym dniu miesiąca lipca w roku pańskim 1662, z pozwoleniem na przepisanie i zapisanie testamentem mojej całej własności ruchomej i nieruchomej, odziedziczonej lub nowo zapisanej, którą teraz posiadam w księstwie karniowskim lub w przyszłości mógłbym z woli Boskiej posiadać – i to zarówno podczas mojego zdrowia jak też na łożu śmierci, mianowicie każdemu i o każdej porze, według mojego upodobania i zamysłu; ponadto to pismo upoważniające dane mi przez Jego Książęcą Mość daje mi pełniejszą jasność. Zgodnie z tym pismem upoważniającym decyduję, postanawiam i nakazuję tym testamentem co następuje:

Przede wszystkim ufam, że moja dusza, która została przez Zbawiciela wszystkich wierzących, Jezusa Chrystusa, przez jego przenaświętszą śmierć i przez rozlanie jego świętej krwi odkupiona, znowu przy jego Boskiej łasce, zostanie przyjęta w jego ręce i opiekę, w szeregi wszystkich jego Wybranych i że pozwoli jej uczestniczyć w niebieskiej chwale. Moje martwe ciało należy pogrzebać i złożyć do odpoczynku według sposobu i zwyczaju świętego katolickiego kościoła z przynależnymi do tego ceremoniami, jak to mojemu stanowi przysługuje, w kościele w Krawaře, w wybudowanej przeze mnie kaplicy i krypcie – to nakazuję. Dalej: Powodem i podstawą porządnego testamentu jest zamianowanie pewnego spadkobiercy i następcy; dlatego zapisuję moją leżącą w księstwie karniowskim posiadłość wiejską Krawaře i Kouty, które posiadam obecnie albo w przyszłości mógłbym posiadać, również moje prawa i świadczenia, żądania, które na nagłą i ciągle powtarzaną prośbę świętej pani Weroniki Marii von Eichendorff, z d. Sendivoj z Skorkau, mojej najmilszej małżonki świętej pamięci, do przywrócenia i poprawienia opustoszałych i bardzo podupadłych wyżej wspomnianych dóbr Krawaře i Kouthy je naprawiłem, usunąłem wszystkie na nich ciężące długi, i moimi własnymi pieniędzmi zapłaciłem – mianowicie piętnaście tysięcy śląskich guldenów, każdy gulden liczony po 36 groszy i każdy grosz po sześć białych fenigów – jak to potwierdza jej własne oświadczenie; dalej inne różne dobytki i ruchomości, złoto, srebro, klejnoty, perły i drogie kamienie jak również każdy inny spadek po mnie, ruchomy i nieruchomy, nic wyjmując i nic nie sortując, przeznaczam:

wysoce wielmożnemu i dostojnemu rycerzowi, panu Hartwigowi Erdmannowi von Eichendorffowi, rodzonemu synowi wielmożnego i dostojnego rycerza pana Burgharta von Eichendorffa, mojego już zmarłego starszego brata świętej pamięci,

i młodemu Georgowi Wilhelmowi von Eichendorffowi, pozostałemu synowi pana Heinricha von Eichendorffa, mojego także już zmarłego młodszego brata, jak również ich spadkobiercom, i to po równej części i posiadania, jednak

z następującym ważnym ograniczeniem i pod następującymi warunkami:

Gdyby wszechmocny Bóg raczył mnie odwołać przez cielesną śmierć z tego świata, wtedy mój wyżej wymieniony bratanek Hartwig Erdmann powinien przejąć wyżej wymieniony spadek i trzymać go w swojej mocy, przechowaniu i zarządzie. Gdy wyżej wymieniony Georg Wilhelm von Eichendorff dojdzie do swojego dojrzałego rozumu i będzie się porządnie zachowywał, tak jak wypada stanowi rycerskiemu, szanował swojego starszego kuzyna, zawrze według jego woli i rady świąty związek małżeński z równą sobie osobą ze stanu rycerskiego, wtedy dopiero jego część – gdy będzie pewne, że ją dobrze będzie używał – będzie mu oddana przez mojego starszego bratanka, jednak bez wręczania mu ku i bez przypadających odsetek lub z przyrostu z tej części. Pan Hartwig Erdmann von Eichendorff powinien jednak utrzymać pierwszeństwo i władztwo w majątkach Kraważe i Kouty. I gdyby młodszy bratanek miał zostać przez śmierć cielesną odwołany bezdziejnie z tego świata, wtedy jego część powinna znowu przypaść naszemu rodowi. Młodszy bratanek powinien porządnie potwierdzić starszemu bratankowi przyjęcie swojej części. Gdybym miał się z woli Boga znów ożenić, wtedy moja przyszła najmilsza powinna zostać według umowy małżeńskiej spleciona z mojej gotówki. Gdyby wszechmocny Bóg miał mnie i moją małżonkę obdarzyć dziećmi, wtedy zastrzegam sobie spisanie w przyszłości nowego testamentu, po to, aby mogły być zaopatrzone moje dzieci jak też moi bratankowie. Powyższe uregulowania między moimi bratankami powinny zostać ważne na zawsze. Gdyby mój młodszy bratanek Georg Wilhelm ośmielił się naruszyć moje zarządzenia i testament, i z własnej inwencji albo przez podżeganie chciał pożywać mojego starszego bratanka, pana Hartwiga Erdmanna przed sąd, by dostać większe prawa albo większą część spadku, wtedy postanawiam i rozkazuję, gdyby wystąpiła u mojego młodszego bratanka taka krnąbrność, wtedy nie może on dziedziczyć według mojego testamentu; gdyż w testamencie mojej najmilszej, teraz już zmarłej świętej pamięci

małżonki byli rozważani moi młodsi bracia Heinrich i Adolph, którzy wtedy jeszcze żyli, z ich spadkobiercami i potomkami, zaś mój starszy brat Burghard, który przy stanowaniu testamentu już nie żył, nie był rozważany ani dla jego osoby, ani dla jego spadkobierców i potomków. Moi młodsi bracia Heinrich i Adolph zostali odwoływani przez wcieloną śmierć z tego świata wcześniej niż moja świętej pamięci zmarła najmilsza i wcześniej niż ja, i tak muszę rozstrzygać na nowo.

Zatem wszystkie moje prawa i należności, także te z 15 000 guldenów na poprawienie i doprowadzenie do porządku przeze mnie dóbr Kraważe i Kouty powinny należeć mojemu starszemu bratankowi, panu Hartwigowi Erdmannowi, a Georg Wilhelm jako nieposłuszny nie powinien nic dostać. Chciała to już zmienić w swoim testamencie moja świętej pamięci zmarła najmilsza, jeszcze za swojego życia, ponieważ została ona wtedy jednak odwołana z tego świata przez śmierć cielesną, dała mi przed opuszczeniem tego świata całe pełnomocnictwo, i trzykrotnie żądała ode mnie, bym nie uczynił mojemu bratankowi, Hartwigowi Erdmannowi, w sprawie testamentu żadnej krzywdy, lecz mu wszystko to przekazał na własność i przyznał mu prawo pierwszeństwa. Pozostaje to także moją niezłomną wolą i decyzją. Na potwierdzenie tego kazałem ja na początku wymieniony Jakub von Eichendorff, zawiesić na tym moim własnym testamencie moją własną pieczęć i odcisnąć, i podpisałem testament własną ręką. I dla większej pewności, stałości i wiedzy poprosiłem, by Wielmożni i dostojni rycerz, pan Heinrich Matuschka von Toppolczan na Jakubowicach i Uciechowicach, radca Jego Książęcej Mości księcia opawskiego i karniowskiego, pan Johann Benedikt Pansky von Schebitz na Sudicach i Białej, pan Karl Moritz von Naefe na Chrościejowie, pan Johann Wolf von Schneckenhaus na Nowej Wsi, pan von Bugera na Lenarcicach i pan Heinrich von Rottenberg na góry rot na Kätsher, Dzierżysławiu i Štáblovicach zawiesili swoje pieczęcie obok mojej na tym testamencie tylko jako świadkowie (jednak bez żadnej szkody dla siebie samego i ich spadkobierców), odcisnęli i podpisali. I gdyby doszło do tego, że podczas mojego życia

testament ten nie został podpisany przez wszystkich proszonych panów, wtedy powinien posiadać tę samą moc i ważność, jak gdyby był przez wszystkich porządnie podpisany i potwierdzony.

Dano w Krawaře w dwudziestym pierwszym dniu stycznia w roku pańskim 1667.

(Oryginał; Muzeum krajowe Dolnej Austrii w Wiedniu. – Sygn: Karta 5/71. – Faksymile Towarzystwo Eichendorffa w Ratingen-Hösel).

Tłumaczenie [na język niemiecki]: *Antonin Měšštan*

Odpis z registry lennej Nowej Marchii*
(9 listopada 1644)

v. *Eichendorffowie* w Serbowie w pow. Sternberg

Ten majątek został po śmierci Caspra Ernsta von Eichendorffa bezpański. Wdowa i córki pretendują wielce do niego; Są także jeszcze inni wierzyciele, którzy chcą być spłaceni.

W związku z licznymi niepokojami z powodu tego majątku ogłaszam następujący reskrypt.

Friedrich Wilhelm, elektor itd.

Nasz g. g. FL Vester, wielce uczony, radcy i drodzy stronnicy. Będziecie bez wątpienia jeszcze pamiętać, co się zdarzało w Serbowie z powodu majątku Eichendorffa, że pod datą 31 lipca tego roku przez Was tyle mi powiedziano, że stwierdziliśmy małoważność majątku, i wynikające stąd wielkie długi; Gdy potem wdowa Magdalena Schönfeldt, kilkakrotnie pokornie się do Nas zwracała, by go jej łaskawie przyznać, w końcu się łaskawie zdecydowaliśmy tak postanowić, że wdowa z córkami może mieć i używać majątek, jak długo pozostanie wdową. Jednak uisćci z niego opłatę lenniczą i świadczenia; Wierzycieli, szczególnie Jöbste (??), jak wyliczyli, zechce należycie zadowolić. Gdyby jednak z woli Boga wyszła znowu za mąż, lub gdyby jej córki miały taką sposobność, ten majątek ma być przyznany dogodnemu lennikowi, który by nam uiszcział znowu lenno. To, co zostanie po odprowadzeniu świadczeń, może wdowa w połowie wziąć dla siebie jako odprawę, ale drugą połowę mają mieć córki na ich wyposażenie, i między sobą równo

*Wyciąg z tak zwanej *Collectio genealógica Koenigiana* (Król. Pruskiego wzgl. Niemiecka Biblioteka Państwowa w Berlinie, teraz Bibl. Uniw. w Krakowie), Oddz. Ad *Genealogiam derer von Eichendorff*. – Anton Balthasar Koenig, tajny sekretarz, od 1795 radca zakonny i rewizor, zmarł w 1810 r.

podzielić, co wam chcemy odnotować, by to wdowie donieść i Państwo przy tym otrzymało, i także mieć baczenie na registraturę lenn.

Dano w Cölln nad Szprewą 9 listopada w roku 1644.

Do kanclerza kostrzyńskiego i sekretariatu lennego.

Urzędowy odpis wyvodu szlachectwa dla Hartwiga
Erdmanna von Eichendorffa*
(21 lipca i 27 sierpnia 1655)

Niech będzie wiadomym, że Wielce Wielmożny i dostojny pan Hartwig Ertman Eüchendorff nas wszystkich uprzejmie prosił, byśmy zechcieli wygotować nie tylko wiarygodne świadectwo jego pradawnego rodu rycerskiego, sięgającego już 800 lat, lecz także poświadczili jego wyszczególnionych poniżej baronowskich przodków w najlepszym kształcie i sposobie.

Ponieważ jego świętej pamięci ojciec, jak też jego dziadek i tak dalej zawsze byli mieszkańcami naszego sternberskiego powiatu w księstwie Kostrzyń i tu umierali, dlatego nie mogliśmy odmówić jego słusznemu życzeniu, lecz poświadczyc niniejszym nie tylko całe znakomite pochodzenie jego pradawnego szlacheckiego rycerskiego rodu, lecz także jego poszczególnych przodków, z jakich się prawnie wywodzi.

Pierwszym był jego ojciec Borkart von Eüchendorff¹, jego ojcem Hainrich von Eüchendorff, którego Hanß, Cristoff [synami byli] i tak nieustannie [itd.].

Matka ojca Hartwiga Ertmanna świętej pamięci była z Lindenbergow z domu Martschan² jej matką Berfeldowa z domu Bisko³, jej matką Steinkellerowa z domu Wulke⁴, jej matką Winningowa z domu Sternberg⁵, jej matką Eüchendorffowa z domu Schultendorff⁶, jej matką Goltzowa z domu Dittersdorff⁷,

* Stättni oblastni archiv Brno, sygn.: A12, Kart. 15, sygn. 12/3

¹ Burchard von Eichendorff – Heinrich, Hans i Christoph

² von Lindenberg z domu Marzahn (Berlin-Marzahn).

³ Be(e)rfeld(e) z d. Bisko (?).

⁴ Steinkeller z d. Wulkow (koło Frankfurtu nad Odrą).

⁵ Winni(n)gen z d. Sternberg.

⁶ Eichendorff z d. Schulzendorf.

⁷ Gohlit z d. Diedersdorf (kolo Seelow).

jej matką Schaplohowa z domu Trebitz⁸, jej matką Horßdorffowa z domu Mertz⁹.

Ojcem ojca matki Hartwiga Ertmanna był rodzony Lindenberga, jego ojcem był Hans, jego Michael i tak nieustannie [itd.].

Matką ojca matki ojca Hartwiga Ertmanna była Kheitowa z domu Hechte¹⁰, jej matką była Ballowa z domu Therebell¹¹, jej matką Otterstatowa z domu Dalenitz¹², jej matką Spahrowa z domu Lichtenfelde¹³, jej matką Behrfeldowa z domu Roßenthal¹⁴, jej matką Ihlowa z domu Balkow¹⁵, jej matką Zauchowa z domu Lamsfeldt¹⁶, jej matką Bredowa z domu Liebenwalde¹⁷.

Tych 16 wyszczególnionych przodków wywodzi Hartwig Ertman Eüchendorff dla swojego ojca Borckarta von Eüchendorffa.

Świętej pamięci matką Hartwiga Ertmanna była Hörnowa z domu Schöne, i Groß Kirschbaum¹⁸, jej ojcem był Hans von Horn na Schöna w Gros Kirschbaum¹⁹, jego ojcem Melchior Horn, jego Baltzer, jego Sebastian, jego Christoff, jego Tobias, jego Joachimb z domu Schönaw i Selchow²⁰.

Świętej pamięci matka Hartwiga Ertmanna Ihlowa z domu Schmagoreg²¹, jej matką była Löwowa z domu Radach²², jej

⁸ Schapelow z d. Trzebnica (koło Seelow)

⁹ Horsdorf = (Borgsdorf) Burgsdorf z d. Merz (koło Beeskov).

¹⁰ Keit(h) z d. Hechte (?).

¹¹ Bellin z. d. Fehrbellin.

¹² Otterstädt z. d. Dahlewitz (na pld. od Berlina).

¹³ Sparr z. d. Lichtenfelde (koło Eberswalde).

¹⁴ Be(e)rfeld(e) z. d. Alt-Rosenthal (koło Seelow).

¹⁵ Ihlow z. d. Balkow (koło Ziebingen).

¹⁵ Ihlow z. d. Balkow (koło Ziebingen).

¹⁶ Zauche z. d. Lamsfeld (koło Lübben).

¹⁷ Bredow z. d. Liebenwalde (nad Finow).

¹⁸ Horn z. d. Schönaw und Groß Kirschbaum (koło Sternbergu).

¹⁹ Hans von Horn na Schönaw und Groß Kirschbaum.

²⁰ Selchow (koło Sternbergu).

²¹ Ihlow z d. Schmagorey (koło Drossen).

matką była Breder Löwowa z domu Hohengeßer²³, jej Theskowa z domu Schwenkfeldt²⁴, jej Stranczowa z domu Petersdorff²⁵, jej Hornowa z domu Wanderin²⁶, jej Grünbegowa z domu Balcken²⁷, jej Selchowa z domu Lindav²⁸.

Świętej pamięci matka ojca Ertmanna była Britzkowa z d. Lichtenfeld²⁹, jej Hackowa z domu Wilckenau³⁰, Schliwowa z domu Stolpa³¹, jej Langowa z domu Müncherhoffen³², jej Krachtowa z domu Großrhütz³³, jej Gelnitzowa z domu Gurke³⁴, Rennspergowa z domu Reppen³⁵, jej Wittennowa z domu Friedersdorff³⁶. Hartwig Ertman wywodzi swoich wyszczególnionych wyżej przodków dla swojej świętej pamięci matki.

Podpisaliśmy wszyscy dla podkreślenia i lepszej wiary i odcisnęli poniżej naszą szlachecką pieczęć.

Stało się w naszym sternberskim powiecie położonym w księstwie Crossen (Krosno) 21 lipca 1655 r.

Z powodu panów prałatów Christofora
Stefana Cannell:
Sonn: z braku mojej pieczęci

Gottfridt von Horn
poświadczam to moją własną
pieczęcią

²² Löben z d. Radach (koło Drossen).

²³ Brederlow z d. Wysoki–Jesar (koło Frankfurtu/O.).

²⁴ Theskow (Taskow ?) z d. Schwenkfeld.

²⁵ Strantz z d. Wieś Peter (koło Frankfurtu/O.).

²⁶ Horn z d. Wandern (koło Sternbergu).

²⁷ Grünberg z d. Balkow (koło Ziebingen).

²⁸ Selchow z d. Lindow (koło Sternbergu).

²⁹ Bri(e)tzke z d. Lichterfelde (Berlin).

³⁰ Hacke z d. Wilkau.

³¹ Schlieben z d. Stolpe.

³² Langen z d. Münchehofe (koło Beeskow).

³³ Kracht z d. Groß–Rietz (koło Beeskow).

³⁴ Gölnitz z d. Gurkow lub Gurkau?

³⁵ Rennsberg z d. Reppen (koło Frankfurtu/Odrą.).

³⁶ Witte(n) a. d. H. Friedersdorf.

LS Hannß Melchior von Selcho mp

LS Balthasar Abraham von Köckritz mp

LS Wolf von Woldav mp

LS Detloff von Winterfeldt mp

LS Melchior vo Selhordt mp

LS Cuno von Cirn mp

LS Caspar von Waldav mp

LS Christian von Illo mp

LS Caspar von Ilo mp

LS Ernst von Berfeldt mp

By te wcześniej odcisnięte pieczęcie były uważane za prawdziwe i oryginalne od słowa do słowa zleciliśmy świadomie sędziemu książęcemu burmistrzowi i radcy miasta Opawy odcisnięcie na tym (dokumencie) pieczęci miasta.

Opawa, 27 sierpnia 1655.

KONTYNUACJA BADAŃ NAD
»HISTORIA« WELTZLA

Ród Larischów

Ród Larischów, który żyje nadal w różnych domach, zalicza się do pradawnej szlachty górnośląskiej. Poczet rodu rozpoczyna Gotfryd von Glezyn (Gläsen [Klisino?]) koło Głogówka), wójt Brzeska, który po raz pierwszy pojawia się jako syn Arnolda 6 października 1279 r. Conradus, dziedziczny adwokat (wójt dziedziczny w Głogówku) pieczętuje się 2 lutego 1298 r. trzema sierpami, (nożami winiarskimi?) znajdującymi się w trzech pasach. Od 1368 r. występują w kilku pokoleniach nosiciele nazwiska Hilarius von Glasen, z czego powstało nazwisko Larisch.

Związek rodzinny podzielił się w końcu 15 wieku na dwa pnie; jeden nosił przydomek »Groß Nimsdorf« (Naczęsławice) od miejscowości w powiecie kozielskim, drugi przydomek »Ellguth« (Ligota) od posiadłości koło Prudnika na Górnym Śląsku. Pień »Groß Nimsdorf« mocno się rozgałęził, utracił też w 19 wieku wielkie posiadłości na Górnym Śląsku. Trzy linie pnia ciągnęły się dalej aż do połowy naszego wieku, dziś jednak w linii męskiej żyją tylko jeszcze potomkowie II linii w Nordrhein–Westfalen i w Kanadzie.

Pień »Ligota« podzielił się na dwie linie, później na kilka gałęzi i gałązek. Starsza linia (Ligota) przeniosła się w połowie 16 wieku do księstwa cieszyńskiego, w którym nabyła wiele majątków, w tym Karwinę. Johann Friedrich Larisch von Ellguth, dziedzic na Karwinie, Ścinawie, Wojciechowie, m. in. cesarski marszałek krajowy, marszałek i gubernator księstwa cieszyńskiego, otrzymał od cesarza Ferdynanda III 22 września 1654 r. jako »Larisch von Ellguth i Karwin« godność czeskiego barona. Jego potomek Franz Calixt baron Larisch von Ellguth i Karwin (†1760), królewski czesko–legnicki radca rządowy, cesarski nadprezydent urzędowy w Opawie i senior księstwa cieszyńskiego, został wyniesiony przez cesarza Franciszka I 24 lutego 1748 r. do czeskiego hrabiostwa. Linia jego syna

Johanna (†1820), który ożenił się z córką ostatniego barona von Mönnicha, nosi od 24 stycznia 1791 r. nazwisko »hrabia Larisch – Mönnich, baron na Ligocie i Karwinie«.

Młodsza linia pnia Ligota, linia Grudynia, pozostała na starym obszarze osiedlenia. Ojciec rodu Johann Larisch von Ellguth żył około 1500 r. na Grudyni koło Głubczyc. Ta II linia pnia Ligota podzieliła się po 1600 r. na dwie gałęzie: Mikolin i Jakubowice. Ojcem rodu pnia Mikolin był Wenzel Larisch von Ellguth na Grudyni (†1665). Jego potomek Karl Erdmann (†1803), królewsko pruski szambelan, założył linię baronowską. Ojcem rodu pnia Jakubowice został Kaspar Larisch von Ellguth. W połowie 17 wieku ukształtowały się dwie gałęzie: Chorula (koło Strzelec Opolskich) i Niewiadom (koło Rybnika). Ojcem rodu gałęzi Chorula został Baltazar, który zmarł w 1662 r. Jego syn Balthasar Ludwig (†1702) był radcą cesarskim, ławnikiem prawa krajowego, wyższym pisarzem krajowym (sędzią krajowym) i kapitanem powiatów Opole, Prudnik, Niemodlin i Biała i był dwa razy żonaty. Cesarz Karol VI wyniósł 22 kwietnia 1720 r. synów z obu małżeństw Franza Josepha i Karla Ludwiga do stanu baronowskiego z przydomkiem »von Ellguth i Groß Nimsdorf«. Ojcem rodu gałęzi Niewiadom został Fryderyk (†1685). Do tej gałęzi należała Louiza baronowa von Eichendorff. Potomków męskich miał tylko jej brat Anton zwany Heinrichem. Z obu synów Alwin, który był ożeniony z Matyldą Hallmann, miał syna Alfreda (Heinricha Alwina) von Larischa. Z nim – padł 16 lipca 1915 r. jako królewsko pruski kapitan i dowódca batalionu piechoty pod Roye we Francji – zgasła gałąź Niewiadom konara Jakubowice z linii Grudynia pnia Ligota.

Por. Władysław Semkowicz i Alfons Heyer: *Über die Anfänge des Adelsgeschlechtes Larysza (Larisch)-Glezyn (Gläsen) und sein ursprüngliches Wappen. (O początkach rodu szlacheckiego Larysza (Larisch – Klisino) i jego pierwotnym herbie.* W: „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens“. Band 45, Breslau 1911, S. 317–332. – *Genealogisches Handbuch des Adels.* XX, 1988. *Adelige Häuser A*, S. 201–207. („Czasopismo Towarzystwa Historycznego Śląska. Tom 45, Wrocław 1911, s. 317–332. – *Genealogiczne kompendium szlachty.* XX, 1988. *Domy szlacheckie A*, s. s. 201–207).

Alfons Nowack

Potomkowie Josepha Eichendorffa

Małżeństwo Josepha Eichendorffa z Luizą z d. Larisch było obdarzone pięciorgiem dzieci, z których troje: Hermann, Teresa i Rudolf przeżyło rodziców. Szczególna uwaga wielbicieli Eichendorffa kieruje się ku wpierw wymienionemu, ponieważ jego widoczne liryczne uzdolnienie, jego kwitnąca dykcja i jego cechy charakteru przypominają bardzo ojca, przede wszystkim jednak, ponieważ spod jego pióra wypłynęła doskonała biografia jego ojca, do której, pomimo jej niektórych braków, musi ciągle wracać każdy badacz Eichendorffa. Urodzony 30 sierpnia 1815 r. w Berlinie, Hermann baron von Eichendorff przeżył swoje dzieciństwo w Berlinie, Wrocławiu, Gdańsku, Królewcu, i częściowo także przy jego dziadkach w Pogrzebieniu; potem z sukcesem zdał w Berlinie maturę i studiował w Berlinie i Bonn prawo, w 1839 r. był czynny jako auskultator (praktykant) przy sądzie krajowym i miejskim w Gdańsku, później jako referent, asesor i pomocnik przy rejencjach we Frankfurcie nad Odrą, Poczdamie i Akwizgranie. Rok 1859 przyniósł mu nominację na radcę rządowego w Akwizgranie, gdzie rozwijał przez 22 lata na wskroś użyteczną działalność. W 1882 r. otrzymał nominację na tajnego radcę rządowego, wziął zwolnienie i przeniósł się do Bonn, gdzie było mu jeszcze wyznaczone osiemnastoletnie *otium cum dignitate* (odpoczynek z godnością) Zmarł tu 17 maja 1900 r. w wieku 85 lat i został pochowany na poppelsdorfskim cmentarzu. Hermann Eichendorff był od 1856 r. ożeniony z Klarą Simons, córką właściciela majątku rycerskiego Arnolda Simonsa i jego małżonki Bernhardiny w Honnef. Kiedy Joseph von Eichenforff, mieszkający już wtedy w Nysie, otrzymał przysłany przez syna obraz jego narzeczonej, pisał do niego: »Z wielką miłością obejrzałem sobie moją przyszłą córeczkę i ucieszyłem się niezmiernie miłym wyrazem twarzyczki i dowcipnymi oczami«. Podróż poślubna biegła do Nysy do przygnębionego jeszcze śmiercią swojej żony, która nastąpiła przed rokiem,

starego Eichendorffa. Dni wspólnie przeżyte w willi Rochusa należały, jak kiedyś pisał Eichendorff, do jego »najmilszych wspomnień«¹. Pogodna po reńsku miła natura jego synowej i jej nadzwyczajne odczytanie usposobiły go przychylnie do niej.

Hermann Eichendorff był człowiekiem poważnym, bardziej zamkniętym w sobie, mało skłonny do wynurzeń. Głęboko religijną naturą był jak jego ojciec przywiązany z niezmienną wiernością do wiary katolickiej. W jego wspaniałym wierszu *Modlitwa*² wzruszająco wyjawiał, co go w sercu poruszało. Tak

¹ *Dzieła wszystkie barona Josepha von Eichendorffa. Wydanie historyczno-krytyczne. T. 12: Listy Josepha barona von Eichendorffa* wydane przez Wilhelma Koscha, Regensburg o.J. (1910), s. 230. [*Sämtliche Werke des Freiherrn Joseph von Eichendorff. Historisch-kritische Ausgabe. Bd. 12: Briefe von Freiherrn Joseph von Eichendorff. Hg. von Wilhelm Kosch, Regensburg o.J. (1910) S. 230*].

² **Modlitwa**

Kiedy blakną dalekości życia,
Twoja dusza wątpi milcząc,
Nigdzie kochający znak
Nie świeci Tobie jako gwiazda w ciemności,

Kiedy smutek w sercu
Ach, to jedyne, co twoje,
Z gorzkim ciężarem bólów
Stoisz na ziemi samotny,

I gdy nie masz żadnej nadziei
Biedny człowieku, wtedy módl się głośno,
Spójrz, niebo jest otwarte dla ciebie,
Jeśli mu tylko prawdziwie zaufasz.

Módl się całą duszą,
Zaprawdę, wręczono ci pociechę,
Jakby nie było wielkie, co cię dręczy,
Wszystko ustąpi przed modlitwą.

Gdy cię świat chce nienawidzić,
I samotnie jesz twój chleb,
I bezradny, chory, opuszczony,
Płacząc, pragniesz śmierci,

Wszystkie radości odejdą od ciebie,
Jak od żebraka, ubogiego i bladego,

zwana walka kulturalna (Kulturkampf) przynosiła mu – na jego stanowisku urzędowym – wprost niejedną ciężką godzinę, ponieważ nie ukrywał swojego sposobu myślenia i starał się o ułatwienie doli los dręczonego Kościoła. Gdyby nie troska o swoją rodzinę, z pewnością ustąpiłby ze swojego stanowiska. Kiedy minęły najgorsze lata sporu kościelno politycznego, myślał o napisaniu historii Kulturkampfu, i zebrał w tym celu bogaty materiał. Publikacja nie doszła jednak do skutku, ponieważ ubiegł go ktoś inny. Wedle możliwości ofiarował pieniądze i czas na cel charytatywny. Podczas wojny niemiecko–francuskiej zebrał środki dla dwóch lazaretów tylko ze składek katolickiej części ludności. Zajmowanie się literaturą było dla niego potrzebą serca. Pozostawał aż do swojego końca wierny dawnym klasykom. Z kilku jego wierszy lirycznych, które powstały po większej części w latach pięćdziesiątych, i są częściowo wydrukowane we wschodnio i zachodniopruskim roczniku poetyckim z 1859 r.³ brzęczą nam autentycznie akordy eichendorffowskie. Wielką zasługę dla literatury położył wydaniem *Dzieł wszystkich Josepha barona von Eichendorffa*, które ukazały się w trzech wydaniach u Voigta & Günthera w Lipsku⁴. Możemy, tak pisałem w Eichendorffowskim kalendarzu na rok 1914, być tylko wdzięczni wydawcy, że chwycił za pióro, i co mu było wolno, by jak nikt inny spojrzeć głęboko w życie duchowe i poetyckie ojca, by na podstawie swojej osobistej znajomości i będących jego

A możesz się modlić z głębi serca,
Szczęśliwy człowieku, to jesteś bogaty!

Przedruk z: *Kalendarz Eichendorffowski na rok 1914*. Ratzbona 1913, s. 53. – W tym Kalendarzu s. 39–49 bardziej szczegółowa biografia Hermanna von Eichendorffa Alfonsa Nowacka.

³ *Wschodnio- i zachodnio pruski rocznik poetycki na rok 1859*. Wyd. przez Augusta Lehmana. Roczn. 4, Kwidzyń 1858. (*Ost- und Westpreußischer Musenalmanach für 1859*. Hg. von August Lehmann. 4. Jg. Marienwerder. 1858).

⁴ *Dzieła wszystkie Josepha barona von Eichendorffa*. Wydanie 2., t. 1-6. (wyd. H. v. Eichendorffa). Lipsk 1864 i 1869/70. (Trzecie wydanie w tym wydawnictwie się nie ukazało.) (*Joseph Freiherrn von Eichendorffs sämtliche Werke*. 2. Aufl. Bd. 1-6. (Hg. von H. v. Eichendorff). Leipzig 1864 u. 1869/70.)

posiadaniu rękopisów opisać zręcznym, kwitnącym języku życie wewnętrzne i zewnętrzne wielkiego romantyka⁵. Naturalnie biografia Eichendorffa⁶, mająca w drugim wydaniu 230 stron, zawiera pewne nieścisłości, jednak należy wziąć pod uwagę to, że dzisiejszemu badaczowi stoi do dyspozycji daleko bogatszy materiał źródłowy i że niektóre akta i archiwa dopiero później zostały udostępnione do badania. W 1866 r. opublikował on tomik pod tytułem *Z literackiej spuścizny Josepha barona von Eichendorffa* u Ferdynanda Schöningha, w którym także są zawarte pod tytułem »Przeżyte« wspaniałe kulturalno–historyczne studia *Życie niemieckiej szlachty pod koniec 18 wieku* oraz *Halle i Heidelberg*⁷.

Z dzieci Hermanna von Eichendorffa i jego małżonki Klary, która zresztą przeniosła się do wieczności w Monachium 3 maja 1908 r., dwie córki, Maria i Elżbieta, zmarły w wątłym wieku dziecięcym⁸. Dwaj synowie, obaj smukli jak jodły i tego samego pokroju, co ich ojciec i dziadek, wybrali stan żołnierski. Pierwszy, urodzony 24 września 1861 r. w Akwizgranie, uczęszczał do gimnazjów w Akwizgranie i Neuß, został w 1883 r. podporucznikiem w 130 pułku piechoty w Trewirze i kierował na początku lat dziewięćdziesiątych jako porucznik ćwiczeniami baloniarzy w twierdzy Metz. W 1897 r. awansował na szefa kompanii w 7 westfalskim batalionie strzelców a dziesięć lat później na stopień majora. W 1910 r. został przeniesiony jako dowódca batalionu do Altony, w 1913 r. został odprawiony, jednak został reaktywowany w tej samej miejscowości jako komendant nowo założonego oddziału artylerii i w 1917 r. mianowany zastępcą komendanta oddziału artylerii w Gdańsku.

⁵ Jak przyp. 2,

⁶ T. 1: *Joseph baron von Eichendorff, Jego życie i jego pisma.* s. 1–230. (Bd. 1: *Joseph Freiherr von Eichendorff. Sein Leben und seine Schriften.* S.1–230.)

⁷ *Z literackiej spuścizny Josepha barona von Eichendorffa.* Paderborn 1866. (*Aus dem literarischen Nachlasse Joseph Freiherrn von Eichendorffs.* Paderborn 1866).

⁸ Por. Tablica genealogiczna: Potomkowie Josepha barona von Eichendorffa.

Obecnie żyje jako emerytowany podpułkownik w Monachium⁹. Estetyczno–literackie skłonności ojca i dziadka przeszły szczególnie na Karla, brata Arnolda. Urodzony 24 lutego 1863 r. w Akwizgranie, wstąpił po ukończeniu swojego wykształcenia w gimnazjum i realnym gimnazjum swego miasta rodzinnego w 1884 r. jako podchorąży do ówczesnego hohenzollernskiego pułku fizylierów w Kolonii, stał później garnizonem, przenoszony do innych oddziałów wojskowych, w Koblencji, Bonn, Fuldzie i Wiesbaden i w 1910 r. pożegnał się z powodu choroby jako major z wojskiem, by móc w przyszłości oddać się całkowicie swoim skłonnościom literackim. Zaraz po wybuchu wojny światowej został znowu powołany i użyty w służbie bezpieczeństwa w pasie granicznym. W 1918 r. nastąpiło jego mianowanie na podpułkownika. Od pewnego czasu żyje z swoją szlachetną, zainteresowaną literaturą małżonką Antonią, z d. baronówna von Nega i swoim wychowankiem¹⁰ w sielankowym wyróżniającym się wspaniałymi widokami na Alpy Altenbeuern koło Rosenheim. Jego zasług dla badania Eichendorffa nie da się ocenić. Nie tylko dlatego, że jako wierny i z pełnym zrozumieniem stróż literackiej spuścizny swojego sławnego dziadka i swego ojca udziela niezmordowanie licznym pytającym rzeczowej informacji, daje godne uwagi zachęty i w najbardziej liberalny sposób udostępnia materiały, lecz że ma także znaczący udział w wielkim, dotąd jeszcze nie ukończonym historycznym krytycznym wydaniu dzieł swojego dziadka¹¹. W 1922 r. wydał wybór wierszy i pieśni Józefa von Eichendorffa pod tytułem *O szerokie doliny, o wzgórza; (O Täler weit,*

⁹ Arnold hrabia von Eichendorff zmarł 17 października 1929r. w Monachium i został pochowany jako pierwszy z rodziny 20 października w grobowcu rodzinnym w Frauenchiemsee.

¹⁰ Małżonka Karla była rodzoną baronówną von Negri. Wychowanek pary małżeńskiej, baron Friedrich-Karl von Solemacher, żyje jako emerytowany nauczyciel licealny w Monachium.

¹¹ Por. przyp. 1.

o Höhen); jest także współwydawcą trzeciego wydania opracowanej przez jego ojca biografii Eichendorffa¹².

Dwoje dzieci Hermanna von Eichendorffa poświęciło w stanie zakonnym swoje życie Bogu. Wpierw urodzony 28 marca 1868 r. trzeci syn Waldemar. Po ukończeniu swojej nauki gimnazjalnej myślał o obraniu kariery oficera i był już przyjęty przez dowódcę pułku fizyliarów gwardii jako podchorąży, jednak podróż do klasztoru benedyktynów w Maredsous dała życiu idealnie uzdolnionego młodzieńca inny kierunek. Powiadomił stamtąd swoich rodziców, że jest zdecydowany wstąpić do zakonu benedyktynów. W 1890 zaczął swój nowicjat, profesję złożył w 1891 r. i otrzymał w 1896 r. święcenia kapłańskie. Z nakazu swoich przełożonych O. Maurus – takie było jego imię zakonne – poświęcił swoje dobre uzdolnienia dla służby nad pracami hagiologicznymi w klasztorze Emaus koło Pragi. Niestety ciężka choroba żołądka zadała działaniu tego młodego zakonnika, entuzjastycznego wielbiciela Boga, wczesny kres. W uroczystość św. założyciela zakonu, 21 marca 1899 r. odszedł do wieczności. Wzruszająca była jego cierpliwość w ciężkich dniach choroby i jego poddanie się losowi przeznaczonemu mu przez opatrzność. Kiedy o. Alban Schachleitner przystąpił 20 marca wymienionego roku do jego łoża śmierci i powiedział mu: »O. Maurusie, sądzę, że święty ojciec Benedykt doprowadzi ojca jutro do nieba«, wtedy chory chwycił jego rękę, ucałował ją o powiedział: »Dziękuję Wam, że mi to mówicie«. Jego pochówek nastąpił przy wielkim udziale (ludzi) 23 marca na cmentarzu wyszehradzkim¹³. Dwa lata po

¹² Wybór wierszy ukazał się w wydawnictwie Kösel w Monachium. – *Józef baron von Eichendorff. Jego życie i jego pisma*. Hermana barona von Eichendorffa. Wydanie trzecie. Na nowo opracowane przez Karla barona von Eichendorffa i Wilhelma Koscha. Lipsk 1923. (*Joseph Freiherr von Eichendorff. Sein Leben und seine Schriften*. Von Hermann Freiherr von Eichendorff. Dritte Auflage, neubearbeitet von Karl Freiherr von Eichendorff und Wilhelm Kosch. Leipzig 1923).

¹³ Relacja o śmierci i złożeniu do grobu w: „Prager Abendblatt”. 22 i 23 marca 1899.

profesji Waldemara von Eichendorffa jego rodzona siostra Jadwiga, której dla jej urody nie brakowało wcale wielbicieli, wstąpiła w 1860 r. jako postulanka do zakonu benedyktynek Frauenwörth w Chiemsee i złożyła profesję w 1894 r. Po sprawowaniu przez siostrę Placydę – tak nazywała się od obłóczyn – przez dłuższy czas urzędu mistrzyni nowicjuszek została wybrana 4 września 1913 r. przez konwent ksieni. Arcybiskup Bettinger udzielił jej w asyście opatów ze św. Bonifacego–Monachium, św. Otilie i Ettal uroczystego błogosławieństwa. Rządy nowej ksieni przypadły na straszny czas wojny światowej i jeszcze straszniejszy czas rewolucji i republiki rad. Były spostrzegane także w tym klasztorze–wyspie trudności gospodarcze, jednak ksieni Placyda trzymała w tych plagach zawsze głowę do góry! Pełna niewzruszonej ufności do Boga prowadziła w najtrudniejszym czasie z mądrością swoją klasztorną rodzinę i była, jak podnosi jej karta zmarłych, przede wszystkim nastawiona na coraz godniejsze kształtowanie uroczystej czci Boskiej w zamyśle św. Benedykta. Sama wzorowa zakonnica, starała się o ciągłe doskonalenie życia wewnętrznego swoich podwładnych. Kardynał Bettinger określał jej klasztor kilkakrotnie jako zakład wzorowy. Jej miłość matczyna odnosiła się oprócz jej sióstr zakonnych do podopiecznych związanego z klasztorem kobiecego instytutu wychowawczego i do mieszkańców bardzo małej, prześlicznie położonej wyspy, dla których była wielką dobrodziejką i mądrą doradczynią. Niestety tej wyśmienitej zakownicy była przeznaczona tylko krótka działalność. 7 sierpnia 1921 r. zamknęła po dłuższej, z pełnym poddaniem się woli Boga znoszonej chorobie, oczy do śmiertelnego drzemia i została pogrzebana 10 na cmentarzu klauzurowym na Fraueninsel przy gorących łzach jej sióstr. W pogrzebie tej najukochańszej ksieni wzięli udział oprócz trzech opatów zakonu benedyktynów, zakonu Anny, księżniczek Klary i Hildegardy oraz kapłanów z okolicy chyba wszyscy wolni mieszkańcy wyspy. Z okazji poświęcenia jej następczyni na urządzie wspomniał kardynał Faulhaber o zmarłej przełożonej: »Jej życie było psalmem na cześć Boga. Jej budującą śmiercią

wpisała *Gloria Patri* do psalmu jej życia, i teraz śpiewa go Benedyktowi na górze z chórami nieba.« – Dwie siostry zmarłej ksieni, Anna (urodzona 22 grudnia 1866 r.) i Hermina (urodzona 15 grudnia 1870 r.) żyją w obecnej chwili w Monachium i prowadzą wspólne gospodarstwo domowe z nieżonatym bratem, podpułkownikiem Arnoldem baronem von Eichendorffem¹⁴. Pierwsza zajmowała się aż do później nastąpionej choroby oczu sztuką malarską, której nauczył ją artysta düsseldorfski, ostatnia po ukończeniu swoich studiów kilkakrotnie pracami literackimi.

Najstarsza córka Josepha von Eichendorffa, Teresa, ujrzała światło tego świata 9 maja 1817 r. we Wrocławiu¹⁵ i została ochrzczona w kościele św. Wincentego na Ritterplatzu [dzisiaj pl. bpa Nankiera], jak ustaliłem z księgi chrztu tego kościoła, 19 tego samego miesiąca przez »adiunkta (tzn. Kuratusa) Marza«¹⁶ Jako świadkowie chrzestni byli obecni: Pan v. Larisch na Pogrzebieniu, król. pruski major pan v. Larisch, jego małżonka, z d. Helmich i pani radczyni rządowa Ernestyna Spalding z d. v. Grumkow¹⁷. Jej zaręczyny z podporucznikiem Eduardem Johannem Ernestem v. Kamieniec zostały z powodu ciężkiej choroby narzeczonego rozwiązane¹⁸. W roku 1837¹⁹ wyszła za mąż za kapitana Ludwiga v. Besserer–Dahlfingen. Eichendorff wystosował w 1839 r. do

¹⁴ Anna baronówna von Eichendorff zmarła w Monachium 11 czerwca 1953 r., Hermina już 7 lutego 1945 r. Siostry zostały pochowane w grobowcu rodzinnym na Frauenchiemsee.

¹⁵ Nowack zanotował: »Zatem spostrzeżenie Hansa Brandenbura w jego książce *Joseph von Eichendorff*, Monachium 1922, s. 291, jakoby małżonkom Eichendorffom urodziły się we Wrocławiu w roku 1817 syn, a w roku 1819 córka, należy sprostować. Teresa urodziła się w 1817 r., Rudolf w 1819«. – U św. Wincentego byli chrzczeni Maria Teresa i Rudolf, w tym samym kościele pobrali się rodzice 7 kwietnia 1815 r.

¹⁶ Księgi kościelne zaliczają się do strat wojennych.

¹⁷ Przy chrztach znów zabrakło – jak przy ślubie – rodziców poety.

¹⁸ Eichendorff ułożył na tę okoliczność wiersz: Do oficera, który zmarł jako narzeczoney. Narzeczoney był krewnym. Ciotka poety, Sofia, była po mężu von Kamieniec.

¹⁹ 2 lipca 1837 r. w kościele Sedlnicach.

niej nastrojowy wiersz *Na pożegnanie, (Zum Abschied)*, w którym znajduje wyraz serdeczny stosunek ojca i córki:

Jak biedni, ci, którzy się kochają a rozdzielają!
Tego doświadczyliśmy oboje.
Szarzeje mi przed cichym domem.
Każesz jeszcze powiewać twojej chusteczce,
Przez łzy mogę ją ledwo widzieć,
Patrzę cicho na ulicę.

Ulice wydają się jeszcze nocne,
Wóz pobrząkuje rozważnie –
Teraz nagle szybciej kłus
Przez bramę w ciszę pól,
Tam pozdrawiają godnie lasy,
Miła córusiu, jedź z Bogiem!

Kiedy jej mąż został w 1855 r. przeniesiony do 23 pułku piechoty do Nysy, także Joseph von Eichendorff przeniósł tam na życzenie swojej krytycznie chorej małżonki swoje stałe mieszkanie. Po zgonie 3 grudnia 1855 r. jej matka opiekowała się swoim ojcem, który mieszkał na poddaszu zamieszkałego przez nią domu i pielęgnowała go w jego ostatniej chorobie w najserdeczniejszy sposób. Jej ból był nie do opisania, kiedy 26 listopada 1857 r. śmierć wyrwała jej ojca. Kilka dni po pochówku pisała do brata Hermanna do Akwizgranu: »Takiej próżni w nas, koło mnie nie czułam w moim życiu. Brak mi dobrego, kochanego ojca zawsze i wszędzie! Przy każdej sposobności okazywał swoje zainteresowanie! Nasz związek był niezwykle serdeczny, a teraz wszystko jest skończone. Nie zostało mi nic prócz wielce palącego bólu po nim«. Wkrótce potem spadło na tę szlachetną panią jeszcze nowe, w pewnym stopniu jeszcze bardziej bolesne doświadczenie. 21 marca następnego roku zmarł w wieku 49 lat jej mąż, dopiero co mianowany majorem i dyrektorem szkoły dywizyjnej, wielce uzdolniony oficer, uczony znawca literatury francuskiej, wzór autentycznie rycerskiego sposobu myślenia, jak to nazywa się we wspomnieniu

pośmiertnym korpusu oficerskiego²⁰. Jeszcze w tym samym roku przeprowadziła się do Sedlnic, do majątku lennego, Eichendorffów w Ziemi Krawarskiej (Kuhländchen) a później do Drezna, gdzie chwilowo żyła w dość przygnębiających warunkach i potem zmarła 2 marca 1894 r.²¹ Z jej dzieci Otto (zm. 17 lutego 1911 r. jako epileptyk w szpitalu Franciszka koło Monastynu), Maks (pruski podporucznik, później członek gwardii papieskiej, zm. 13 listopada 1874 r. w Weltenwerda), Bernhard (zm. w 1848 r.) i Anna, Helena von Besserer–Dahlfingen przeżyła całe swoje rodzeństwo. Była światłem słonecznym domu Bessererów i była chętnie nazywana przez sędziwego Eichendorffa »kwiatuszkiem«. Odeszła do wieczności w Naumburgu 11 listopada 1918 r. Jej starsza siostra Anna, urodzona 20 lipca 1840 r., która czuwała przy łożu chorego dziadka Eichendorffa, wstąpiła jako siostra Xaveria do urszulanek we Wrocławiu, działała błogo jako nauczycielka i głęboko opłakiwana przez jej współsiostry i wdzięczne uczennice zmarła w klasztorze urszulanek w Berlinie 24 października 1906.

Drugi syn Josepha von Eichendorffa, Rudolf, urodził się 19 kwietnia 1819 r. we Wrocławiu i został ochrzczony 3 maja w kościele Wincentego przez Kuratusa Weißera. Jako świadkowie chrztu zostali zapisani doktor Lätzel, major v. Larisch i radczyni rządowa Spalding. Po uczęszczaniu do gimnazjów w Berlinie, Braunsbergu i Kłodzku wstąpił w 1838 r. w Gdańsku do 5 pułku piechoty i został w 1840 r. oficerem. W rewolucyjnym roku 1848 pomaszerował z swoim batalionem do Legnicy, by przywrócić tam spokój²², i wystąpił z wojska jako kapitan wskutek niezgodności z dowódcą pułku. Poświęcił się teraz gospodarowaniu na majątku lennym w Sedlnicach, przeniósł się ze swoją poślubioną w 1853 r. małżonką Marią bardzo uzdolnioną córką

²⁰ Por. Aurora. 10 (1941), s. 51.

²¹ Maria Teresa von Besserer–Dahlfingen zmarła 11 marca 1894 r. w domu przy Wasserstraße 3.

²² S. s. 45.

rentiera Thymiana do Gdańska²³ i swoimi dziećmi w 1871 r. do Legnicy z powodu dotkliwych strat majątkowych, wrócił osiem lat później do Sedlnic, a jesienią 1890 r., ponieważ Sedlnice zostały teraz sprzedane, udał się do Fulneku. Tu zmarł 19 stycznia 1891 na zatrucie krwi z powodu oparzenia. Został opisany jako stanowczy, godny, jowialny pan. Wdowa żyła w pierw w Fulneku, potem w Výškovicach²⁴ i przenieśli w końcu swoje stałe zamieszkanie do Legnicy, gdzie 15 lutego 1912 r. w wieku 79 lat pożegnała się z doczesnością. Z jej małżeństwa pochodzi czworo dzieci: Helena, która zmarła wnet po jej urodzeniu, Jadwiga, uległa suchotom w 1874 r. Małgorzata, urodzona 12 stycznia 1859 r, i Hartwig, urodzony 12 kwietnia 1860 r. Małgorzata wyszła za mąż w 1887 r. za barona Paul Sedlnitzky, którego obdarzyła trojgiem dzieci: Albrecht²⁵, Paula i Rudolf, po sprzedaży majątku w Výškovicach przenieśli się do Hinterbrühl i żyje obecnie w Wiedniu, gdzie śmierć zabrała jej małżonka²⁶. Obdarzona niewątpliwie lirycznym talentem, opublikowała prawdziwie przyjemne głęboko odczuwane wiersze, lecz także nowele i najczęściej z życia wiejskiego wzięte opowiadania. Przez jej poezję przewija się tęsknota za kochaną, utraconą siedzibą szlachecką Sedlnice, w której rozkosznej ciszy natury także sędziwy Eichendorff przeżył wiele pięknych dni, niezakłócanych przez zbędne odwiedziny. Śpiewa o Sedlnicach:

Cichy dom, oprzędzony zielono liściem winorośli,
Ogród jak kawałeczek baśniowej krainy,
Omszone podwórza, w połowie zapadła studnia,

²³ Friederike Bertram, pierwsza małżonka Rudolfa, zmarła pod koniec października 1848 r. w połogu.

²⁴ W Výškovicach żyła jej córka Małgorzata, po mężu baronowa Sedlnitzky Odrowąż v. Choltitz.

²⁵ Albrecht baron Sedlnitzky Odrowąż v. Choltitz zmarł 16 lutego 1976 r. w Wiedniu. Jego małżeństwo z Herminą Hofbauer, która zmarła 29 listopada 1968 r w Wiedniu, pozostało bezdziejne.

²⁶ Paul baron Sedlnitzky Odrowąż v. Choltitz zmarł 14 marca 1919 r. w Wiedniu.

Staw, na nim, lśniąc, wygrzewają się w słońcu ważki,
Stoi mocno przykuty we wspomnieniu.

Tu znalazłam niegdyś niezakłócenie
Szczęście, jakie przystoi tylko dzieciom!
Tu także w bajecznie pięknych godzinach
Twoim czarem, krainą mocno owinięta
Czułam, że jesteś mi więcej niż wszystkim!

Co późniejsze życie mi także zabrało i zmieniło,
Tysiącem węzłów trzyma mnie po kryjomu;
Co mi lipa niegdyś szeptała i szumiała,
Co dowiadywałam się ze śpiewu słowików –
To jedno jest, co przenigdy mnie nie zostawia.

Tymczasem także dwoje dzieci owdowiałej baronowej Małgorzaty Sedlnitzky²⁷ zawarło związek małżeński: Paula z panem Juliuszem Latzelem, zarządcą majątku rodzinnego Latzelów w Rumunii²⁸, Rudolf pannę von Wellenberg²⁹.

Brat Małgorzaty Hartwig wybrał, jak jego kuzyni Arnold i Karl, stan żołnierski. Po maturze wstąpił w 1879 r. do armii, został w 1880 r. podporucznikiem, później porucznikiem, kapitanem, majorem, w 1910 r. podpułkownikiem, w 1913 r. dowódcą pułku, w 1915 r. dowódcą brygady i w 1917 r. dowódcą dywizji. W 1919 r. podał się do dymisji i żyje obecnie w Sopocie³⁰. Z jego małżeństwa zawartego w 1894 r. z Idą hrabiną Vetter von der Lilie wyszło troje dzieci, z których Elżbieta jest od lutego 1921 r. w związku małżeńskim z Oskarem

²⁷ W: *Śląski rocznik poetycki*. (*Schlesischer Musealmanach*.) Wyd. Wilhelm Wirbitzky. 5, 1919. (Bytom O/S), s. 15,16.

²⁸ Małgorzata baronowa Sedlnitzky Odrowąż v. Choltitz zmarła 2 maja 1937r w Nysie, w domu zgonu poety.

²⁹ Później jako zarządca majątku koło Nysy.

³⁰ Małżonka Rudolfa barona Sedlnitzky Odrowąż von Choltitz, który zmarł 25 marca 1959 r. w Wiedniu, nazywała się Gertha Welzl von Wellenheim; jej dzień zgonu był 19 lutego 1957 r.

hrabią Strachwitzem na Psarach koło Oławy³¹, podczas gdy syn Rudolf, abiturient akademii rycerskiej i podporucznik, znalazł zatrudnienie w urzędzie celnym w Gdańsku³², a najmłodsza córka Maria żyje przy jej rodzicach³³. Z małżeństwa Elżbiety wyrosło dwóch synów, Hubert i Johannes³⁴.

Obie najmłodsze córki Josepha von Eichendorffa, Agnes i Anna, zmarły we wczesnym wieku dziecięcym, pierwsza 5 kwietnia 1822, ostatnia 24 marca 1832. W związku ze śmiercią małej Anny wstrząśnięty umysł Eichendorffa rozgłosił ból w dziesięciu pieśniach *Na śmierć moich dzieci. (Auf meiner Kinder Tod)* Nigdy w literaturze niemieckiej skarga na stratę ukochanego dziecka nie znalazła delikatniejszego, bardziej wzruszającego wyrazu jak w tych wierszach, na których końcu w prawdziwie chrześcijański sposób znajduje się wielka nadzieja na ponowne zobaczenie na tamtym świecie:

I lata nadciągają i przemijają,
Jak szybko umarłem –
O proś za mną tam na górze,
Byśmy się znowu zobaczyli!

³¹ Elisabeth hrabina Strachwitz zmarła po wypędzeniu 13 września 1976r. w Ense – Brema.

³² Rudolf baron von Eichendorff, ur. 26 marca 1897 r. w Świdnicy, zmarł 4 stycznia 1964 r. w Soest. On adoptował Georga Michaela hrabię Strachwita, najmłodszego syna jego córki Elżbiety, który nadal trwa przy nazwisku rodowym von Eichendorffów.

³³ Maria Teresa baronówna von Eichendorff wyszła za mąż 27 marca 1939 r. we Wrocławiu za majora poza służbą Johannes von Wallhofena. Ich syn Johannes Hartwich von Wallhofen jest wprowadzony na listę praprawnuków poety, którzy nie noszą jego nazwiska. Por. *Potomkowie Josepha barona von Eichendorffa (Nachkommen Joseph Freiherr Eichendorffs)*.

³⁴ Pełna lista 12 dzieci Elżbiety baronówny von Eichendorff, zamężna hrabina Strachwitz, które nie używają jej panińskiego nazwiska, jest na tablicy »Potomkowie Josepha barona von Eichendorffa«.

Jeśli chodzi o wyznanie religijne potomków i pozostałych tu wymienionych krewnych Josepha von Eichendorffa, to należeli względnie należą wszyscy do Kościoła katolickiego za wyjątkiem Ludwiga von Besserer–Dahlfingen, którego konwersji, według wiarygodnej informacji pewnej osoby bliskiej domowi Eichendorffów, przeszkodziła jego wczesna śmierć, a Maria von Eichendorff jak również jej potomkowie³⁵, przecież dzieci jej katolickiej synowej Idy z d. hrabina Vetter, są katolikami³⁶. Ostatnio, przez ślub baronowej Elżbiety von Eichendorff z Oskarem hrabią Strachwitzem na Psarach, jedna gałąź rodu baronowsko eichendorffskiego została znowu przeszczepiona do śląskiej ojczyzny naszego wielkiego romantyka.

³⁵ Maria baronowa von Eichendorff kazała, nie namyślając się długo, przechrzcić swoje dzieci w Suchdolu nad Odrou (niem. Zauchtel), by umożliwić im większe szanse na ich karierę w Prusach.

³⁶ Hartwig Erdmann baron von Eichendorff był więc ewangelickim chrześcijaninem, jego małżonka katoliczką, także jego dzieci. Krótco przed swoją śmiercią – żył w rodzinie swojej córki Elżbiety hrabiny Strachwitz w Psarach, został znowu katolikiem. Jego małżonka Ida zginęła w czasie nalotu na Drezno.

Alfons Nowack

Augustyn Weltzel*

Augustyn Bogisław Weltzel, stary mistrz historii Górnego Śląska, urodził się w Jelczu, w powiecie oławskim, 9 kwietnia 1817 r. jako syn opiekuna lasu. Tak jak już w czasie swoich studiów uniwersyteckich we Wrocławiu uczęszczał obok przedmiotów teologicznych na wykłady z historii profesorów Stenzla i Kutzena, tak poświęcał po przyjęciu święceń kapłańskich jako wikariusz w Szczecinie wolny czas, jaki mu pozostawiła wyteżona praca duszpasterska w daleko porzucanych diasporach–parafiach, studiowaniu północnoniemieckiej historii Kościoła i publikował oprócz licznych rozpraw w »Zeitschrift der Gesellschaft für pommersche Geschichte und Altertumskunde« (»Czasopismo Towarzystwa historii i archeologii Pomorza«) życiorys świętego Ottona. Rok 1857, w którym objął probostwo w Tworkowie koło Raciborza, miał wielkie znaczenie dla badania historii Górnego Śląska. Dopiero co Wattenbach udostępnił *Codex diplomaticus Silesiae* (*Kodeks dyplomatyczny Śląska*) wydaniem dokumentów górnośląskich klasztorów, których oddziaływanie na objęte powiaty Grünhagen trafnie porównał do deszczu użyźniającego suchą ziemię.

Z Weltzlem został teraz darowany Górnemu Śląskowi człowiek, który, ożywiony płomienną miłością do swojej nowej ojczyzny, przebadał z prawdziwą mrówczą pilnością wszystkie górnośląskie archiwa i registry, które obiecywały jakikolwiek

* W: F. Andreae i innych: *Ślązacy 19 wieku* (= Śląskie życiorysy I). Wrocław 1922; Dolne Sigmaringen 1985, s. 176–178. (R Andreae u. a.: *Schlesier des 19. Jahrhunderts* (= *Schlesische Lebensbilder* I). Breslau 1922; Ndr. Sigmaringen 1985. S. 176–178.). – Obszerny życiorys ks. Weltzla: Józef Pixa, *Książdz Augustyn Bogisław Weltzel (1817–1897) – śląski Tacyt*, w: *Książdz Augustyn Weltzel, Pomniki pobożność po ślachej rodzinie hrabiów z Gaszyna w Górnym Szląsku*, Opole 2003, s. 10–18.

plon, zebrał wszystkie wiadomości o wartości historycznej, a potem, posiadwszy lokalną wiedzę historyczną, napisał szereg monografii, które oświetlały historię całych górnośląskich obszarów, które odnośnie związków historycznych były dotąd prawie *terra incognita*. Spod jego pióra wyszły: *Historia miasta Raciborza* (w 1861 r. pierwsze, w 1881r. drugie wydanie), *Koźla* (w 1866 r. pierwsze, w 1888 r. drugie wydanie), *Prudnika* w 1870 r., *Dobrodzienia* w 1882 r., *Żor* w 1884 r., *Osadnictwo w kraju położonym na północ od Opola* w 1890 r., *parafii Ostróg* w 1882 r., *Pogrzebień* w 1888 r., *parafii cystersów w Kazimierzu* w 1889 r., *książęcej fundacji cysterskiej w Jemielnicy* w 1895 r. (obie ostatnio wymienione publikacje są odbitkami ze Śląskiego Pisma Pastoralnego), *Historia Archiprezbyteratu Racibórz* (w 1885 r. pierwsze, w 1896 r. drugie wydanie), *rodów Saurma* w 1869 r., *Eichendorffów* w 1874 r., *Gaschynów* w 1877 r. (po polsku), *Praschmów* w 1883 r. Opracowana przez niego *Historia hrabiów von Oppersdorfów* jest przechowywana w rękopisie w archiwum hrabiów von Oppersdorfów w Głogówku. Niezmiernie liczne są artykuły, opublikował w śląskich czasopismach historycznych i kościelnych. Ręka w rękę z tą działalnością publicystyczną rozległa korespondencja literacka. Plebania w Tworkowie uchodziła za pewnego rodzaju biuro informacyjne dotyczące górnośląskich spraw historycznych, gdzie każdy pytający otrzymywał uprzejme pouczenie.

Prace Weltzla opierały się od samego początku, czego nie można powiedzieć o historiach miejscowych, na całkowicie naukowych podstawach. Zawsze powracał, poparty swoją znajomością języka polskiego i czeskiego, do pierwotnych źródeł i opracowywał je z krytyczną bystrością i obiektywizmem. Jego dążenie po najpełniejszej kompletności i oddawanie wszystkich szczegółów uczyniło jego dzieła bogatą i niezbędną dla każdego, który zajmuje się historią Górnego Śląska, kopalnią wiedzy, z drugiej strony jednak, zwłaszcza przy braku rejestrów, gubiło przejrzystość, tak że ich lektura nie zawsze daje miłą przyjemność. Jako przeszkodę odczuwa się także często niedociągnięcia danych źródłowych. W każdym razie jednak nie

można nie oceniać wysoko zasługi człowieka, który na swoim samotnym probostwie przy sumiennym spełnianiu swojego duszpasterskiego urzędu jeszcze wykonywał tak znaczącą naukową pracę kulturalną z wyrzeczeniem się materialnych korzyści, i według jego słów, czuł się bogato nagrodzony wspieraniem wiedzy o ojczyźnie. Państwo i Kościół nie powstrzymały się od jego uznania; Wydział Katolicko-Teologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego mianował go doktorem *honoris causa*, a Stowarzyszenie Historii i Starożytności Śląska poświęciło mu na jego złoty jubileusz kapłaństwa 8 maja 1892 r. ułożone przez margrabiego pismo »Rachunek świętopietrza w diakonacie archiwalnym Opola z 1447 r.«.

Weltzel trwał 40 lat na swoim skromnym, miłym dla niego stanowisku proboszcza w Tworkowie i zmarł w 81 roku życia 4 listopada 1897 r. W czasie pogrzebu w Tworkowie Schaffer, proboszcz miasta Raciborza poświęcił głęboko odczuwane wspomnienie pośmiertne »małemu, delikatnie zbudowanemu człowiekowi o wielkim, życzliwym sercu, potężnym głosie, pilnie piszącą ręką i pewną pamięcią«, gorliwemu duszpasterzowi i kochanemu przyjacielowi, »którego prawie młodzieńcza żywość i umysłowa świeżość była dla jego współbraci zawsze zachęcająca, przyjemna i także przy podniesionej przyganie pocieszająca«.

Bibliografia górnośląska ks. Augustyna Weltzla ♦

Rok 1861

1. *Geschichte der Stadt Ratibor*, Ratibor 1861.

Rok 1862

2. *Unsicherheit öffentlicher Straßen vor 200 Jahren*, „Schlesische Provinzialblätter“ (dalej: „SP“) 1862, s. 558 – 560.
3. *Ratiborer Chronik (1348 - 1519). Auszug aus einer Matrikel im Pfarrarchiv Ratibor*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“ (dalej: „ZVGS“), 1862, s. 114 – 126.

Rok 1866

4. *Geschichte der Stadt, Herrschaft und ehemaligen Festung Cosel*, Berlin 1866.
5. *Auszug aus dem Album des (ehem.) Gymnasium zu Rauden*, „SP“ 1866, s. 652 – 656.
6. *Das ehemalige Postwesen Schlesiens*, „SP“ 1866, s. 85 – 88.

Rok 1867

7. *Polizeiordnung des Magistrats zu Neustadt betreffend die Feier bei Verlobnissen, Hochzeiten und Taufen aus dem Jahr 1589*, „SP“ 1867, s. 708 – 710.

Rok 1869

8. *Geschichte des Geschlechts der Saurma und Sauerma. Denkschrift zur 300 jährigen Gedächtnisfeier der Fideikomiß-Stiftung Jeltsch am 1 Mai 1869 als Manuskript gedruckt*, Ratibor 1869.

♦ Uzupełniona bibliografia zamieszczona w książce: Ksiadz Augustyn Weltzel *Pomniki pobożność po ślachej rodzinie hrabiów z Gaszyna w Górnym Szląsku*, Opole 2003, s. 73–79.

9. *Das Grabdenkmal Hans Herzog von Oppeln †1532. Mit einer Einleitung über die oberschlesischen Herzöge, „Schlesiens Vorzeit“* (dalej: „SV“) 1869, s. 178 – 182.
10. *Den Kapellenberg bei Neustadt OS, „Schlesisches Kirchenblatt“* (dalej: „SK“) 1869, s. 291 - 292, 303 - 304, 315 – 316.
11. *Volkstrachten in Oberschlesien in Tworkau und andern polnischen Dörfern des Ratiborer Kreises, „SP“* 1869, s. 247 – 248.

Rok 1870

12. *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien, Neustadt 1870.*

Rok 1871

13. *Der hl. Hyazinth und dessen Verehrung in Groß-Stein (Kr. Groß Strehlitz), „SK“* 1871, s. 397 – 400.
14. *Quellen zur Geschichte und Beschreibung Oberschlesiens, „SP“* 1871, s. 390 – 392.

Rok 1872

15. *Genealogie der oberschlesischen Herzöge, „SP“* 1872, s. 59 – 66.
16. *Schlesier im Türkenkrieg 1566, „SP“* 1872, s. 563 – 568.

Rok 1873

17. *Aus der Matka Boża Kirche vor Ratibor, „SP“* 1873, s. 169 – 170.
18. *Die Grabkapelle zu Ratibor, „SP“* 1873, s. 293 – 294.
19. *Zur Sprachgrenze Oberschlesiens. Eine Ratiborer Urkunde von 1665, „SP“* 1873, s. 601.

Rok 1874

20. *Die Landesbeamten der Fürstenthümer Oppeln-Ratibor von 1532-1741, „ZVGS“* 1874, s. 19 – 44.
21. *Die Archidiakonats Oppeln von 1230-1810, „ZVGS“* 1874, s. 379 – 394.
22. *Wanderung durch Ratibor im Jahre 1375, „Ratibor-Leobschützer Zeitung“* (dalej: „RLZ“) 1874, Nr. 28

Rok 1875

23. *Die Bruderschaft Corporis Christi in Jankowitz bei*

Rybnik, „SK“ 1875, s. 421 - 423, 433 – 435.

24. *Die Bruderschaft Corporis Christi in Jankowice bei Rybnik*, Breslau 1875.

Rok 1876

25. *Geschichte des edlen und freiherrlichen Geschlechtes von Eichendorff*, „RLZ“ 1876.

26. *Geschichte des edlen und freiherrlichen Geschlechtes von Eichendorff. Nach Handschriften und Urkunden bearbeitet*, Ratibor 1876.

27. *Der Bau des Schlosses Falkenberg von 1589 bis 1592*, „SV“ 1876, s. 104 – 106.

Rok 1877

28. *Pomniki pobożności po szlachtetnej rodzinie hrabiów z Gaszyna w Górnym Szląsku*, „Towarzystwo Bożego Grobu” (dalej: „TBG” 1877, s. 417 – 439.

Rok 1878

29. *Żywot błogosławionej Eufemii księżnej raciborskiej z zakonu świętego Dominika*, „TBG” 1878, s. 477 – 492.

Rok 1881

30. *Geschichte der Stadt und Herrschaft Ratibor*, 2. Aufl., Ratibor 1881.

Rok 1882

31. *Chronik der Parochie Ostrog bei Ratibor*, Ratibor 1882.

32. *Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag. Nach Urkunden und amtlich Actenstücken*, Ratibor 1882.

33. *Friedrich Freiherr von Schirding*, „ZVGS“ 1882, s. 303.

34. *O żywotach świętych patronów naszych*, „Katolik” 1882, nr 28.

35. *Pomniki pobożności po szlachtetnej rodzinie hrabiów z Gaszyna w Górnym Szląsku*, „Katolik” 1882, nr 57 - 62, 65 – 66.

36. *Żywot błogosławionej Eufemii księżnej raciborskiej ze zakonu św. Dominika*, „Katolik” 1882, nr 77 – 80.

37. *Z dziejów Szląska. Według książki radcy Weltzla o Dobrodzieniu*, „Katolik” 1882, nr 100.

Rok 1883

38. *Geschichte des edlen, freiherrlichen und gräflichen*

Geschlechts von Praschma. Als Manuskript gedruckt, Ratibor 1883.

Rok 1885

39. *Geschichte des Ratiborer Archipresbyterats. Historisch topographisch-statistische Beschreibung der zu demselben gehörigen Kirchen, Kapellen, Schulen usw. als Ergänzung der Kirchengeschichte Ratibors und als Beiträge zur Adelsgeschichte Oberschlesiens aus Urkunden und amtlichen Acten, Ratibor 1885.*

Rok 1887

40. *Beiträge zur Geschichte der Gegenreformation in Oberschlesien, „Schlesisches Pastoralblatt“ (dalej: „SPa“) 1887, s. 4 – 6, 13 – 16, 24 – 26.*

41. *Lebensbilder der Bischöfe, „Schematismus des Bisthums Breslau und seiner Delegatur Bezirks für das Jahr 1887“ s. 1 – 32.*

42. *Der Sankt Annaberg. W: A. M ü l l e r Das heilige Deutschland. Geschichte und Beschreibung sämtlicher Wallfahrtsorte, Bd. 1, Köln 1887, s. 201 – 208.*

43. *Deutsch Piekar. W: A. M ü l l e r, Das heilige Deutschland, Bd. 1, Köln 1887, s. 208 – 214.*

44. *Die heilige Linde unserer Lieben Frau bei Rosenberg. W: A. M ü l l e r, Das heilige Deutschland, Bd. 1, Köln 1887, s. 223 – 225.*

45. *Pschow. W: A. M ü l l e r, Das heilige Deutschland, Bd. 1, Köln 1887, s. 219 – 223.*

Rok 1888

46. *Geschichte der Stadt, Herrschaft und Festung Cosel. 2. Aufl., Cosel 1888.*

47. *Chronik der Parochie Pogrzebin, Ratibor 1888.*

48. *Geschichte der Stadt Sohrau in Ober-Schlesien, Sohrau 1888.*

49. *Beitrag zu den historischen Notizen über Ottmuth, „SV“ 1888, s. 124 – 127.*

50. *Góra św. Anny, „Monika. Tygodnik poświęcony chrześcijańskiemu wychowaniu dzieci“ 1888, nr 29 – 37.*

51. *Pszów*, „Monika. Tygodnik poświęcony chrześcijańskiemu wychowaniu dzieci” 1888, nr 40 – 41.

Rok 1889

52. *Die Cisterzienserpropstei Kasimir im Kreise Leobschütz*, „SPa“ 1889, Nr. 16 – 22.
53. *Die Cisterzienserpropstei Kasimir im Kreise Leobschütz*, Breslau 1889.

Rok 1890 - 1891

54. *Besiedelungen des nördlichen der Oppa gelegenen Landes. Nach Urkunden und amtlichen Aktenstücken*, Bd. 1 – 2, Leobschütz 1890 – 1891.

Rok 1894

55. *Die ehemalige Stiftsgüter der fürstlichen Abtei Himmelwitz nach der Säkularisation*, „SPa“ 1894, Nr. 4 – 5.
56. *Die ehemalige Pfarrkirche zu Allen Heiligen (jetzt Begräbniskirche) in Himmelwitz*, „SPa“ 1894, Nr. 7 – 16.
57. *Die ehemalige Kloster-, jetzt Pfarrkirche in Himmelwitz*, „SPa“ 1894, Nr. 17 – 23.

Rok 1895

58. *Das Fürstliche Cisterzienserstift Himmelwitz*, Breslau 1895.
59. *Das Bisthum Breslau*, Breslau 1895.
60. *Die lateinische Schule in Himmelwitz*, „SPa“ 1895, s. 14 – 16.
61. *Geschichte des Bisthums Breslau*, „Schematismus des Bisthums Breslau und seines Delegatur Bezirks“, Breslau 1895, s. III – XXXIII.

Rok 1896

62. *Geschichte des Ratiborer Archipresbyterats. Historisch-topographisch-statistische Beschreibung der zu demselben gehörigen Orte, Kirchen, Kapellen, Schulen u.s.w. Aus Urkunden und amtlichen Acten verfasst*. 2. Aufl., Breslau 1896.
63. *Kollegiatstift zum hl. Bartholomäus in Ober-Glogau*, „ZVGS“ 1896, s. 165 – 190.

Rok 1903

64. *Das Prudniktal*, „Schlesische Zeitung“ 1903, Nr. 511.

Rok 1907

65. *Über das Marzellushaus in Ratibor*, „Oberschlesische Volkszeitung“ 1907.

Rok 1927

66. *Wie man früher Meister wurde. Aus den Innungsakten der Hufschmiede, Schlosser- und Messerschmiede in Ratibor vom 2 Juli 1575*, „Ratiborer Heimatbote“ 1927, s. 106.

Rok 1992

67. *Geschichte des edlen und freiherrlichen Geschlechts von Eichendorff*. [...] Hrsg u. erw. von F. Heiduk, 2. Aufl., Sigmaringen 1992.

Rok 1993

68. *Historia parafii Krzyżanowice napisana według ks. dra Augustyna Weltzla*. Wydanie dwujęzyczne polsko-niemieckie pod red. L. Fulneczka, Krzyżanowice 1993. (Wydanie części dotyczącej Krzyżanowic pochodzące z książki „Geschichte des Ratiborer Archipresbyterats” z roku 1896).

Rok 1994

69. *Jüdische Bewohner in Ratibor 1380 bis 1880*. W: *Ratibor Stadt und Land an der oberen Oder. Ein Heimatbuch*, Bd. 2. Red. A. M. Kosler u. a., Rheinbreitbach 1994.

Rok 1997

70. *Historia miasta Żory na Górnym Śląsku*. Przekł. Z. Krakowczyk i in., Żory 1997. (Polskie tłumaczenie książki z roku 1888).

Rok 2005

71. *Historia miasta Prudnika na Górnym Śląsku*. Z języka niemieckiego przełożył Kazimierz Nabzdyk, Opole 2005. (Polskie tłumaczenie książki z roku 1870).

Franz Heiduk

Przyczynki rodzinno–historyczne
Uzupełnienia i dodatki

A. VON EICHENDORFF

Johann Heinrich Zedler: *Wielki uzupełniony uniwersalny leksykon*. Tom 8. Lipsk 1743. Sp. 2422. (Johann Heinrich Zedler: *Großes vollständiges Universal-Lexicon*. Bd. 8. Leipzig 1743. Sp. 2422.)

Johann Alois Hanke: *Biblioteka morawskiej wiedzy o państwie*. Wiedeń 1786. S. 66-67. (Johann Alois Hanke: *Bibliothek der mährischen Staatskunde*. Wien 1786. S. 66-67.)

Siebmachera wielki i uniwersalny herbarz. Tom III. Rozdz. 2: Otto Titan v. Heiner: Szlachta pruska. Norymberga 1857. s. 41. tablica 50. (*Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch*. Bd. III. Abt. 2: Otto Titan v. Heiner: Preussischer Adel. Nürnberg 1857. S. 41. Tafel 50.)

Gotajski przewodnik genealogiczny. Baronowie. 1858-1942. (Gothaisches Genealogisches Taschenbuch. Baronen. 1858-1942.)

Christian d'Elvert: Baronowie v. Eichendorff. W: *Notatniku sekcji historyczno-statystycznej ces. król. Towarzystwa morawsko-śląskiego*. Brno 1871. S. 82-84. (Christian d'Elvert: Die Baronen v. Eichendorff. In: *Notizenblatt der historisch-statistischen Section der k. k. mährisch-schlesischen Gesellschaft*. Brünn 1871. S. 82-84.)

-: Alchemist Sendivogius; założyciel baronowskiej rodziny Eichendorffów na Morawach i Śląsku. W: *Notatnik sekcji historyczno-statystycznej ces. król. Towarzystwa morawsko-śląskiego*. Brno 1883. s. 20-22. (—: Der Alchemist Sendivogius; der Gründer der baronlichen Familie Eichendorf in Mähren und Schlesien. In: *Notizenblatt der historisch-statistischen Section der*

k.k. mährisch-schlesischen Gesellschaft. Brünn 1883. S. 20-22.)

Eduard Richter: *Eichendorffowie*. W: *Notatnik sekcji historyczno-statystycznej ces. król. Towarzystwa morawo-śląskiego*. Brno 1884. s. 22. (Eduard Richter: *Die von Eichendorf*. In: *Notizenblatt der historisch-statistischen Section der k. k. mährisch-schlesischen Gesellschaft*. Brünn 1884. S. 22.)

Wielki i uniwersalny herbarz Siebmachera. T. IV Rozdz. 11.: Konrad Blazék: *Szlachta austriackiego Śląska*. Norymberga 1885. s. 15f. Tablica 9. (*Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch*. Bd. IV. Abt. 11.: Konrad Blazék: *Der Adel von Österreichisch-Schlesien*. Nürnberg 1885. S. 15f. Tafel 9.)

Augustyn Weltzel: *Kolonizacja kraju położonego na północ od Opawy*. Głubczyce 1890. s. 58, 59, 111, 119, 120. (Augustin Weltzel: *Besiedelungen des nördlich der Oppa gelegenen Landes*. Leobschütz 1890. S. 58, 59, 111, 119, 120.)

Wielki i uniwersalny herbarz Siebmachera. T. VI, Rozdz. 8: K(onrad) Blazék: *Wymarła szlachta prowincji pruskiej Śląsk*. Norymberga 1894. S. 129f. Tablica 84. (*Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch*. Bd. VI. Abt. 8: C(onrad) Blazék: *Der Abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesien*. Nürnberg 1894. S. 129f. Tafel 84.)

Wielki i uniwersalny herbarz Siebmachera. Tom IV. Oddział 10.: Heinrich v. Kadisch i Conrad Blazék: *Szlachta morawska*. Norymberga 1899. S.262. Tablica 85. (*Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch*. Bd. IV. Abt. 10.: Heinrich v. Kadisch und Conrad Blazék: *Der Mährische Adel*. Nürnberg 1899. S.262. Tafel 85.)

Cenek Zibrť: *Bibliografia historii czeskiej*. Część 1. Praga 1900. s. 340. (numer 8824) (Cenek Zibrť: *Bibliografie České Historie*. Teil 1. Praha (Prag) 1900. S. 340. (Nr. 8824).

Adalbert Kral v. Dobra Voda: *Szlachta Czech, Moraw i Śląska*. Praga 1904. s. 52, 54. (Adalbert Kral v. Dobra Voda: *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien*. Prag 1904. S. 52, 54.).

Alfons Nowack: *Dzienniki lubowickie Josepha von Eichendorffa*. Strzelce Opolskie 1907. (Alfons Nowack: *Lubowitzer Tagebuchblätter Joseph von Eichendorffs*. Groß

Strehlitz 1907.)

Paul Reh: *Ród von Eichendorffów*. W: *Górny Śląsk*. 6, 1907. s. 414-430. – (Paul Reh: *Das Geschlecht von Eichendorff*. In: *Oberschlesien*. 6, 1907. S. 414—430.)

Josef Zukal: *Dokumenty do kontrreformacji katolickiej w księstwie karniowskim*. W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska austriackiego Osterreichisch–Śląska”. 5, 1909/10. s. 49–62. (Josef Zukal: *Aktenstücke zur katholischen Gegenreformation im Fürstentume Jägerndorf*. In: „Zs. f. Geschichte und Kulturgeschichte Osterreichisch–Schlesiens“. 5, 1909/10. S. 49–62.)

-: Alchymista Michal *Sendivoj pánem no Kravarích a Koutech*. W: *Věstník Matice Opavské*. 17 (1909) (Opava), S. 1-8.

Alfons Nowack: *Jak Eichendorffowie osiedlili się na Górnym Śląsku*. W: „Górnośląska ojczyzna“. 7 (1911), s. 109–111. (Alfons Nowack: *Wie die Eichendorffs in Oberschlesien ansässig wurden*. In: „Oberschlesische Heimat“. 7 (1911), S. 109–111.)

Stephan Kekule v. Stradonitz: *O pochodzeniu i przybyciu Josepha von Eichendorffa*. W: „Niemiecki przegląd literacki“. 37 (1912) (listopad), s. 174–183. (Stephan Kekule v. Stradonitz: *Über Abstammung und Herkunft Joseph von Eichendorffs*. In: „Deutsche Revue“. 37 (1912) (November), S. 174–183.)

Josef Zukal: *Pametky Opavske. Crty kulturii a mistopisne. (Osobliwości z kraju Opawy. Szkice kulturalne i topograficzne)*. Opawa 1912. S. 120, 331, 382.

Karl baron v. Eichendorff: *Eichendorff i jego przodkowie*. W: *Kalendarz Eichendorffa* 1914. s. 18–37 (z herbem i tablicą genealogiczną). (Karl Baron v. Eichendorff: *Eichendorff und seine Vorfahren*. In: *Eichendorff-Kalender* 1914. S. 18–37 (mit Wappen- und Stammtafel).)

Josef Slawik: *Ród Eichendorffów w Krawaře*. W: „Górnośląska ojczyzna“. 1 (1915), s. 117–131. (Josef Slawik: *Das Eichendorffgeschlecht in Deutsch-Krawarn*. In: „Oberschlesische Heimat“. 1 (1915), S. 117–131.)

Gottlieb Kürschner: *Sprawozdanie z działalności naukowej*

w *śląskim archiwum krajowym w Opawie*. W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska“. 13 (1918), s. 7–73. (Gottlieb Kürschner: *Bericht über die wissenschaftliche Tätigkeit im schlesischen Landesarchiv zu Troppau*. In: „Zs. f. Geschichte und Kulturgeschichte Schlesiens“. 13 (1918), S. 7–73.)

Viktor Karger: *Wiadomości archiwalne. 1. Silesiaca z archiwum izby dworu w Wiedniu*. W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska“. 13 (1918), s. 117–123. (Viktor Karger: *Archivalische Mitteilungen. 1. Silesiaca aus dem Hofkammerarchiv in Wien*. In: „Zs. f. Geschichte und Kulturgeschichte Schlesiens“. 13 (1918), S. 117–123.)

Alfons Nowack: *Rodzina Eichendorffów w stanie kapłanów świeckich i zakonnych*. W: *Kalendarz Eichendorffa 1921*. s. 41–46. (Alfons Nowack: *Die Familie Eichendorff im Weltpriester- und Ordensstand*. In: *Eichendorff-Kalender 1921*. S. 41–46.)

Karl baron v. Eichendorff: *Przyczynki do historii rodzinnej Eichendorffów*, w: *Rocznik górnośląski historii ojczyzny i ludoznawstwa*. 1 (1924) (Nysa), s. 9–26 (z tablicą genealogiczną); także w: „Stróż“. 6 (1923), s. 158–169. (Karl Baron v. Eichendorff: *Beiträge zur Familiengeschichte Eichendorffs*, in: *Oberschlesisches Jahrbuch f. Heimatgeschichte und Volkskunde*. 1 (1924) (Neisse), S. 9–26 (mit Stammtafel); auch in: „Der Wächter“. 6 (1923), S. 158–169.)

Cyriacus Spangenberg: *Kronika mansfeldowska*. Część czwarta wyd. przez Rudolf Leers. W: *Pisma mansfeldskie*. Zeszyt dodatkowy i końcowy do tomu 30/32. Eisleben 1924. s. 401–405. (Cyriacus Spangenberg: *Mansfeldische Chronica*. Der vierte Teil. Hg. von Rudolf Leers. In: *Mansfeldische Blätter*. Ergänzungs- und Schlußheft zu Bd. 30/32. Eisleben 1924. S. 401–405.)

Drzewa genealogiczne 32 przodków Josepha barona von Eichendorffa W: *Genealogie z wszystkich niemieckich okręgów*. H. I. Norymberga 1925. (*Ahnentafeln zu 32 Ahnen Joseph Baronn von Eichendorffs*. In: *Ahnenreihen aus allen deutschen Gauen*. H. I. Nürnberg 1925.)

Bruno Hampel: *Trzy najstarsze księgi kościelne z Velké Heraltice*. W: „Orzeł“. IX (1921–1925), s. 204ff.; tu: s. 207, 241

(?), także: s. 341. – Bruno Hampel: *Znaleziska okolicznościowe*. W: „Orzeł“, IX (1921–1925), s. 211–213; tu: s. 212. (Bruno Hampel: *Die drei ältesten Kirchenbücher von Groß-Herrlitz*. In: „Adler“. IX (1921–1925), S. 204ff.; hier: S. 207, 241 (?), auch: S. 341. – Bruno Hampel: *Gelegenheitsfindlinge*. In: „Adler“, IX (1921–1925), S. 211–213; hier: S. 212).

Alfons Nowack: *Potomkowie Josepha von Eichendorffa*. W: „Górnoślązak“ 7 (1925), s. 324–332. (Alfons Nowack: *Die Nachkommen Joseph von Eichendorffs*. In: „Der Oberschlesier“. 7 (1925), S. 324–332.).

Karl baron v. Eichendorff: *Historie rodzinne*. W: *Dziela wszystkie barona J.v. E. wydanie historyczno-krytyczne*. Tom 22.: *Sto lat literatury Eichendorffa*. Ratyzbona (1926). s. 62–72, 160 (z »Wiadomościami o poszczególnych członkach rodziny«). (Karl Baron v. Eichendorff: *Familiengeschichtliches*. In: *Sämtliche Werke des Baronn J.v. E. Historisch-kritische Ausgabe*. Bd. 22.: *Ein Jahrhundert Eichendorff-Literatur*. Regensburg o.J. (1926). S. 62–72, 160 (mit »Mitteilungen über einzelne Familienangehörige«).

Stephan Kekule v. Stradonitz: *O herbie Eichendorffów*. W: *Rocznik Górnośląski historii ojczystej i ludoznawstwa*. 3 (1926) (Nysa), s. 129–131. (Stephan Kekule v. Stradonitz: *Über das Wappen der Eichendorff*. In: *Oberschlesisches Jahrbuch f. Heimatgeschichte und Volkskunde*. 3 (1926) (Neisse), S. 129–131.)

Karl baron v. Eichendorff: *Do tablicy genealogicznej rodziny Eichendorffów*. W: *Badacz rodzin*. 3 (1928), s. 232–234. (Karl Baron v. Eichendorff: *Zur Stammtafel der Familie Eichendorff*. In: *Der Familienforscher*. 3 (1928), S. 232–234.).

Franz Josef Hässler: *64 przodków śląskiego poety Josepha barona von Eichendorffa*. W: F.J.H.: *Drzewa genealogiczne i drzewa rodowe*. Zeszyt 2. Opawa 1929. s. 34–36. (Franz Josef Hässler: *Die 64 Ahnen des schlesischen Dichters Joseph Baron von Eichendorff*. In: F.J.H.: *Ahnentafeln und Stammbäume*. 2. Lieferung. Troppau 1929. S. 34–36.).

Josef Nirtl: *Rodziny szlacheckie w metrykach śląskich*. W: „Orzeł“. XI (1931–1934), s.416–417, 422, 439, 527, 533. (Josef

Nirtl: *Adelige Familien in schlesischen Matriken*. In: „Adler“. XI (1931–1934), S.416–417, 422, 439, 527, 533.).

Carl baron v. Eichendorff: *Joseph baron von Eichendorff, *1788*. W: *Genealogiach z wszystkich okręgów niemieckich*. Tom 2. Zgorzelec 1934. s. 140–142. (Carl Baron v. Eichendorff: *Joseph Baron von Eichendorff, *1788*. In: *Ahnenreihen aus allen deutschen Gauen*. Bd. 2. Görlitz 1934. S. 140–142.).

Peter v. Gebhardt: *O przodkach Josepha barona von Eichendorffa*. W: „Górnoślązak”. 16 (1934), s. 469–473; także w: „Aurora”. 5 (1935), s.49–54. (Peter v. Gebhardt: *Über Joseph Baron von Eichendorffs Ahnen*. In: „Der Oberschlesier”. 16 (1934), S. 469–473; auch in: „Aurora”. 5 (1935), S.49–54.)

Josef Nirtl: *Rodziny szlacheckie w śląskich metrykach*. W: „Orzeł”. XII (1935–1938), s. 278. (Josef Nirtl: *Adelige Familien in schlesischen Matriken*. In: „Adler“. XII (1935–1938), S. 278.).

Friedrich hrabia Lanjus: *Sedlnitzky v. Choltitz*. W: „Orzeł”. XII (1935–1938), s. 415–416. (Friedrich Graf Lanjus: *Sedlnitzky v. Choltitz*. In: „Adler“. XII (1935–1938), S. 415–416.).

Hans Bellee i Lena Bellee-wójt: *Bibliografia górnośląska*, Opole 1938 (D. Wiesbaden 1978). s. 119–121, 139. (Hans Bellee und Lena Bellee-Vogt: *Oberschlesische Bibliographie*, Oppeln 1938 (Ndr. Wiesbaden 1978). S. 119–121, 139.).

Alfred Schellenberg: *Herbarz śląski*. Tom 1. Zgorzelec 1938. Sp. 24. Tablica 11. (Alfred Schellenberg: *Schlesisches Wappenbuch*. Bd. 1. Görlitz 1938. Sp. 24. Tafel 11.).

Josef Mosler: *Eichendorff i krajobraz raciborski*. W: Tenże: *Racibórz i ziemia raciborska w literaturze w wiekach*. Racibórz 1938. s. 34/35. (Josef Mosler: *Eichendorff und die Ratiborer Landschaft*. In: Ders.: *Ratibor und das Ratiborer Land im Schrifttum der Jahrhunderte*. Ratibor 1938. S. 34/35.).

Peter v. Gebhardt: *Drzewo genealogiczne poety Josepha barona von Eichendorffa* W: *Tablice genealogiczne sławnych Niemców*. Seria 5. Lipsk 1943, s. 118–119. (Peter v. Gebhardt: *Ahnentafel des Dichters Joseph Baron von Eichendorff*. In: *Ahnentafeln berühmter Deutscher*. Folge 5. Leipzig 1943, S. 118–

119.).

-: *Tablica genealogiczna baronów von Eichendorffów*. W: „Aurora”. 12 (1943), załącznik. (*Stammtafel der Baronen von Eichendorff*. In: „Aurora”. 12 (1943), Beilage.)

Bruno Hampel: *Uzupełnienia do »Drzew genealogicznych sławny Niemców, Seria 5«*. W: „Orzeł”. 2 (1950–1952), s. 118–119. (Bruno Hampel: *Ergänzungen zu den »Ahnentafeln berühmter Deutscher, 5. Folge«*. In: Adler. 2 (1950–1952), S. 118–119.).

Karl Schodrok: *Potomkowie Eichendorffa*, W: „Aurora” 13 (1953), s. 85. (Karl Schodrok: *Von Eichendorffs Nachkommen*, In: „Aurora” 13 (1953), S. 85.)

Karl Friedrich v. Frank: *Regesty z relacji zaporowych morawsko-śląskiego prawa krajowego*. W: „Miesięcznik Senftenegga”. Tom III. Senftenegg 1956. Sp. 322, 327 i w... (Karl Friedrich v. Frank: *Regesten aus den Sperr-Relationen des Mährisch-Schlesischen Landrechtes*. In: *Senftenegger Monatsblatt*. Bd. III. Senftenegg 1956. Sp. 322, 327 u.ö.)

Alfons Perlick: *Eichendorff w Nordrhein-Westfalen. Przyczynek do wiedzy regionalnej o Eichendorffie*. Dortmund 1960. (Alfons Perlick: *Eichendorff in Nordrhein-Westfalen. Beitrag zur regionalen Eichendorff-Kunde*. Dortmund 1960.).

Anna Bönisch: *Morawska ojczyzna Josepha von Eichendorffa*. Heidelberg 1961. (Anna Bönisch: *Die mährische Heimat Josephs von Eichendorff*. Heidelberg 1961.).

Karl Schodrok: *Rodzina Eichendorffów, sześć figur woskowych, Lubowice 1800*. W: „Aurora”. 24 (1964), s. 108–109. (Karl Schodrok: *Familie Eichendorff, sechs Wachsbossierungen, Lubowitz 1800*. In: „Aurora”. 24 (1964), S. 108–109.).

Genealogiczny podręcznik szlachty. Tom 37. Baronowie A VI. Limburg/Lahn 1966. s. 91–93. (*Genealogisches Handbuch des Adels*. Bd. 37. Baronen A VI. Limburg/Lahn 1966. S. 91–93.).

Roman Bugaj: *Michał Sędziwój (1566–1636). Życie i pisma*. Wrocław, Warszawa, Kraków 1968.

Josef Pilnaček: *z Eichendorfu*. W: J.P.: *Rody Stareho Slezska*. Część 1. Jilove u Prahy (Iglawa i Praga) 1969. s. 197/198. (Josef Pilnaček: *z Eichendorfu*. In: J.P.: *Rody Stareho Slezska*. Teil 1.

Jilove u Prahy (Iglau und Prag) 1969. S. 197/198.)

Wolfgang Podehl: *Zamek i władza w marchii brandenburskiej*. Kolonia, Wiedeń 1975. s. 151–153, 205–206, 551, 640, 750. (Wolfgang Podehl: *Burg und Herrschaft in der Mark Brandenburg*. Köln, Wien 1975. S. 151–153, 205–206, 551, 640, 750.).

Walter v. Hueck: *Eichendorff*. W: *Leksykonie szlachty*. Tom III. Limburg/Lahn 1975. s. 102–103. (Walter v. Hueck: *Eichendorff*. In: *Adels-Lexikon*. Bd. III. Limburg/Lahn 1975. S. 102–103.).

Dietmar Stutzer: *Majątki panów von Eichendorffów na Górnym Śląsku i Morawach*. Würzburg 1975. („Aurora“–seria książkowa. 1). (Dietmar Stutzer: *Die Güter der Herren von Eichendorff in Oberschlesien und Mähren*. Würzburg 1975. („Aurora“–Buchreihe. 1.).

Genealogiczny podręcznik szlachty. Tom 74. Baronowie A XII. Limburg/Lahn 1980. s. 49f. (*Genealogisches Handbuch des Adels*. Bd. 74. Baronen A XII. Limburg/Lahn 1980. S. 49f.)

Liselott Enders i Margot Beck (oprac.): *Historyczny leksykon miejscowości w Brandenburgii*. Część VI: Barnim. Weimar 1980. s. 72–74; 233/234; 249–251; 370/371; 440–442; 514–516. (Liselott Enders und Margot Beck (Bearb.): *Historisches Ortslexikon für Brandenburg*. Teil VI: Barnim. Weimar 1980. S. 72–74; 233/234; 249–251; 370/371; 440–442; 514–516.).

Peter P. Rohrlach (oprac.): *Historyczny leksykon miejscowości w Brandenburgii*. Część VII: Lubusz. Weimar 1983. s. 77/78; 290–295; 345–348. (Peter P. Rohrlach (Bearb.): *Historisches Ortslexikon für Brandenburg*. Teil VII: Lebus. Weimar 1983. S. 77/78; 290–295; 345–348.).

Dietmar Stutzer: *Historia administracji, stosunki gospodarcze i społeczne na Górnym Śląsku i w księstwie Opawa – Karniów 1620–1820, przedstawione na przykładzie rodziny Eichendorffów*. Dülmen/Westfalia 1983. (Por. Franz Heiduk: Recenzja w „Śląsk“ 1988. s. 51–56.). (Dietmar Stutzer: *Die Verwaltungsgeschichte, die wirtschaftlichen und sozialen Verhältnisse in Oberschlesien und im Fürstentum Troppau – Jägerndorf 1620–1820, dargestellt am*

Beispiel der Familie Eichendorff. Dülmen/Westfalen 1983. (Vgl.: Franz Heiduk: Rezension. In: Schlesien 1988. S. 51–56.).

Bernhard Gondorf: *Joseph baron von Eichendorff i jego potomkowie*. W: *Archiwum genealogii*. 89/90 (1983), s. 51–66. (Bernhard Gondorf: *Joseph Baron von Eichendorff und seine Nachkommen*. In: *Archiv für Sippenforschung*. 89/90 (1983), S. 51–66.)

Lieselott Enders (oprac.): *Historyczny leksykon miejscowości w Brandenburgii*. Część VIII: Uckermark. Weimar 1986. (Lieselott Enders (Bearb.): *Historisches Ortslexikon für Brandenburg*. Teil VIII: Uckermark. Weimar 1986.)

Joachim Schölzel (oprac.): *Historyczny leksykon miejscowości w Brandenburgii*, Część IX: Beeskow–Storkow. Weimar 1988. (Joachim Schölzel (Bearb.): *Historisches Ortslexikon für Brandenburg*, Teil IX: Beeskow–Storkow. Weimar 1988.)

Ludwig Igälffy v. Igäli: *Eichendorffowie i Klochowie von Körnitz, przyczynek do roku Eichendorffa*. W: „Orzeł“. 14 (1988), s. 409–415. (Ludwig Igälffy v. Igäli: *Die Eichendorff und die Kloch von Körnitz, ein Beitrag zum Eichendorff–Jahr*. In: „Adler“. 14 (1988), S. 409–415.)

Jiri Stibor: *Rok Eichendorfa*. W: „Zpravodaj“. 19 (1988) (Ostrava), s. 47–55. (Jiri Stibor: *Eichendorff–Jahr*. In: „Zpravodaj“. 19 (1988) (Ostrava), S. 47–55.)

Wiadomości o poszczególnych członkach rodziny

BURCHARD V. EICHENDORFF

Paul Schwartz: *Nowa marchia podczas wojny trzydziestoletniej*. (Paul Schwartz: *Die Neumark während des dreißigjährigen Krieges*.)

Część 1. 1618–1631. Gorzów nad Wartą 1899, s. 65/66.

Część 2. 1631–1653. Gorzów nad Wartą 1902, s. 267.

ANNA V. PLATOW, Z D. V. EICHENDORFF

Gerhard Schulz-Celle: *Wymarłe rodziny Platen (Platow) w marchii brandenburskiej. (Die ausgestorbenen Familien Platen (Platow) in der Mark Brandenburg.)* W: *Rocznik genealogiczny (Genealogisches Jahrbuch.)*. Tom 11. Neustadt/Aisch 1971, s. 43 (LP Conrad v. Platow, †1665).

CASPAR ERNST V. EICHENDORFF (i rodzina)

Albert Philipp W. Kalckreuth: *Przyczynki do historii rycerzy, baronów i hrabiów von Kalckreuth. (Beiträge zur Geschichte der Ritter, Baronen und Grafen von Kalckreuth.)* Tom II: Dokumenty i Regesty. Poczdam 1904, s. 247.

Götz Baron v. Houwald: *Dolnołużyckie majątki rycerskie i ich posiadacze. (Die Niederlausitzer Rittergüter und ihre Besitzer)*. T. IV, Neustadt/Aisch 1988. s. 192.

MICHAEL SENDIVOJ BARON V. SKORKAU

Roman Bugaj: *Michał Sędziwój (1566–1636). Życie i pisma*. Wrocław, Warszawa, Kraków 1968. – W przypisach do tego sztandarowego dzieła jest odnotowana większość drugorzędnej literatury do tego roku wydania. Jednak wartość mają obie starsze bibliografie, oba opowiadania w języku niemieckim, oprócz brakującej pracy Karla v. Eichendorffa; dlatego następują tu wszystkie wraz z tytułami najnowszych prac i wskazówek.

Čenek Zibrť: *Bibliografia historii Czech*, część 1, Praga 1900, s. 526 (nr 18477). – Część 3, Praga 1906, s. 523-526 (nr 10798).

Karol Estreicher: *Bibliografia polska*. Tom XXVII, Kraków 1929, s. 332–342.

Ludwig Aurbacher: *Adepci (Die Adepten)* W: *Ludwiga Aurbachera wybrane większe opowiadania*, wyd. Joseph Sarreiter, Fryburg i. Br. 1881, s. 68–123.

Gustav Meyrink: *Przygody Polaka Sendivogiusza. (Die Abenteuer des Polen Sendivogius.)* W: *Tenże Historie alchemika. (Goldmachergeschichten)*. Berlin 1925, s. 195–261.

Karl baron v. Eichendorff: *Górnośląski alchemik. (Ein oberschlesischer Alchimist)* W: „Górnoślązak“ („Der Oberschlesier“). 7 (1925), s. 524–531.

Zdenek Horsky: *Kepler v Praze*. Praga 1980.

Siegfried Wollgast: *Filozofia w Niemczech między reformacją i oświeceniem 1550–1650 (Philosophie in Deutschland zwischen Reformation und Aufklärung 1550–1650.)* Berlin 1988. s. 92–93.

Zdenek Horsky: *Nauka na dworze Rudolfa II. w Pradze. (Die Wissenschaft am Hofe Rudolf II. in Prag.)* W: *Praga około 1600 r. Sztuka i kultura na dworze Rudolfa II. (Prag um 1600. Kunst und Kultur am Hofe Rudolf II.)* Freren/Emsland 1988 (catalog), s. 69–74, w szczególności s. 72.

JACOB V. EICHENDORFF

Richard Trampler: *Kilka regestów do historii wojny trzydziestoletniej (Einige Regesten zur Geschichte des Dreißigjährigen Krieges.)* W: „Czasopismo Towarzystwa historii i starożytności Śląska“. („Zs. des Vereins f. Geschichte und Alterthum Schlesiens“) 11 (1871), s. 480–489.

Josef Zukal: *Z korespondencji Georga Wilhelma von Elkershausen, zwanego Klippel 1630–1651. (Aus der Korrespondenz Georg Wilhelms von Elkershausen, genannt Klippel 1630–1651.)* W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska austriackiego“. („Zs. f. Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens“). 8 (1913) (Opawa), s. 73/74.

Georg Loesche: *Do kontrreformacji w Śląsku*. 2 Bde. Lipsk 1915/1916. (Insbesondere tom 1. S. 209).

Artur Modelhart: *Awanse stanu znajdującego się w archiwum krajowym w Opawie z lat 1642–1760. (Die im Landesarchiv zu Troppau befindlichen Standeserhöhungen vom Jahre 1642–1760.)* W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska austriackiego“. 12 (1917) (Opawa), s. 78.

H. Hübner: *Przyczynek do historii rodziny v. Eichendorffów. (Ein Beitrag zur Geschichte der Familie v. Eichendorff.)* W: „Śląskie zeszyty historyczne“ („Schlesische Geschichtsblätter“). Wrocław 1923, s. 6/7.

Josef Ryba: *Restauracja katolicyzmu w księstwach opawskim i karniowskim (Die katholische Restauration in den Fürstentümern Troppau u. Jägerndorf.)* W: „Archiwum historii Kościoła na Śląsku“ („Archiv f. schlesische Kirchengeschichte“, 5 (1940), s. 167, 174, 183–186.

Ludwig Igálffy v. Igali: *Śląskie herby i dokumenty w zbiorach rękopisów wiedeńskiej biblioteki narodowej (Schlesische Wappen und Urkunden in der Handschriftensammlung der Wiener Nationalbibliothek.)* W: „Orzeł“ („Adler“). 3 (1953–55), s. 144.

HARTWIG ERDMANN BARON V. EICHENDORFF

Braterstwo Bożego Ciała w Jankowicach (Die Bruderschaft Corporis Christi in Jankowitz). W: „Śląskie pismo kościelne“ („Schlesisches Kirchenblatt“.) Rocznik XLL Wrocław 1875. s. 422/423 (fałszywie Jacob v., Eichendorff!).

August v. Doerr: *Szlachta krajów korony czeskiej... w czeskich rejestrach archiwum szlacheckiego w ces. król ministerstwie spraw wewnętrznych. (Der Adel der böhmischen Kronländer ...in den böhmischen Saalbüchern des Adelsarchivs im k.k. Ministerium des Innern).* Praga 1900. s. 163.

Georg Loesche: *Do kontrreformacji na Śląsku (Zur Gegenreformation in Schlesien.)* 2 tomy. Lipsk 1915/16.

Artur Modelhart: *Awanse stanowe znajdujące się w archiwum krajowym w Opawie z lat 1642–1760 (Die im Landesarchiv zu Troppau befindlichen Standeserhöhungen vom Jahre 1642–1760.).* W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska austriackiego”. 5 (1909/1910) (Opawa), s. 78, 85.

FERDINAND BURCHARD BARON V. EICHENDORFF

Gottlieb Kürschner: *Sprawozdanie z działalności naukowej w śląskim archiwum krajowym w Opawie (Bericht über die wissenschaftliche Tätigkeit im schlesischen Landesarchiv zu Troppau).* W: „Czasopismo historii i historii kultury Śląska”. 13 (1918) (Opawa), s. 57.

Josef Nirtl: *Akta spadkowe szlachty w śląskim archiwum krajowym w Opawie (Verlassenschaftsakten adeliger Personen im*

schlesischen Landesarchiv zu Troppau.). W: „Orzeł”. („Adler”) XI (1931–1934), s. 260.

JOHANN RUDOLF BARON V. EICHENDORFF

Johann Heinrich Zedler: *Wielki pełny uniwersalny leksykon (Großes vollständiges Universal-Lexicon.)*. Tom 8. Lipsk 1743. Szpalta 2422.

Anton Peter: *Herby w śląskich księgach tabeli krajowych (Die Wappen in den schlesischen Landtafelbüchern.)*. Wiedeń 1871, s. 22.

Josef Nirtl: *Akta spadkowe osób szlacheckich w śląskim archiwum krajowym w Opawie (Verlassenschaftsakten adeliger Personen im schlesischen Landesarchiv zu Troppau.)*. W: „Orzeł” („Adler”) XI (1931–1934), s. 260, 293.

LUDMILLA I SOPHIE V. EICHENDORFF

Friedrich Bernhard Werner: *Klasztor Czarnowąsy. Szytych z 1751 r. (Kloster Czarnowanz. Stich von 1751)*, W: „Śląsk” („Schlesien”) XXIX (1984), między s. 8/9.

Alfons Zák: *Księgi zmarłych klasztorów w Geras i Pernegg (Die Totenbücher der Stifte Geras und Pernegg)*. W: „Rocznik Towarzystwa krajoznawczego Dolnej Austrii” („Jahrbuch des Vereins f. Landeskunde von Niederösterreich”). N.F. 9 (1910), s. 223–304; tu: s. 276.

Harry E. Cenefeld: *Norbertanki na Śląsku (The Norbertines in Silesia)*. W: „Analecta Praemonstratensia”. 58 (1982), s. 264–313.

JOHANN FRIEDRICH V. EICHENDORFF

Alfred Auvera: *Historia Król. Bawarskiego 7 pułku piechoty – księcia Leopolda Bawarskiego (Geschichte des Kgl. Bayerischen 7. Infanterie-Regiments Prinz Leopold von Bayern)*. Część 1. Bayreuth 1898, s. 602.

JOSEPH IGNATZ BARON V. EICHENDORFF

Karl Friedrich v. Frank: *Regesty z relacji zaporowych morawsko-śląskiego prawa krajowego (Regesten aus den Sperr-*

Relationen des Mährisch-Schlesischen Landrechtes.) W: „Miesięcznik Senfteneggerski“ („Senftenegger Monatsblatt“). Tom III, Senftenegg 1956. Szp. 327.

Ludwig Igalfy v. Igali: *Matrykula Sodalicji Mariańskiej konwiktu Ferdynanda na Uniwersytecie w Olomuńcu (Die Matrikel der Marianischen Sodalität des Ferdinandeischen Konvikts an der Universität Olmütz) 1625–1778.* W: roczniku „Orzeł” („Adler”). Seria III, Tom 6. Wiedeń 1966, s. 30, 68.

MARIA ANNA HRABINA V. ALTHANN, Z DOMU BARONÓWNA V. EICHENDORFF

Karl Friedrich v. Frank: *Regesty z relacji zaporowych morawskio-śląskiego prawa krajowego. (Regesten aus den Sperr-Relationen des Mährisch-Schlesischen)* W: „Miesięczniku Senfteneggerskim („Senftenegger Monatsblatt“.) Tom III Senftenegg 1956, szp. 322.

JOHANNA BARONOWA V. EICHENDORFF, Z DOMU V. SALISCH

Teofil Konietzny: *Miejsce spoczynku babki Eichendorffa (Die Ruhestätte der Großmutter Eichendorffs).* W: „Górnoślązak“ („Oberschlesier“), 10 (1928), s. 339.

ADOLF BARON V. EICHENDORFF

Johannes Chrząszcz: *Karczma w Paczynce koło Pyskowic. (Umowa sprzedaży Adolfa barona v.E). (Der Kretscham in Klein-Patschin bei Peiskretscham).* (Ein Verkaufskontrakt des Adolf Fh.v.E.). W: *Śląskie kartki historyczne (Schlesische Geschichtsblätter).* Wrocław 1919., s. 19–21.

Karl baron v. Eichendorff: *Ojciec Eichendorffa (Eichendorffs Vater).* W: Kalendarz Eichendorffa (Eichendorff-Kalender 1922, s. 5–14, i w: *Górnoślązak (Der Oberschlesier).* 7 (1925), s. 310–317.

Karl baron v. Eichendorff: *Rodzice Eichendorffa (Eichendorffs Eltern)* w: „Raciborski posłaniec ojczysty“ („Ratiborer Heimatbote“). 1928, s. 60–64.

Karl Friedrich v. Frank: Regesty z relacji zaporowych morawsko–śląskiego prawa krajowego. (*Regesten aus den Sperr-Relationen des Mährisch-Schlesischen*). W: „Miesięczniku Senfteneggerskim” („Senftenegger Monatsblatt”). Tom III Senftenegg 1956, szp. 327.

Georg Hyckel: *List Adolfa von Eichendorffa (Ein Brief Adolfs von Eichendorff)*. W: „Aurora”. 18 (1958), s. 115/116.

-: *Jeszcze list Adolfa von Eichendorffa. (Noch ein Brief Adolfs von Eichendorff)* W: „Aurora”. 19 (1959), s. 98.

KAROLINE FREIFRAU V. EICHENDORFF, Z DOMU V. KLOCH

Alfons Nowack: *Matka Eichendorffa (Eichendorffs Mutter)* W: „Kalendarz Eichendorffa“ (Eichendorff–Kalender) – 1918, s.20–29.

Karl baron v. Eichendorff: *Rodzice Eichendorffa. (Eichendorffs Eltern)* W: *Raciborski posłaniec ojczysty (Ratiborer Heimatbote)*. 1928, s. 60–64.

RUDOLF BARON V. EICHENDORFF (wuj poety)

(O. Wilpert): *Z autobiografii Rudolfa von Eichendorffa (Aus der Selbstbiographie Rudolfs von Eichendorff)*. W: *Górnośląska ojczyzna (Oberschlesische Heimat)*. 2, 1906, s. 32–36.

Wilhelm Kosch: *Albumy barona Rudolfa von Eichendorffa i pani Hahmann (Die Stammbücher des Freiherrn Rudolf von Eichendorff und der Madame Hahmann)*. W: „Kalendarz Eichendorffa“, 2 (1911), s. 36–41.

Alfons Perlick: *Dwa świadectwa (studenta prawa?) stud. iur. barona Rudolfa von Eichendorffa z lat 1786 i 1788. (Zwei Zeugnisse des stud. iur. Freiherrn Rudolf von Eichendorff aus den Jahren 1786 und 1788)*. W: „Górnośląski rocznik historii ojczystej i ludoznawstwa“ („Oberschlesisches Jahrbuch für Heimatgeschichte u. Volkskunde“) 3 (1926), s. 132/133.

Karl Baron v. Eichendorff: *Z albumów górnośląskich (Aus ober Schlesischen Stammbüchern)*. W: „Aurora“. 5 (1935), s. 80–82.

Dietmar Stutzer: *Socjalno–historyczny program badawczy rodziny Eichendorffów (Sozialgeschichtliches Forschungsvorhaben über die Familie Eichendorff.)* W: „Aurora“ 38 (1978), s. 199/200.

Rudolf Baron v. Eichendorff: *Moje życiowe losy (Meine Lebensschicksale)*. W: „Aurora“. 44 (1984), s. 147–152.

Franz Heiduk: *Do autobiografii Rudolf von Eichendorffa (Zur Selbstbiographie Rudolf von Eichendorffs.)* W: „Aurora“. 44 (1984), s. 153–158.

JOHANN FRIEDRICH BARON V. EICHENDORFF

Baron v. Eichendorff na Tworkowie daje 1000 talarów na budowę kościoła ewangelickiego. (Freiherr v. Eichendorff auf Tworkau gibt 1000 Rthlr. für evangelischen Kirchenbau) W: „Śląskie dzienniki prowincjalne“ („Schlesische Provinz–Blätter“). 6 (1787), s. 543.

Baron v. Eichendorff zleca leczenie na swój koszt ofiarę nieszcęśliwego wypadku. (Baron v. Eichendorff läßt auf seine Kosten einen Verunglückten heilen) W: „Śląskie dzienniki prowincjalne“ („Schlesische Provinz–Blätter“). 40 (1804), s. 170/171.

Karl Friedrich v. Frank: *Regesty z relacji zaporowych morawsko–śląskiego prawa krajowego. (Regesten aus den Sperr–Relationen des Mährisch–Schlesischen Landrechtes)*. W: „Miesięcznik Senfteneggerski“ („Senftenegger Monatsblatt“). Tom III. 1956, szpalta 327.

MARIA ANNA BARONOWA V. EICHENDORFF, Z DOMU HRABINA HOVERDEN

Josef Nirtl: *Relacje zaporowe morawsko–śląskiego prawa krajowego. (Sperrelationen des Schlesischen Landrechtes in Troppau)*. W: „Miesięczniku Senfteneggerskim“ („Senftenegger Monatsblatt“.) W: „Orzeł” („Adler”) XI (1933), s. 217.

GERTRUD V. EICHENDORFF

Franz Heiduk: *Godna uwagi autorka (Eine merkwürdige Autorin.)* W: „Wiadomości Towarzystwa von Eichendorffa“ („Nachrichtenblatt der Eichendorff-Gesellschaft“). 9 (1983), s.7-9.

WILHELM BARON V. Eichendorff

Hermann Friedländer: *Widoki z Włoch podczas podróży w latach 1815 i 1816 (Ansichten von Italien während einer Reise in den Jahren 1815 und 1816)*. Część I. Lipsk 1819, s. 47, 55ff.

Hermann Palm: *Joseph i Wilhelm von Eichendorff*. W: *Powszechna niemiecka biografia (Allgemeine Deutsche Biographie)* 5 (1877), s. 723–728.

Raimund Pissin: *44 nie drukowane wiersze z młodości braci Eichendorff (44 ungedruckte Jugendgedichte der Brüder Eichendorff)*. W: „Czasopismo przyjaciół książek“ („Zs. f. Bücherfreunde“). 1905, s. 187–194.

Karl Goedeke: *Zarys historii poezji niemieckiej (Grundriß zur Geschichte der deutschen Dichtung)*, Tom VIII, wydanie 2. Drezno 1905, s. 196/197.

Raimund Pissin: *Wiersze z młodości Josepha i Wilhelma v. Eichendorffów (Joseph und Wilhelm v. Eichendorffs Jugendgedichte)*. Berlin (1906).

Alfons Nowack: *Podróże i wędrówki baronów Josepha i Wilhelma v. Eichendorffów (Fahrten und Wanderungen der Freiherren Joseph und Wilhelm v. Eichendorff)*. Opole 1907.

-: *Grób Wilhelma von Eichendorffa (Wilhelm von Eichendorffs Grabstätte)*. W: „Górnośląska ojczyzna“ („Oberschlesische Heimat“) 3 (1907), s. 171/172.

Franz Uhlendorff: *Wiersze z młodości Josepha i Wilhelma v. Eichendorffów (Joseph und Wilhelm v. Eichendorffs Jugendgedichte)*. W: „Euphorion“. 15 (1908), s. 268–276.

Hilda Schulhof: *Eichendorffa wiersze młodości wiersze z jego lat szkolnych (Eichendorffs Jugendgedichte aus seiner Schulzeit)*. Praga 1915.

M. Mayr: *Irredentyzm włoski (Der italienische Irredentismus)*. Innsbruck 1917, s. 44, 140.

Ewald Reinhard: *Wilhelm v. Eichendorff*. W: „Stróż“ („Der Wächter“). 1 (1918), s. 25–33.

Alfons Nowack: *Album górnośląski (Ein oberschlesisches Stammbuch)*. W: „Stróż“ („Der Wächter“). 1 (1918), s. 107.

-: *List Wilhelma v. Eichendorffa (Ein Brief Wilhelm v. Eichendorffs)*. W: *Śląskie pisma historyczne (Schlesische Geschichtsblätter)*. 1919, s. 30–32.

-: »Serdeczny przyjaciel« *Eichendorffa (Eichendorffs »Herzensbruder«)*. W: *Kalendarz Eichendorffa (Eichendorff-Kalender)*. 12 (1921), s. 5–18.

Jacob Baxa: *Bracia Eichendorffowie w Wiedniu (Die Brüder Eichendorff in Wien)*. W: „Stróż“ („Der Wächter“). 10 (1927), s. 11–13.

Magda Fuhrmann: *Joseph Baron v. Eichendorff jako brat (Joseph Freiherr v. Eichendorff als Bruder)*. W: „Aurora“. 2 (1932), s. 48–51.

Franz Schumacher: *Wilhelm Baron v. Eichendorff, brat poety (Wilhelm Freiherr v. Eichendorff, der Bruder des Dichters)*. W: „Tyrolskie pisma ojczyste“ („Tiroler Heimatblätter“.) 12 (1934), s. 400–405.

-: *Wilhelm baron von Eichendorff (Wilhelm Freiherr von Eichendorff)*. W: „Górnoślązak“ („Der Oberschlesier“). 16 (1934), s. 704–717, u. w: „Aurora“. 5 (1935), s. 58–73.

Karl baron v. Eichendorff: *Z górnośląskich albumów (Aus oberschlesischen Stammbüchern)*. W: „Aurora“. 5 (1935), s. 75–84.

Christine Schodrok: *Wilhelm v. Eichendorff, brat poety (Wilhelm v. Eichendorff, des Dichters Bruder)*. W: „Aurora“. 26 (1966), s. 7–21.

Brita v. Schönberg: *Stosunek braci Eichendorffów (Das Verhältnis der Brüder Eichendorff)*. W: „Aurora“. 28 (1968), s. 36–44.

Dietmar Stutzer: *Spuścizna Wilhelma v. Eichendorffa znalezione w Innsbrucku (Nachlaßakten für Wilhelm v. Eichendorff in Innsbruck gefunden)*. W: „Aurora“. 37(1977), s. 217–219.

LUIZA BARONOWA V. EICHENDORFF, Z DOMU V. LARISCH

Alfons Nowack: *Ostatnie dni życia Josepha i Luizy v. Eichendorff (Joseph und Luise v. Eichendorffs letzte Lebensstage)*. W: „Górnośląska ojczyzna“ („Oberschlesische Heimat“) 3 (1907), s. 30–39.

-: *Luiza baronowa v. Eichendorff (Luise Freifrau v. Eichendorff)*. W: „Górnośląska ojczyzna“ („Oberschlesische Heimat“). 4 (1908), s. 113–127.

Joseph G. Wahner: *Niedrukowane listy Josepha i Luizy v. Eichendorffów (Ungedruckte Briefe Joseph und Luise v. Eichendorffs)*. W: „Górny Śląsk“ („Oberschlesien“). 7(1908/09), s. 61–68.

Alfons Nowack: *Ze spuścizny Eichendorffa (Aus Eichendorffs Nachlaß)*. W: „Górnośląska ojczyzna“ („Oberschlesische Heimat“). 5 (1909), s. 43–45.

-: *Eichendorff w Pogrzebieniu (Eichendorff in Pogrzebin)*. W: „Górny Śląsk“ („Oberschlesien“). 10 (1911/12), s. 261–267.

Karl Willi Moser: *Luiza, żona Eichendorffa (Luise, Eichendorffs Frau)*. W: „Aurora“. 11 (1942), s. 42–49.

Franz Heiduk: *O dacie i miejscu urodzenia Luizy baronowej v. Eichendorff (Über das Geburtsdatum und den Geburtsort von Luise Freifrau v. Eichendorff)*. W: „Aurora“. 39 (1979), s. 239/240.

LOUIZA BARONOWA V. EICHENDORFF

Wilhelm Kosch: *Luiza baronowa v. Eichendorff w jej listach do Adalberta Stiftera (Luise Freiin v. Eichendorff in ihren Briefen an Adalbert Stifter)*. W: „Niemiecka praca“ („Deutsche Arbeit“). 4 (1905)(Praga), s. 779–786; *Kalendarz Eichendorffa (Eichendorffs Kalender)*. 1910. s. 73–79; Tenże: *Ludzie i książki (Menschen und Bücher)*. Lipsk 1912, s. 115–128.

Alfons Nowack: *Luiza, ulubiona siostra Eichendorffa. (Eichendorffs Lieblingsschwester Louise)* W: „Górnośląska ojczyzna“ („Oberschlesische Heimat“). 17 (1921), s. 1–5.

Gustav Wilhelm: *Adalbert Stifter i rodzeństwo Joseph i Louise v. Eichendorff* (*Adalbert Stifter und die Geschwister Joseph u. Louise v. Eichendorff*), W: „Aurora“. 2 (1932), s. 52–60.

-: *Listy baronowej Louise do jej bratankach Hermanna* (*Briefe der Freiin Louise an ihren Neffen Hermann*). W: „Aurora“. 4 (1934), s. 3–19.

Wilhelm Kosch: *Luise baronowa v. Eichendorff w jej listach do Adalberta Stiftera* (*Luise Freiin v. Eichendorff in ihren Briefen an Adalbert Stifter*). Wydanie 2. poszerz. Nimwegen 1948 (= „Stróż“, „Der Wächter“. 28/29 [1946/47], H. 4.).

Adalbert Stifter: *Dziela wszystkie* (Praskie wydanie Stiftera) – W kilku tomach wymiana listów Louise–Stifter (*Sämtliche Werke*) (Prager Stifter–Ausgabe – In mehreren Bänden der Briefwechsel Louise–Stifter.).

Hermann Kunisch: *Luise v. Eichendorff*. W: *Nowa biografia niemiecka* (*Neue Deutsche Biographie*). 4 (1959), s. 373.

HERMANN BARON V. EICHENDORFF

Alfons Nowack: *Hermann Baron v. Eichendorff*. W: *Kalendarz Eichendorffa* (*Eichendorff–Kalender*). 5 (1914), s. 39–49.

Wilhelm Kosch: *Wiersze ze spuścizny barona Hermanna v. Eichendorffa* (*Gedichte aus dem Nachlasse des Freiherrn Hermann v. Eichendorff*). W: „Stróż“ („Der Wächter“). 2 (1919), s. 29–30.

Karl Baron v. Eichendorff: *Listy ze spuścizny Hermanna v. Eichendorffa* (*Briefe aus dem Nachlasse Hermann v. Eichendorffs*). W: „Stróż“ („Der Wächter“). 6 (1923), s. 231–237.

Alfons Perlick: *Dwa listy Hoffmanna v. Fallersleben do Hermanna v. Eichendorffa* (*Zwei Briefe von Hoffmann v. Fallersleben an Hermann v. Eichendorff*). W: „Aurora“. 9 (1940), s. 45–48.

-: *Eichendorffa – rękopisy w Nordrhein–Westfalen* (*Eichendorff – Handschriften in Nordrhein–Westfalen*). W: „Aurora“. 20 (1960), s. 72–74.

RUDOLF BARON V. EICHENDORFF (syn poety)

Margarete baronowa Sedlnitzky–Eichendorff: *Rudolf Baron v. Eichendorff*. W: „Aurora”. 7(1937), s. 96–98.

Grób barona Rudolfa v. Eichendorffa (*Das Grab des Freiherrn Rudolf v. Eichendorff*). W: „Aurora”. 10 (1941), s. 61.

Franz Heiduk: Artykuł Josefa Mühlbergresa: *Eichendorff w Czechach i na Morawach* (Josef Mühlbergres Artikel: *Eichendorff in Böhmen und Mähren*). W: „Aurora”. (1973), s. 134.

LOUIS (LUDWIG) V. BESSERER-DAHLFINGEN

Karl Willi Moser: *Ludwig v. Besserer–Dahlfingen*. W: „Aurora”. 10 (1941), s. 43–52.

HEDWIG BARONOWA V. EICHENDORFF (M. PLACIDA)

Wilhelm Kosch: *Ksieni z Frauenwörth. Wspomnienie pośmiertne (Ein Nachruf)*. W: *Kalendarz Eichendorffa (Eichendorff–Kalender)* 1922. s. 84–85.

Gabriele v. Klenze–Griessenbeck: *Pani Maria Placida v. Eichendorff. (Frau Maria Placida v. Eichendorff)* W: „Ziemia bawarska“ („Das Bayerland“) 1922. 2 Zeszyt majowy (Mai–Heft).

Alfons Nowack: *Ksieni M. Placida, wnuczka Josepha v. Eichendorffa (Äbtissin M. Placida, Enkeltochter Joseph v. Eichendorffs)*. W: „Stróż“ („Der Wächter“). 8 (1925), s. 172–174.

M. Magdalena Schütz OSB: *Pierwsza wojna światowa a ksieni Placida v. Eichendorff 1913–1921. (Der Erste Weltkrieg und Äbtissin Placida v. Eichendorff 1913–1921)*. W: *Historia opactwa Frauenwörth 782 – 1982 (Geschichte der Abtei Frauenwörth 782 – 1982)*. Frauenwörth 1982, s. 101–104.

ARNOLD BARON V. EICHENDORFF

Karl Szodrok: *Arnold Baron v. Eichendorff †*. W: „Aurora“. 1 (1929), s. 145.

KARL BARON V. EICHENDORFF

Wilhelm Kosch: *Karl Baron v. Eichendorff*. W: *Kalendarz Eichendorffa (Eichendorff–Kalender)* 1923, s. 70.

Adolf Dyroff: *Podróż Eichendorffa do Altenbeuren (Eine Eichendorff-Fahrt nach Altenbeuren)*. W: *Kalendarz Eichendorffa (Eichendorff–Kalender)* 1926, s. 6–10.

-: *Karlowi Baronowi v. Eichendorffowi na 70. urodziny (Karl Freiherrn v. Eichendorff zum 70. Geburtstag)*. W: „Górnoślązak” („Der Oberschlesier”) 15 (1933), s. 102–105, i w: „Aurora”, 3 (1933), s. 104–107.

Wilhelm Kosch: *Wnukowi poety na 70. urodziny (Dem Dichter–Enkel zum 70. Geburtstag)*. W: „Stróż” („Der Wächter”). 15 (1933), s. 35–36.

Karl Baron v. Eichendorff: *Urodziny na wsi. (Eine Geburtstagsfeier auf dem Lande)* W: „Aurora”. 4 (1934), s. 116.

Wilhelm Kosch: *Karl Baron v. Eichendorff †*. W: „Stróż” („Der Wächter”). 16 (1934), s. 1.

Karl Szodrok: *Karolowi Baronowi v. Eichendorffowi ku pamięci. (Karl Freiherrn v. Eichendorff zum Gedenken)*. W: „Górnoślązak” („Der Oberschlesier”). 16 (1934), s. 296–299.

Adolf Dyroff: *Ostatnia podróż Karola v. Eichendorffa (Karl v. Eichendorffs letzte Fahrt)*. W: „Górnoślązak” („Der Oberschlesier”). 16 (1934), s. 484–486, i w: „Aurora”. 5 (1935), s. 99–102.

Franz Ranegger: *Wspomnienia o Karolu Baronie v. Eichendorffie (Erinnerungen an Karl Freiherrn v. Eichendorff)*. W: „Aurora”. 5 (1935), s. 103–110.

Antonie baronowa v. Eichendorff: *Hindenburg a Karl v. Eichendorff*. W: „Aurora”. 5 (1935), s. 122/123.

WALDEMAR BARON V. EICHENDORFF

Sprawozdanie z śmierci i złożenia do grobu o. Maurusa OSB (Bericht über den Tod und die Beisetzung von P. Maurus OSB). W: „Praska gazeta wieczorna” („Prager Abendblatt”). 22 i 23 marca 1899.

MARGARETE BARONÓWNA V. SEDLNITZKY, Z DOMU BARONOWA V. EICHENDORFF

Wilhelm Wirbitzky: *Margarete Baronowa Sedlnitzky–Eichendorff*. W: Śląski „Rocznik Poetycki” („Schlesischer Musen–almanach”). 5 (1919), s. 12–22.

Joseph Steinauer: *Wnuczka Eichendorffa (Die Enkelin Eichendorffs)*. W: „Krowi kraik” („Das Kuhländchen“). 6 (1925), s. 161–164.

Karl Sczodrok: *Ku pamięci o wnuczce Eichendorffa Margarete Sedlnitzky–Eichendorff (Zum Gedächtnis der Eichendorff–Enkelin Margarete Sedlnitzky–Eichendorff)*. W: „Aurora”. 8 (1938), s. 159–161.

PAULA LATZEL, Z DOMU BARONÓWNA V. SEDLNITZKY

Franz Heiduk: Paula Latzel †. W: „Aurora”. 30/31 (1970/71), s. 150.

ALBRECHT BARON SEDLNITZKY V. CHOLTITZ

Franz Heiduk: *Albrecht Baron Sedlnitzky v. Choltitz †*. W: *Pismo informacyjne Towarzystwa von Eichendorffa (Nachrichtenblatt der Eichendorff–Gesellschaft)*. 1977, s. 13/14.

HARTWIG ERDMANN BARON V. EICHENDORFF

M. v. König: *Szefowie i Oficerowie 2 śląskiego pułku piechoty króla Fryderyka III. (Die Chefs u. Offiziere des 2. Schlesischen Infanterie–Regiments König Friedrich III.)* (2. Śl.) nr 11. 1808–1908. Wrocław 1908. nr 130.

ELISABETH HRABINA V. STRACHWITZ, Z DOMU BARONÓWNA V. EICHENDORFF

Wilhelm Kosch: *Najstarsza prawnuczka poety (Die älteste Urenkelin des Dichters.)*. W: „Stróż”. („Der Wächter”). 4 (1921), Załącznik: Wiadomości Związku Eichendorffa, s. XX.

Franz Heiduk: *Elisabeth hrabina Strachwitz, z domu baronówna v. Eichendorff † (Elisabeth Gräfin Strachwitz, geb.*

Freiin v. Eichendorff †) – W: „Wiadomości Stowarzyszenia Eichendorffa“, („Nachrichtenblatt der Eichendorff-Gesellschaft“) 1976, s. 11/12.

RUDOLF HARTWIG BARON V. EICHENDORFF

Christine Schodrok: *Ostatni prawnik Eichendorffa † (Letzter Urenkel Eichendorffs †)* W: „Aurora“. 24 (1964), s. 109.

MARIE THERESE V. WALLHOFFEN, Z DOMU BARONÓWNA V. EICHENDORFF

Karl Schodrok: *Marie Therese v. Wallhoffen †* W: „Aurora“. 19 (1959), s. 112.

GEORG BARON V. EICHENDORFF HRABIA V. STRACHWITZ

Christine Schodrok: *Ślub Eichendorffa w Wiedniu (Eichendorff-Hochzeit in Wien)*. W: „Aurora“. 28 (1968), s. 103.

B. VON KLOCH

Johann Sinapius: *Śląskie osobliwości. (Schlesische Curiositäten)*. Tom 2. Lipsk 1728, s. 730f.

Johann Heinrich Zedler: *Wielki kompletny Uniwersalny Leksykon (Großes vollständiges Universal-Lexicon)*. Tom 15. Lipsk 1737. Szpalta 958–963.

Wielki i powszechny herbarz Siebmachera (Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch). Tom III Rozdz. 2.

Otto Titan v. Heiner: *Szlachta pruska (Preussischer Adel)*. Norymberga 1857. s. 49, 202. Tablica 62, 251.

Ernst Heinrich Kneschke: *Nowy powszechny niemiecki leksykon szlachty (Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon)*. Tom 5. Lipsk 1864, s. 140 f.

Wielki i powszechny herbarz Siebmachera (Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch) Tom IV Rozdz. 11. Konrad Blazék: *Szlachta Śląska austriackiego (Der Adel von*

Österreichisch–Schlesien.). Norymberga 1885, s. 33, 128. tablica 18.

Wielki i powszechny herbarz Siebmachera (Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch) Tom IV. Rozdział 15. Géza v. Csergheö: *Szlachta węgierska (Ungarischer Adel)*. Norymberga 1893, s. 316. Tablica 238.

Wielki i powszechny herbarz Siebmachera (Siebmachers großes und allgemeines Wappenbuch) Tom VI. Rozdział 8 C(onrad) Blazék: *Wymarła szlachta prowincji pruskiej Śląsk (Der Abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesien)*. Norymberga 1894, s. 90. tablica 56.

Adalbert Král v. Dobrá Voda: *Szlachta Czech, Moraw i Śląska (Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien)*. Praga 1904, s. 116.

Gothajska genealogiczna książeczka. Baronowie (Gothaisches Genealogisches Taschenbuch. Freiherren) 1910–1942.

Ulrich Lampert: *Heskie bliskie pokrewieństwo z Josefem v. Eichendorffem (Hessische Blutsverwandtschaft mit Josef v. Eichendorff)*. W: „Wiadomości Towarzystwa Genealogicznego w elektoracie heskim i Waldeck“ („Nachrichten der Gesellschaft für Familienkunde in Kurhessen und Waldeck“) 13 (1938), s. 124–138.

Ludwig Igalfy v. Igali: *Powstanie śląskich rodzin Kornitzów. (Die Entstehung der schlesischen Kornitz–Familien)*. W: „Orzeł“ („Der Adler“). 3 (1953–1955), s. 41–42.

–: *Przyczynki genealogii rodzin Kornitzów (Beiträge zur Genealogie der Kornitz–Familien)*. W: Orzeł (Der Adler). 3 (1953–1955), s. 74, 91–94, 107/108, 292–294.

–: *Rodziny Kornitzów na Górnym Śląsku (Die Kornitz–Familien in Oberschlesien)*. W: *Wiadomości Bytomskiego Towarzystwa historycznego i muzealnego (Mitteilungen des Beuthener Geschichts- und Museumsvereins)*. 17/18 (1956) (Dortmund), s. 111–113. – 19/20 (1958), s. 178. – 21/22 (1960), s. 230–232.

Jostf Pilnáček: *Rody Starého Slezska*. Tom 2. Jilové u Prahy 1972. s. 188.

Ulrich Lampert: *Ewangeliccy przodkowie Josepha v. Eichendorffa i jego heskie pokrewieństwo krwi. (Joseph v. Eichendorffs evangelische Vorfahren und seine hessische Blutsverwandschaft)*. W: „Aurora“. 36 (1976), s. 61–69.

-: *Krewni Josepha von Eichendorffa na Śląsku i w Hesji (Verwandte Joseph von Eichendorffs in Schlesien und Hessen)*. W: „Rocznik genealogiczny“ („Genealogisches Jahrbuch“). 16/17 (1977), s. 139–169.

Walter v. Hueck: *Leksykon szlachty (Adelslexikon)*. Tom VI. Limburg/Lahn 1987, s. 291.

Ludwig Igalffy v. Igáli: *Eichendorffowie i Klochowie v. Kornitz, przyczynek do roku eichendorffowskiego (Die Eichendorff und die Kloch v. Kornitz, ein Beitrag zum Eichendorff-Jahr)*. W: „Orzeł” („Der Adler”). 14 (1988), s. 409–415.

-: *Sprostowanie i dodatek do artykułu o Eichendorffie w zeszycie 11. (Berichtigung und Nachtrag zum Eichendorff-Artikel in Heft 11)*. W: „Orzeł” („Der Adler”) 14 (1988), s. 444.

Wiadomości o poszczególnych członkach rodziny

CARL V. KLOCH

Joseph Jungnitz: *Wrocławscy studenci Germanikum. (Die breslauer Germaniker)*. Wrocław 1906. s. 356/57.

CHRISTIANE CHARLOTTE, V. KLOCH, Z DOMU V. RUNGE

Wiadomość o śmierci. (Todesnachricht). W: „Śląskie gazety prowincjonalne” („Provinzialblätter”) 1796. s. 301.

CARL WENZEL V. KLOCH

Franz Leopold Baron (!) von Kloch: *Pomnik dla Carla Wenzla Barona (!) von Klocha. (Denkmal für Carl Wenzel Freiher (!) von Kloch)*. W: Dodatek do: „Śląskie gazety prowincjonalne” 1799. s. 255–260. – także w: Alfons Nowack: *Dzienniki Łubowickie Josepha von Eichendorffa*. Strzelce Opolskie 1907. s. 109–112.

– (Awans stanu działał dopiero od 13.11.1804 r.)

Karl Gustav Heinrich Berner: *Śląscy rodacy*. (Schlesische Landsleute). Lipsk 1901. s. 82.

FRANZ LEOPOLD BARON V. KLOCH

Wiadomość o śmierci. (Todesnachricht). W: „Śląskie gazety prowincjonalne” („Schlesische Provinzialblätter”) 1805. S. 405. – *Pomnik*. W: „Dodatek”. s. 382/383.

LEOPOLD OTTO FERDINAND BARON V. KLOCH

Karl Gabriel Nowack: *Śląski leksykon pisarzy*. (*Schlesisches Schriftsteller-Lexikon*) Zeszyt 5. Wrocław 1841. s. 87/88.

Henriette v. Bissing: *Życie poetki Amalii v. Helwig, z domu baronówny v. Imhof*. (*Das Leben der Dichterin Amalie v. Helwig, geb. Freiin v. Imhof*). Berlin 1889.

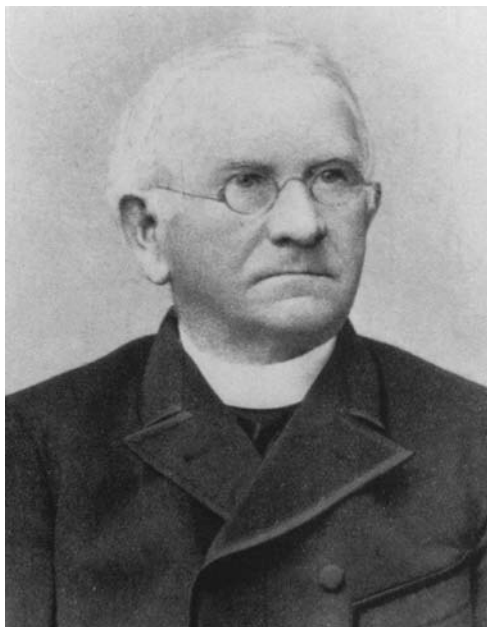
Malla Montgomery-Silfverstolpe: *Romantyczne Niemcy*. (*Das romantische Deutschland*). „Dziennik Szwedki” („Reisejournal einer Schwedin”). (1825–1826). Lipsk 1912.

Karl Schindler: *Między Śląskiem i Szwecją w Biedermeier*. (*Zwischen Schlesien und Schweden im Biedermeier*). W: „Rocznik uniwersytetu śląskiego Fryderyka-Wilhelma we Wrocławiu”. („Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau“). XXVI (1985), s. 109–134.

ILUSTRACJE



1. Fragment mapy śląskiego księstwa karniowskiego.
I.W. Wielanda. Norymberga 1736



2. Augustyn Weltzel
(ok. 1890)

3. Nagrobek Augustyna
Weltzla przed wejściem do kościoła pa-
rafialnego w Tworko-
wie (sierpień 1977)





4. Herb rodziny Sędziwoja z zamku Kravaře (k. Opawy)

5. Kościół parafialny św. Bartłomieja w Kravaře z kaplicą grobową Eichendorffów (k.1895)

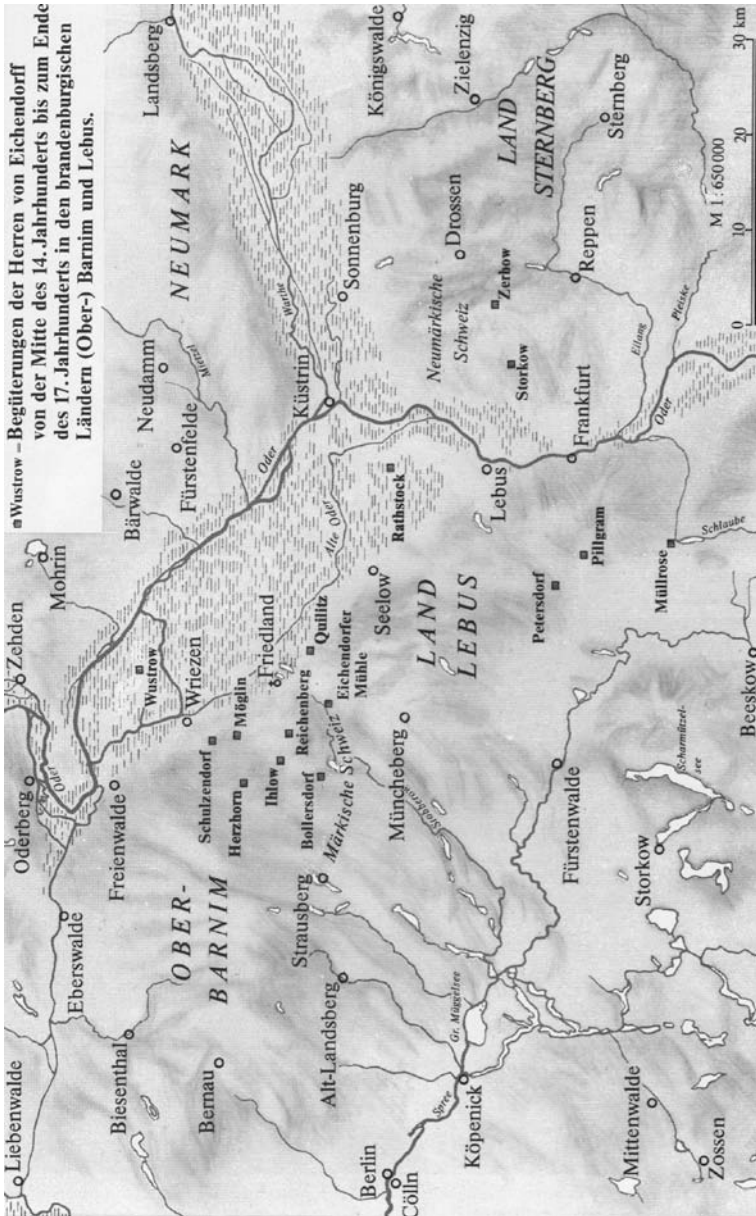




6. Kamień z herbem Jakuba von Eichen-dorffa z roku 1662 (1934). Kiedyś nad wejściem do krypty rodzinnej, dziś w muzeum miejskim w Nysie

7. Hartwig Erdmann von Eichendorff, założyciel linii baronowskiej na Morawach i Górnym Śląsku (1910)





8. Mapa przeglądowa dóbr rodziny von Eichendorffów od 14 do 17 wieku (Adolf Böhm 1988)



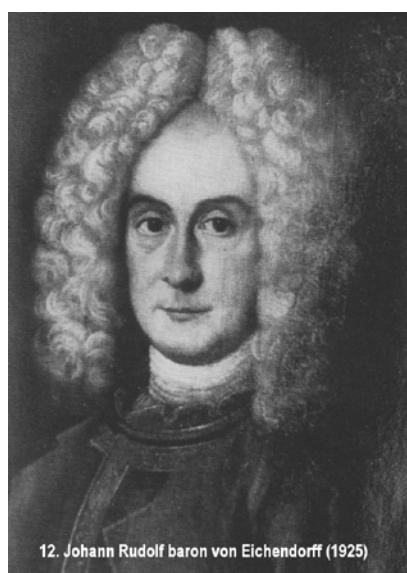
9. Anna Jadwiga baronowa von Eichendorff, z d. Metuschka von Toppolczan (1925)



10. Ferdynand Burchard baron von Eichendorff (1925)



11. Anna Malgorzata baronowa von Eichendorff, z d. Smerowsky von Lidkovic (1925)



12. Johann Rudolf baron von Eichendorff (1925)

13. Kravaře (k. Opawy), portal zamkowy



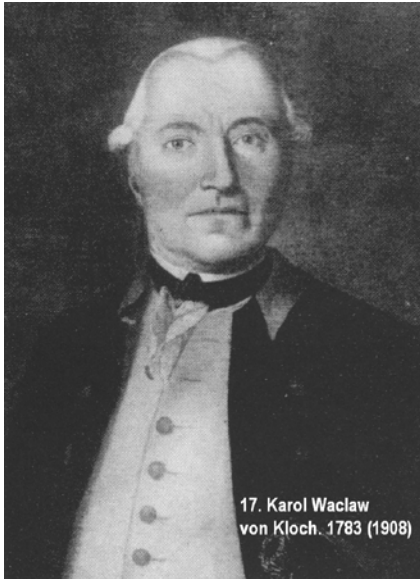
14. Zamek w Kravaře (k. Opawy). Widok ogólny



15. Zamek w Kravaře (k. Opawy). Oltarz w kaplicy



16. Zamek w Kravaře (k. Opawy). Kopia kopuły kaplicy (1981)



17. Karol Wacław
von Kloch. 1783 (1908)



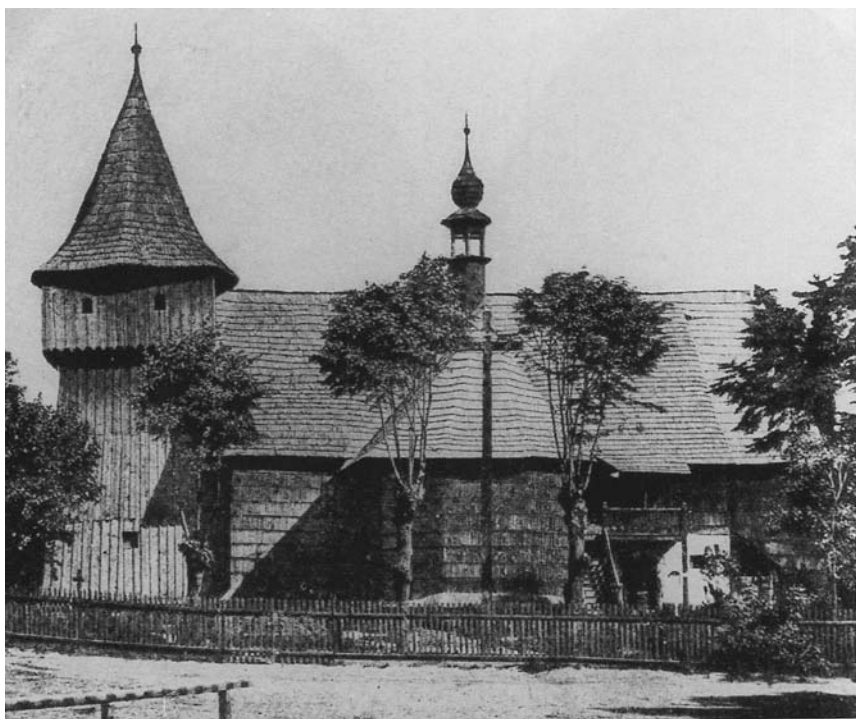
18. Maria Eleonora von Kloch,
z d. von Hayn, 1783 (1908)



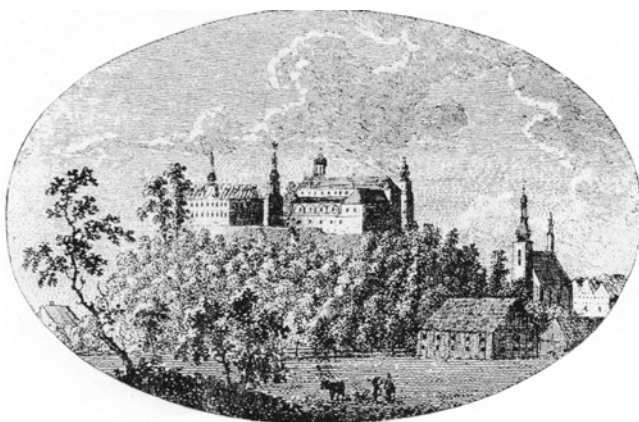
19. Karolina baronowa von Eichendorff,
z d. von Kloch. 1783 (1908)



20. Adolf baron von Eichendorff.
1783 (1908)



21. Kościół drewniany na starym cmentarzu w Łubowicach.
1907-09 rozebrany (ok. 1890)



22. Zamek w Toszku (ok.1805)



23. Karolina baronowa
von Eichendorff, z d.
von Kloch. 1800 (1988)



24. Adolf baron von
Eichendorff. 1800 (1988)



25. Zofia von Kaminitz, z d.
baronówna von Eichendorff
1800 (1988)



26. Rudolf baron von
Eichendorff 1800 (1988)



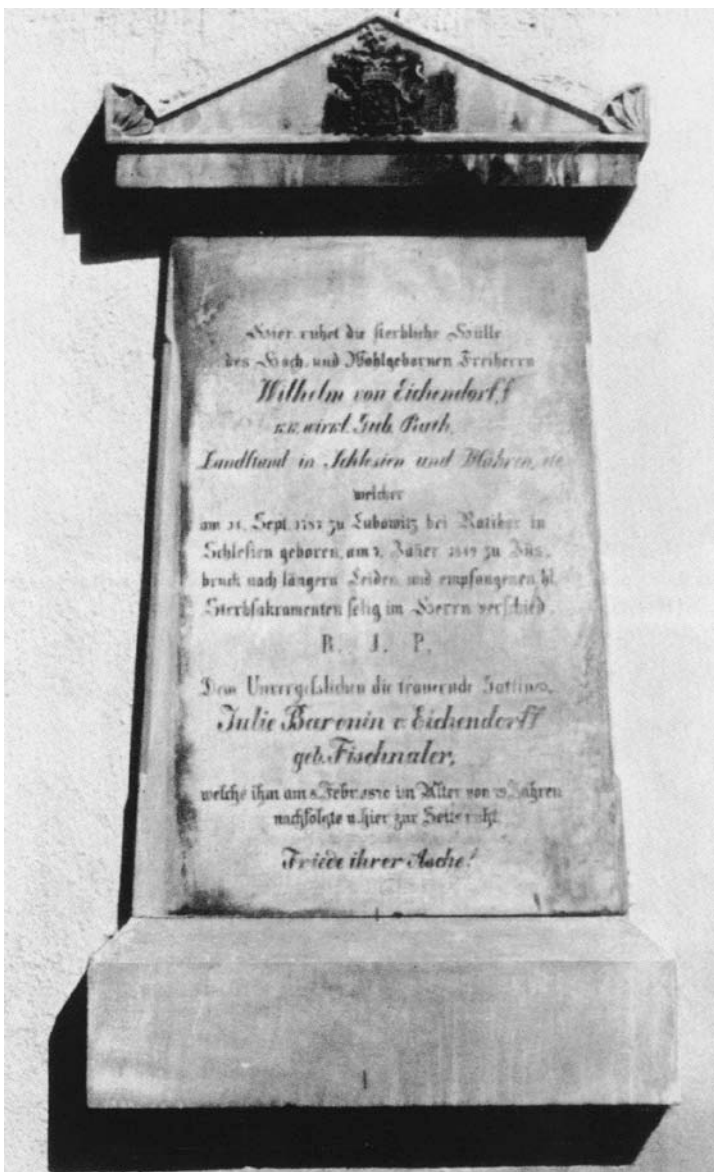
27. Wilhelm baron von
Eichendorff. 1800 (1988)



28. Joseph baron von
Eichendorff. 1800
(1988)



29. Luiza Antonia (I)
baronowa von Eichen-
dorff. 1800 (1988)



30. Kamień pamiątkowy Wilhelma barona von Eichendorffa i Julii baronowej von Eichendorff, z d. Fischnal(1)er, na ścianie południowej bazyliki w Wüten/Innsbrucku (1960)



31. Wilhelm baron von Eichendorff, rysunek kredką (ok. 1820)

32. Luiza baronowa von Eichendorff, z d. von Larisch. Pastel (ok. 1835)



Traunungs-Schein.

Den 7. ten April Eintausend uoff.
..... fünfzehnhundertfünfzigste wurde in hiesiger katholischer
Pfarrkirche der Pfarrr Joseph Eichendorff
aus Berlin Seebach beim Kriegs Comissariat
mit dem Fräulein Moysia v. Larisch
aus vom Curatus Schmidt getraut.

Solches wird auf Grund des Traunungs-Registers hiermit pfarramtlich
becheinigt. zungen waren der Landrath Major v. Larisch, der Civil Registrirung
währen Charlotte Spalding und der Frau Helena von Larisch.
..... Breslau, den 27. ten September 1921.



Das katholische Pfarramt.

St. Vincentz.

Joseph. Leo Schmidt,
Pfarrer.

33. Świadectwo ślubu Josepha i Luizy von Eichendorff według rejestru ślubów z kościoła św. Wincentego we Wrocławiu (1921)



34. Pałac w Sedlnicach k. Przyboru na Morawach, strona ulicy (1924)



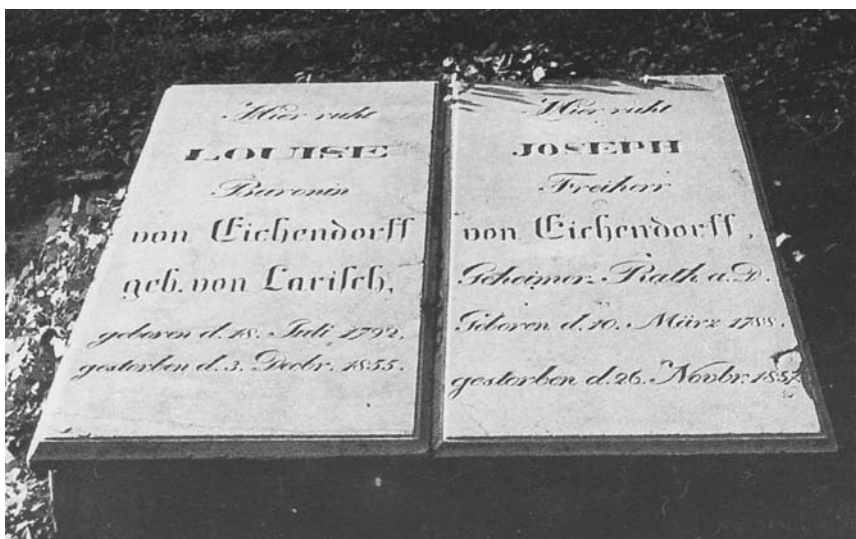
35. Pałac w Łubowicach koło Raciborza ok. 1800. Drzeworyt według rysunku Gustawa Starke (mistrz murarski), opublikowany 1872



36. Luiza Antonia (II) baronówna von Eichendorff (1869)



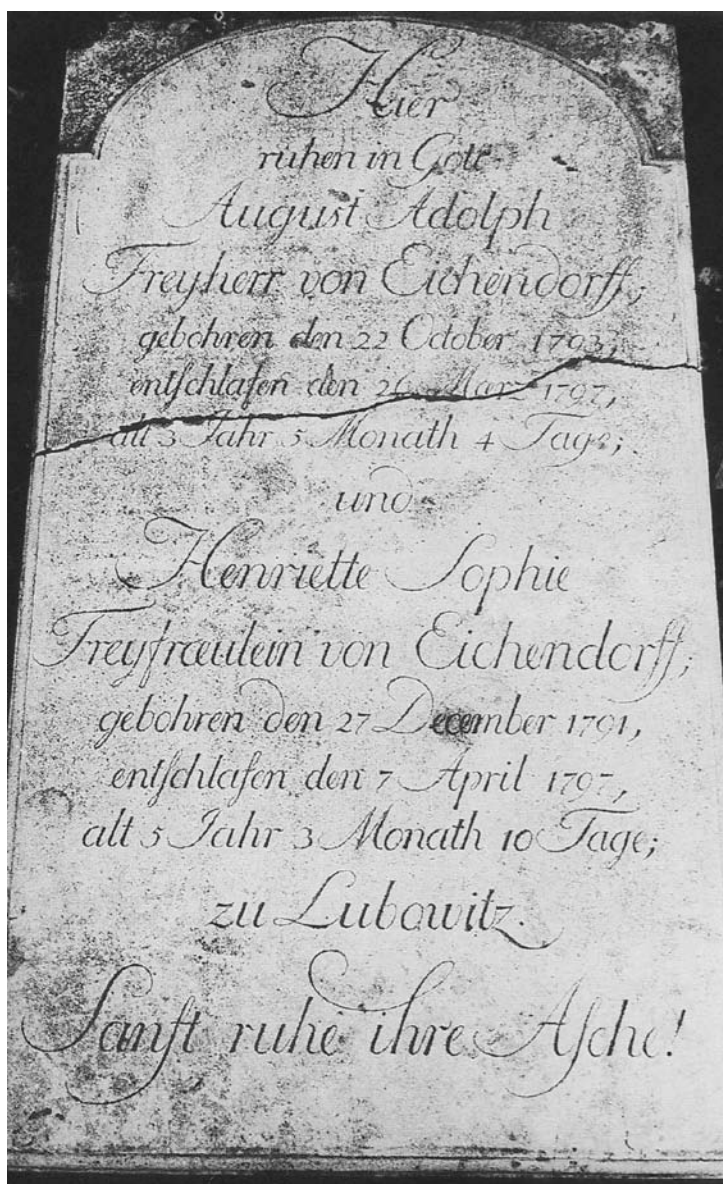
37. Grób Luizy Antonii baronowej von Eichendorff. Cmentarz Heleny w Baden k. Wiednia (1987)



38. Grób Josepha i Luizy von Eichendorff na cmentarzu jerozolimskim w Nysie (1985)



39. Dom zgonu Eichendorffa w Nysie (1935)



40. Tablica pamiątkowa Augusta Adolfa i Henriety von Eichendorff ze starego kościoła z Lubowic (1989)

41. Wiersz braci Wilhelma i Josepha von Eichendorffów na śmierć ich brata Gustawa. 1803

Am frühen Grabe unsers Bruders
G u s t a v.

So steht beym jungen Baume,
Den wild ein Nachtsturm brach,
Der noch im Abendtraume
Ihm Blüth' und Frucht versprach,
Ein Pflanzler starren Blickes
Stumm und in sich gefehret;
Die Hoffnung seines Glückes,
Denn ach! die ist zerföhret!

So stand, ach! guter Knabe!
Jüngst unser Vater da,
Als er am frühen Grabe
Dich, seinen Liebling, sah;
So hieng voll heißer Zähren
Die Mutter ihm am Arm;
Doch, wer mag Klagen wehren,
Dey ach! so tiefem Harm!

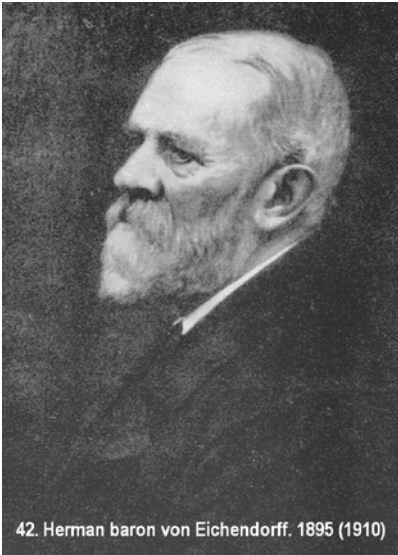
Und wir, wir Deine Brüder!
Für uns ist's öd' und leer!
Denn kehren wir einst wieder,
Wir finden Dich nicht mehr!
Wo sonst uns Freuden sprächen
Auf väterlicher Flur,
Geliebter! o da stießen
Am Dich jetzt Thränen nur.

Der Du, wie Strahl der Sonne,
Uns froh entgegenstrangst
Und laut uns Lied der Wogne,
Nach Kinderart witsangst;
Du, der Du Mayenglocken,
Die Du am Bache sand'st,
Für Deiner Brüder Locken
Schon in die Kränze wand'st.

Du ruhst im Sterbekleide,
Den Todtenkranz im Haar,
Du, der der Eltern Freude,
Und seiner Brüder war!
Und nichts, ach! holder Knabe!
Kein Gram, kein Thränenblick
Bringt Dich aus Deinem Grabe
Zu unsrem Spill zurück!

Du schlummerst sonder Kummer,
In Deiner süßlen Gruft,
Bis Gott auch uns vom Schlummer
Zu Dr hindberruft;
Streu, Engel! Gottes Segen
Auf unser Eltern Pfad!
Leit' uns auf unsern Wegen
Zu jeder Edeltbat!

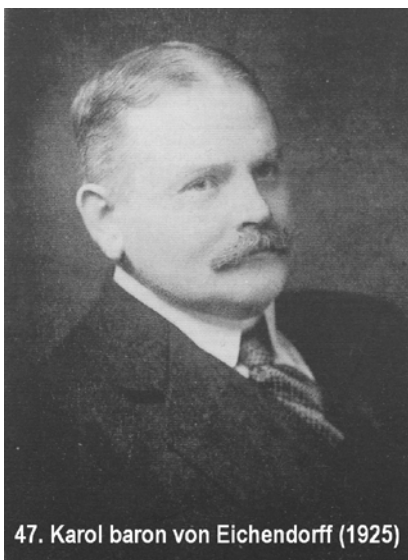
Die Gebrüder Freihrn. W. und J.
v. Eichendorff.



45. Korona przełożonej matki
Placidy z herbem rodzin-
nym (1988)



46. Waldemar baron von Eichendorff,
ojciec Maurus OSB (1895)



47. Karol baron von Eichendorff (1925)



48. Antonia baronowa
von Eichendorff,
z d. von Negri (1920)



49. Rudolf baron von Eichendorff i jego rodzina (1876)

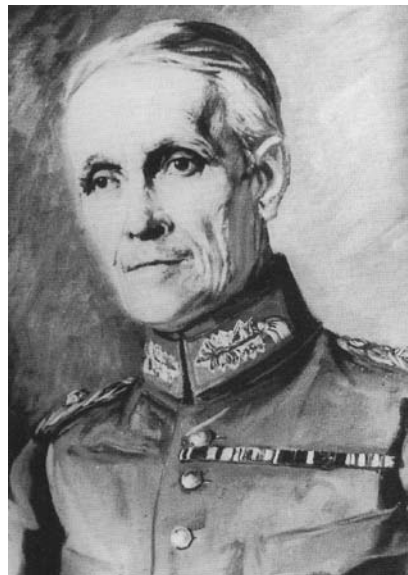


50. Malgorzata baronowa Sedlnitzky von Chollitz,
z d. baronówna von Eichendorff, 1935.
Obraz L. Mrzygloda (1940)



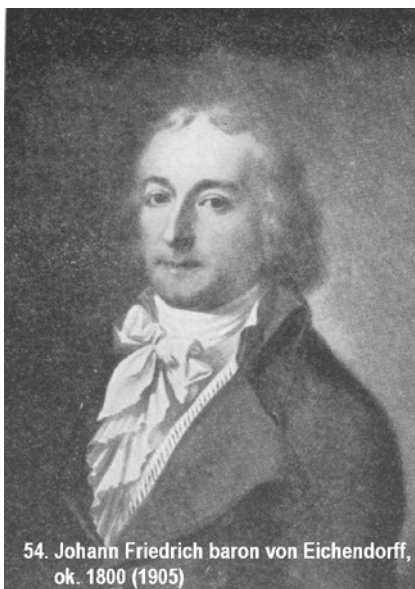
51. Hartwig baron von Eichendorff i Ida hrabina
Vetter von der Lilie. Zdjęcie ślubne (1894)

52. Hartwig baron von
Eichendorff generał porucznik
w st. spocz. Obraz Lucasa
Mrzygloda (1940)





53. Maria Anna baronowa von Eichendorff,
z d. hrabina von Hoverden, ok. 1800 (1905)



54. Johann Friedrich baron von Eichendorff,
ok. 1800 (1905)



55. Pałac Schillersdorf, ok. 1845 (1988), rycina według rysunku
Ensta W. Knippla



Henricus Eykendorp na Reichenbergu 1370
(archiwum miasta Müncheberg)



Heyne Eykendorp na Schulzendorfie 1376
(archiwum miasta Müncheberg)



Johannes de Eykendorp 1376
(archiwum miasta Müncheberg)



Degenhard de Eykendorp 1376
(archiwum miasta Müncheberg)



Heinrik de Ekendorp na Lindhorst 1384
(archiwum miasta Müncheberg)



Hinrich Ekendorp 1412
(tajne archiwum miasta Berlina)



Deinhard van Ekedorp
na Eickendorf 1429
(archiwum miasta Magdeburga)



Johannes de Eykendorp,
proboszcz w Stendal 1450
(archiwum miasta Salzwedel)

56. Pieczętka panów von Eichendorffów



Heinrich van Eikendorp na Dobrun,
Merin i Dolchow 1451
(tajne archiwum miasta Berlina)



Otto Eichendorff
na Pilgram 1492
(tajne archiwum miasta Berlina)



Jakub von Eichendorff 1660
(archiwum rodzinne)



Hartwig Erdmann baron von Eichendorff
(archiwum domowe księcia von Lichtensteina)



Wysoki – baronowski v. Eichendorff-
Schüllersdorfski urząd sądowy v. 1777
(archiwum pałacowe w Tworkowie)



Baronowski v. Eichendorff
łubowicki urząd sądowy 1803
(archiwum pałacowe w Tworkowie)



Pieczęć urzędowa sedlnitzkiego majątku lennego
(archiwum rodzinne)

56a. Pieczęć panów von Eichendorffów (1910)



57. Maria Teresa
von Wallhoffen,
z d. baronówna
von Eichendorff
(1940)



58. Maria Teresa von Wallhoffen z synem
Johannesem i jej bratem Rudolfem Hartwigiem
baronem von Eichendorff (1952)

59. Elżbieta hrabina Strach-
witz, z d. baronówna von
Eichendorff (1940)





60. Hrabia Oskar i hrabina Elżbieta von Strachwitzowie z ich dziećmi na zamku Hünern (1943)

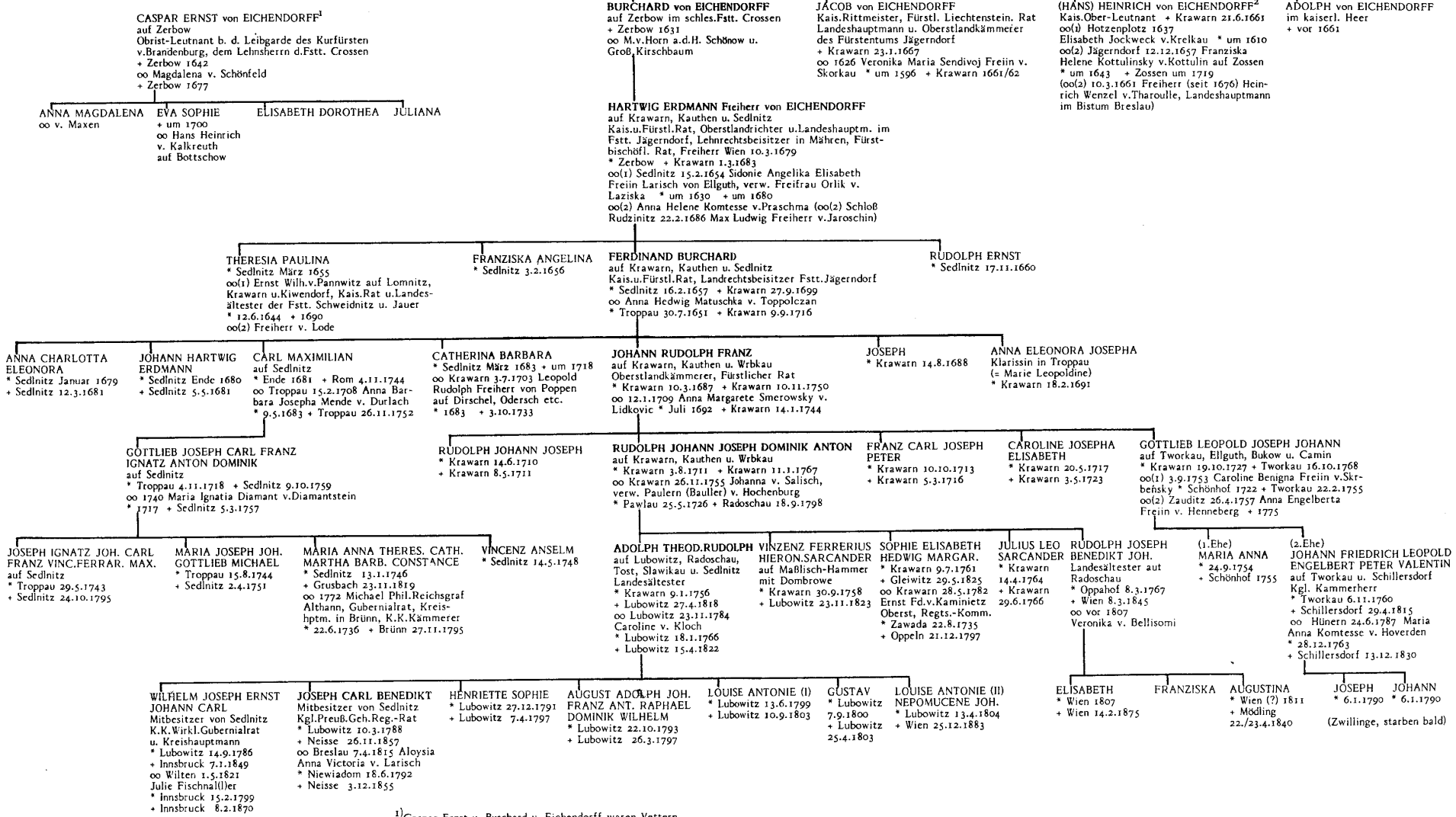


61. Georg Michael baron von Eichendorff hrabia Strachwitz z jego rodziną (1987)

TABLICE GENEALOGICZNE
(W ORYGINALE NIEMIECKIM)

STAMMTAFEL

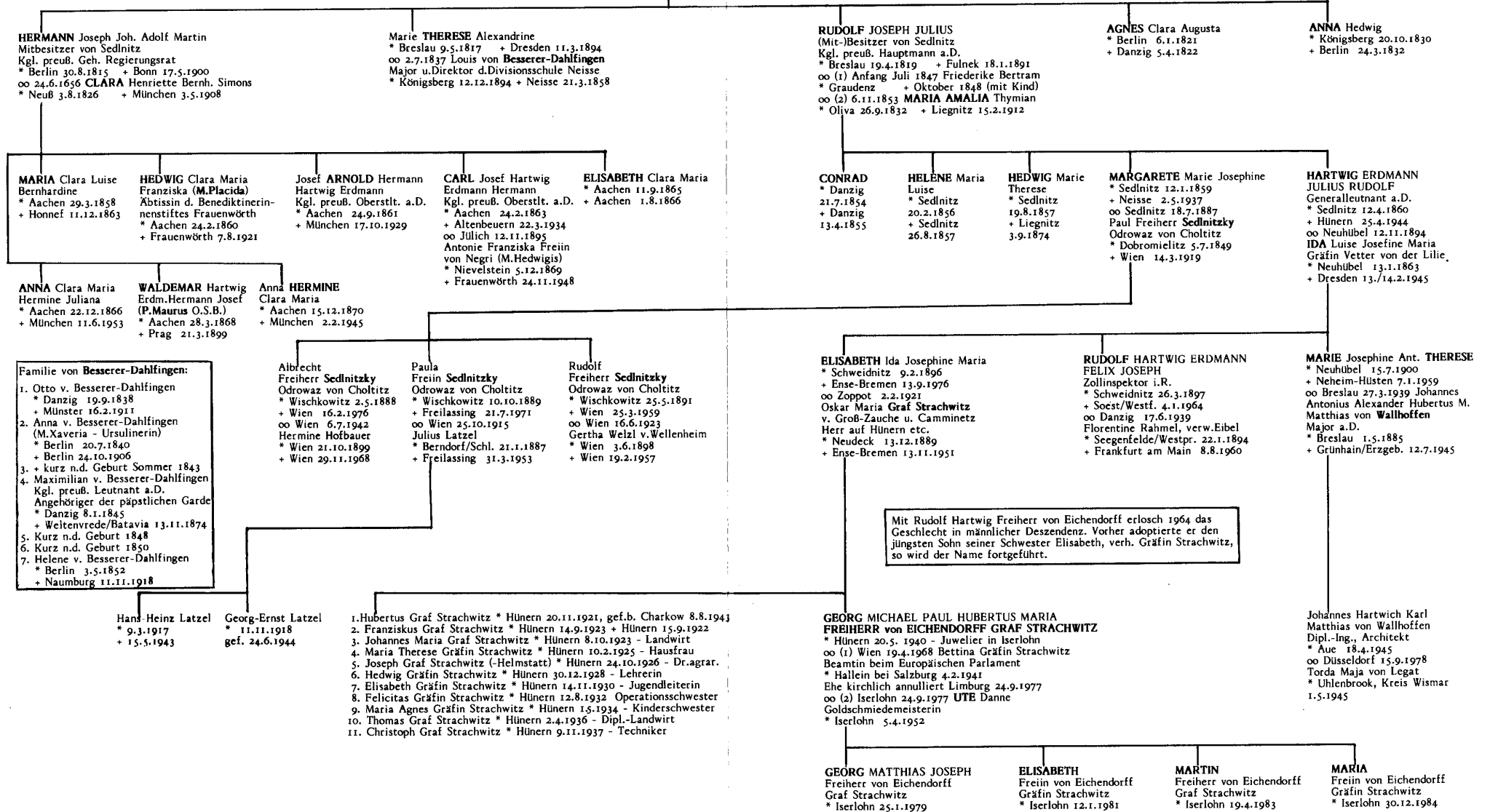
JOSEPH FREIHERR von EICHENDORFF



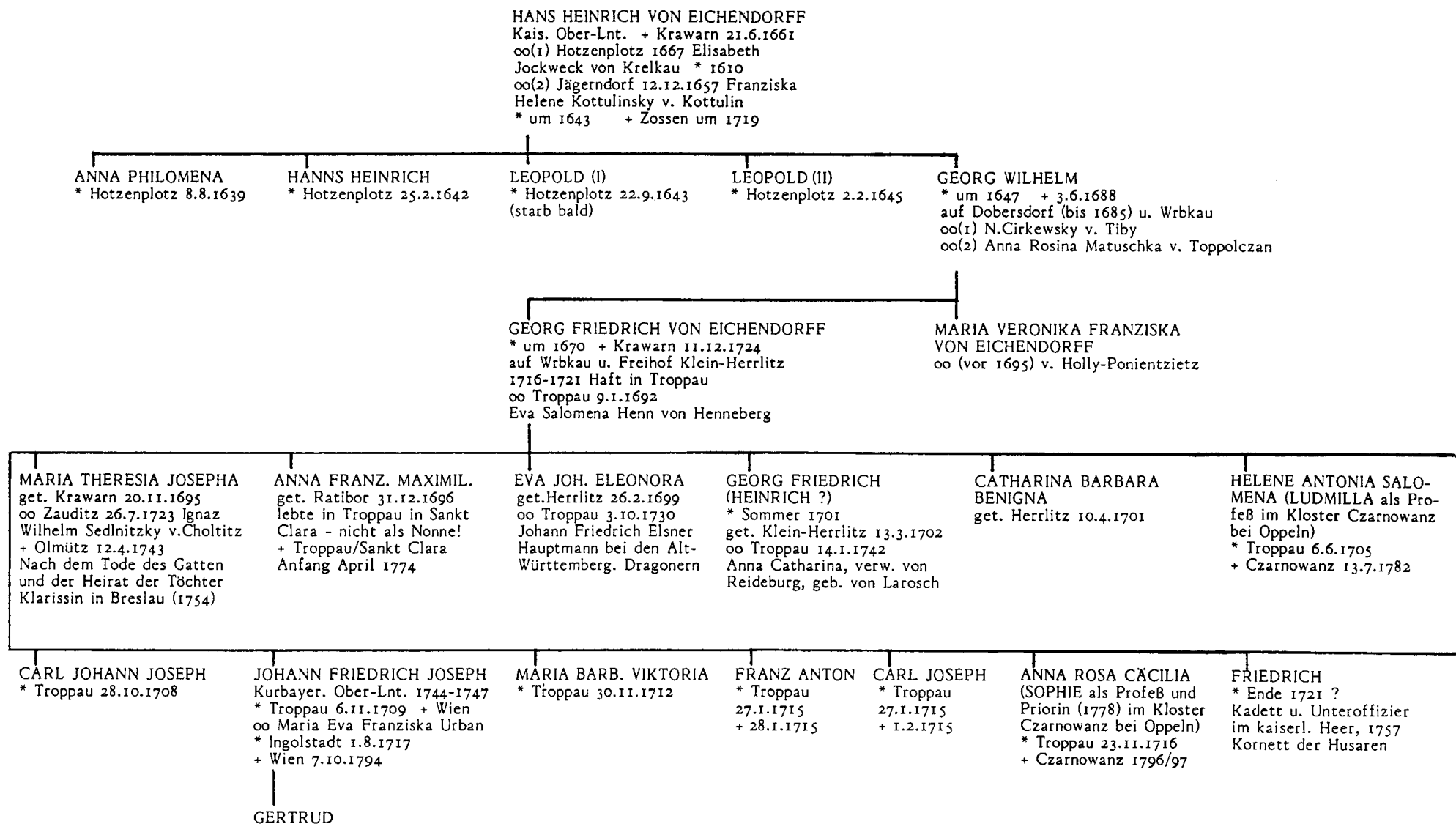
1) Caspar Ernst u. Burchard v. Eichendorff waren Vettern
2) Die Nachkommen von Hans Heinrich v. Eichendorff
auf eigener Tafel

**JOSEPH FREIHERR von EICHENDORFFS
NACHKOMMEN**

**JOSEPH CARL BENEDIKT
FREIHERR von EICHENDORFF**
(Mit-)Besitzer von Sednitz
Kgl. preuß. Geh. Regierungsrat
* Lubowitz 10.3.1788 + Neisse 26.11.1857
oo 7.4.1815 **ALOYSIA** Anna Viktoria v.Larisch
* Niewiadom 18.6.1792 + Neisse 3.12.1855



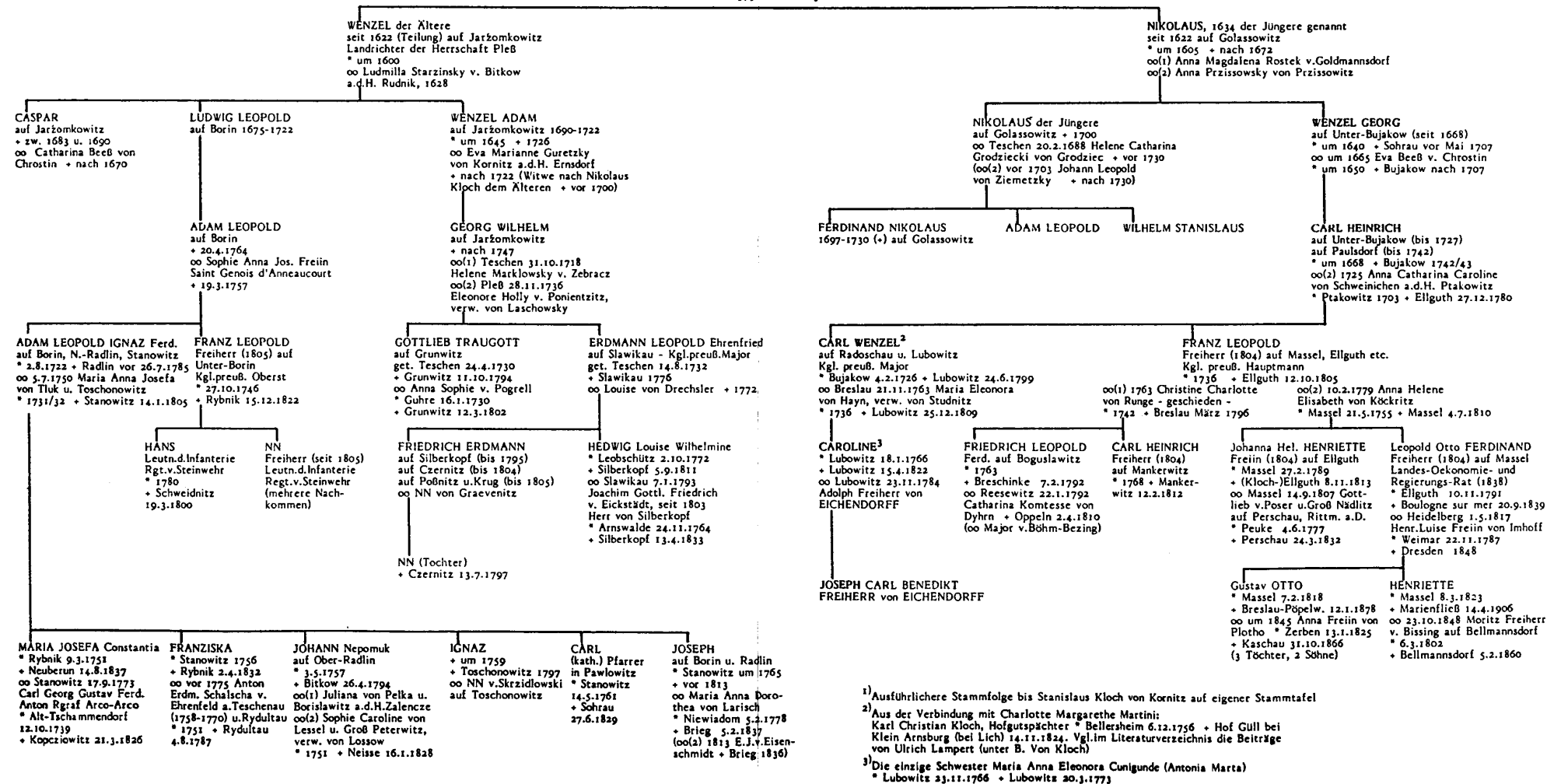
HANS HEINRICH VON EICHENDORFF
UND SEINE NACHKOMMEN



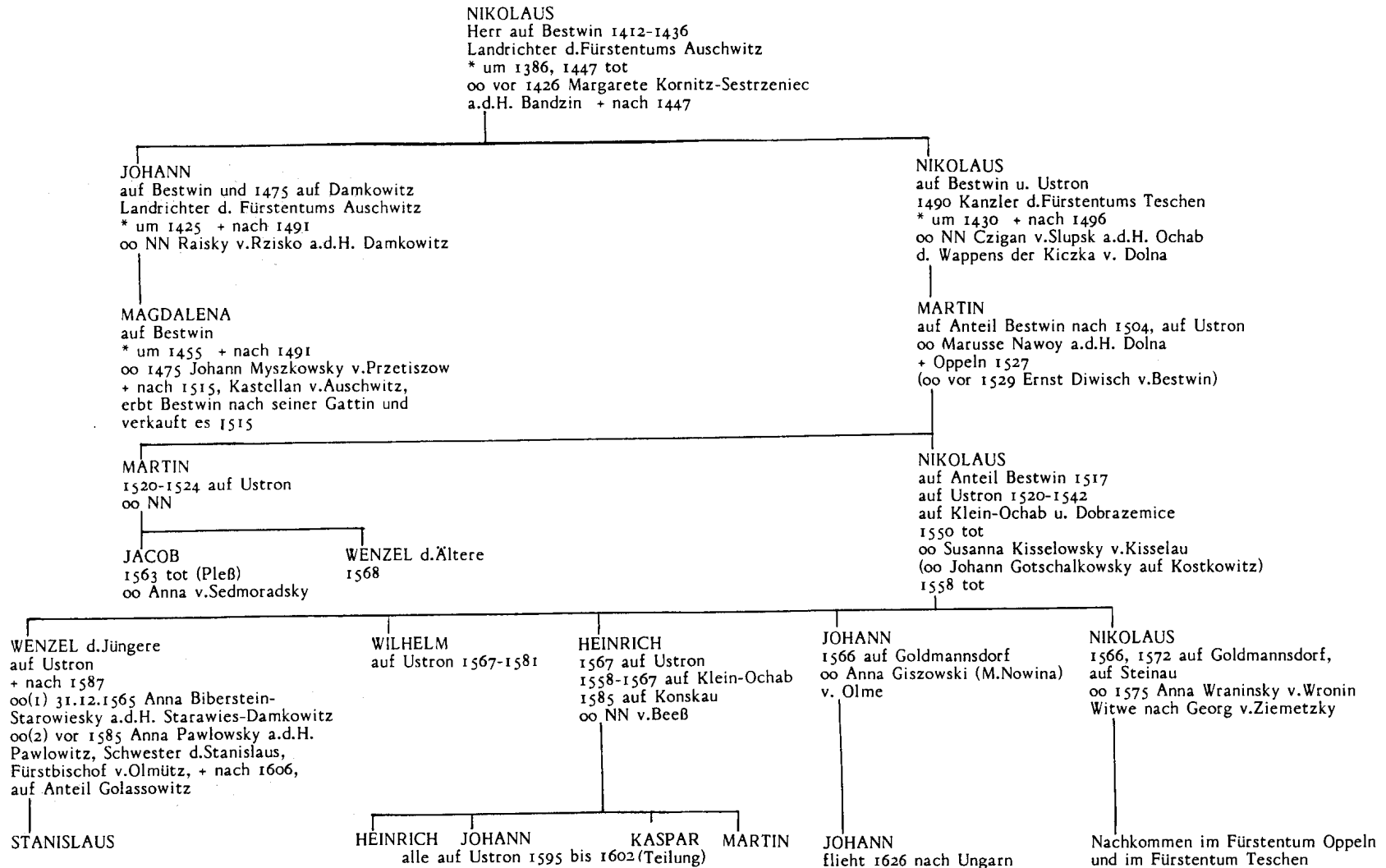
STAMMTAFEL

KLOCH von KORNITZ und BESTWIN
(nach Ludwig von Igálffy-Igály)

NIKOLAUS¹
* um 1386, 1447 tot
NIKOLAUS
* um 1430, + nach 1496
MARTIN
NIKOLAUS
1550 tot
WENZEL der Jüngere
+ nach 1587
STANISLAUS KLOCH von KORNITZ und BESTWIN
erbt u. kauft zw. 1597 u. 1613 Golassowitz samt
Jarżomkowitz + 1625
oo vor 1600 Anna Skrzissowska von Skretzkowic
* Zawada um 1575 + nach 1630



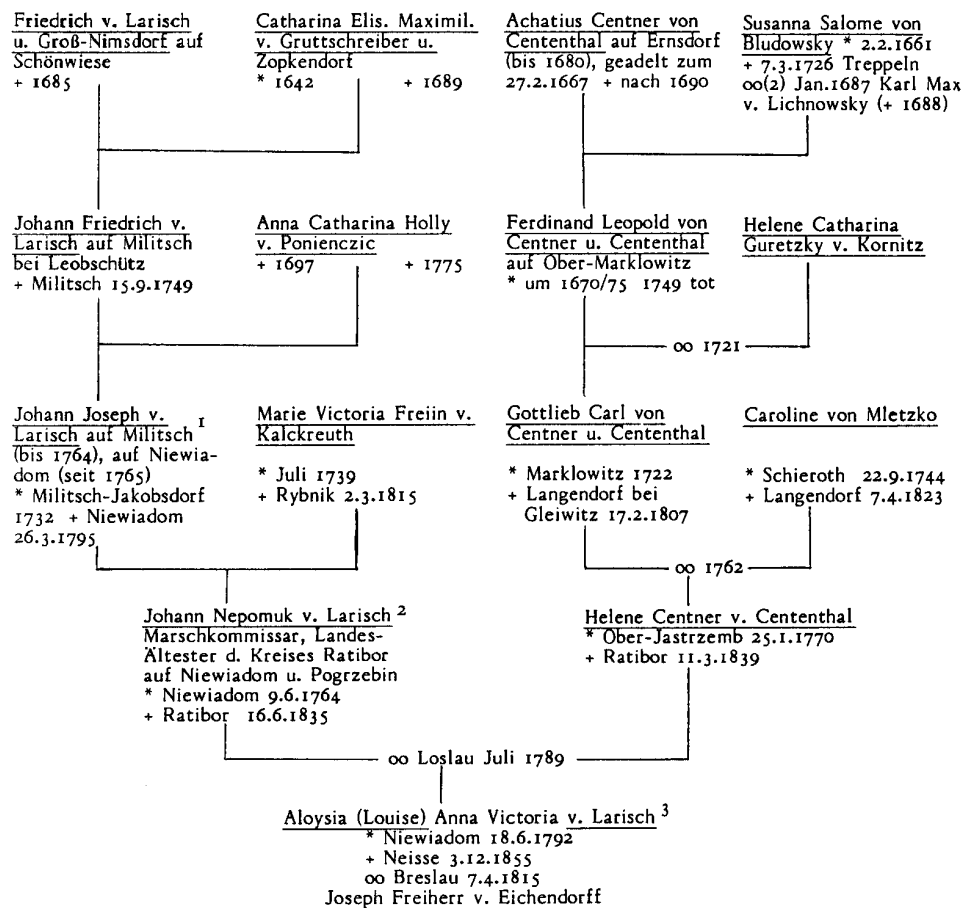
DIE KLOCH VON KORNICZ UND BESTWIN

Die alten Häuser Bestwin und Ustron¹⁾

1) Bestwin liegt etwa 9 km nördlich von Bielitz. Ustron liegt an der jungen Weichsel in den Beskiden, unfern der Weichselquelle, zwischen Teschen und Bielitz

LOUISE FREIFRAU von EICHENDORFF, geb. von LARISCH

STAMMREIHE



1) Johann Joseph v. Larisch war Landes-Ältester des Kreises Ratibor

2) Geschwister von Johann Nepomuk v. Larisch:

Joseph Johann Carl (* Niewiadam 1766 + 18 ?). Kgl.preuß.Hauptmann im Regt.v.Müffling.
oo(1) Neisse 24.10.1802 Louise Peters, verw. Justizrat Hartmann (*1766 + Neisse 16.8.1806)
oo(2) Neisse 20.2.1808 Amelie v. Manstein (*1781 + 19.11.1858) -- 3 Kinder aus 2.Ehe

Aloysia (*1767/68 + Ratibor 12.4.1835 als letzte der Clarissinen)

Ferdinand (* Niewiadam 1771 + Hirschberg 21.11.1827). Kgl.preuß.Hauptmann

Johann Baptist Alois (* Niewiadam 1773 + 6.4.1825). Kgl.preuß.Kapitän-Leutnant

Anton Joseph (* Niewiadam 1774 + Breslau 31.1.1837). Major d.13.schles.Landwehr-Regts.

oo Breslau 20.9.1801 Friederike v. Helmrich (* 3.6.1775 + Breslau 3.12.1831)

2 ledige Töchter: Henriette u. Wilhelmine

Anton Joseph war am 7. April 1815 Trauzeuge bei der Eheschließung von Joseph Freiherr
v. Eichendorff mit Louise v. Larisch und Taufpate für deren Kinder Therese und Rudolf.

Maria Anna Dorothea (* Niewiadam 5.2.1778 + Brieg 5.2.1837)

oo(1) Joseph Kloch v. Kornitz auf Borin u. Radlin (* um 1765 + vor 1813)

oo(2) Gleiwitz 4.3.1813 Ernst Joseph v. Eisenschmidt (* Pleß 31.3.1767 + Brieg 25.1.1836)
Kgl.preuß.Major u. Ritter des pour le mérite

Marie Caroline Clara (* Niewiadam 10.8.1779 - + jung)

Carl Stephan Joseph (* Niewiadam 26.1.1781 + jung)

3) Geschwister von Louise v. Larisch:

Johanna Nepomucene Anna (* Niewiadam 22.8. 1790 + wohl jung)

Anton Florian Blösius Heinrich (* Pogrzebin 4.5.1799 + Dresden 18.10.1874). Kgl.preuß.
Kreisgerichtsrat u. Major d. Landwehr. oo Oberglogau 4.5.1829 Helene Caroline, gen.
Molly, v. Westphal (* Frankenstein 1.1.1812 + Dresden 21.3.1892).

Die Söhne Viktor und Alwin, die 1855 die Ritterakademie besuchten, waren kath. ge-
tauft, später aber konfirmiert worden. Viktor (* Neustadt O/S 2.1.1837 + Kolberg
28.4.1877), Kgl.preuß.Hauptmann. Alwin (* Neustadt O/S 8.9.1838 + Dresden 29.12.
1915), Kgl.preuß.Oberstleutnant.a.D.

Emilie (* Ratibor 1805 + Ratibor 26.8.1832) oo Ratibor 1831 Wilhelm Reichsfreiherr v.
Reitzenstein (* Ratibor 29.3.1803)

Johanna, gen. Jenny (* Ratibor 10.7.1807 + Wernigerode 10.1.1879 oo Pogrzebin 30.10.
1826 Albrecht v. Westphal (* Grafschaft Mansfeld 2.1.1801 + Hannover-Herrenhausen
10.5.1866). Kgl.preuß.Major b. 2. schles. Ulanen-Regt.

Johanna Albertine Maria (* Ratibor 10.7.1807 + jung).

SPIS TREŚCI

Pixa - Wstęp wydawcy polskiego.....	5	
Heiduk - Wstęp wydawcy niemieckiego.....	6	
HISORIA RODU SZLACHECKIEGO I BARONOWSKIEGO		
VON EICHENDORFFÓW.....	9	
Przedmowa.....	11	
Źródła.....	15	
Rękopisy:.....	15	
Druki:.....	15	
HISTORIA RODU SZLACHECKIEGO I BARONOWSKIEGO VON EICHENDORFFÓW		19
Dodatki.....	66	
DOKUMENTY.....	77	
Tłumaczenie testamentu		
Veroniki Marii von Eichendorff z 25 maja 1641 r.....	77	
Tłumaczenie testamentu		
Jakuba von Eichendorffa z 21 stycznia 1667r.....	80	
Odpis z registratury lennej Nowej Marchii (9 listopada 1644) ...	85	
Urządowy odpis wyvodu szlachectwa dla Hartwiga Erdmanna von Eichendorffa (21 lipca i 27 sierpnia 1655).....	87	
KONTYNUACJA BADAŃ NAD »HISTORIA« WELTZLA	91	
Franz Heiduk - Ród Larischów	93	
Alfons Nowack - Potomkowie Josepha Eichendorffa.....	95	
Alfons Nowack - Augustyn Weltzel	109	
Józef Pixa - Bibliografia górnośląska ks. Augustyna Weltzla	112	
Franz Heiduk - Przyczyunki rodzinno-historyczne.....		
Uzupełnienia i dodatki	118	
A. VON EICHENDORFF	118	
Wiadomości o poszczególnych członkach rodziny	126	
B. VON KLOCH.....	141	
Wiadomości o poszczególnych członkach rodziny.....	143	
ILUSTRACJE	145	
TABLICE GENEALOGICZNE.....	177	